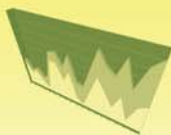

**WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
W KIELCACH**

**BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI
W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
W 2008 ROKU**

Województwo
Świętokrzyskie

**BEZROBOTNI
ZAMIESZKALI NA WSI
W WOJEWÓDZTWIE
ŚWIĘTOKRZYSKIM
W 2008 ROKU**

————— **Kielce, listopad 2009** —————

Wydawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach
ul. Witosa 86, 25-561 Kielce
tel. 041 36 41 600, fax 041 36 41 666
strona internetowa: www.wup.kielce.pl
e-mail: wup@wup.kielce.pl

Redakcja:

Wydział Badań i Analiz Rynku Pracy
WUP w Kielcach

Niniejsza publikacja udostępniona jest na stronie internetowej
Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach.
Przedruk w całości lub części oraz wykorzystanie danych statystycznych
w druku dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Druk:

Drukarnia PANZET
25-390 Kielce, ul. Dymińska 38
tel. 041 361 26 31
ww.panzet.com.pl

Nakład: 500 egz.

SPIS TREŚCI	str.
UWAGI METODYCZNE	6
PRZEDMOWA	9
1. WIEŚ POLSKA PO AKCESJI DO UNII EUROPEJSKIEJ	11
2. ROLNICTWO W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM	18
3. RYNEK PRACY NA WSI	26
3.1. Sytuacja demograficzna	27
3.2. Pracujący	30
3.3. Rynek pracy na wsi według BAEL	32
3.4. Bezrobotni zamieszkali na wsi w kraju	35
3.5. Bezrobotni zamieszkali na wsi w województwie	40
4. POZIOM I STRUKTURA BEZROBOCIA NA WSI	43
4.1. Poziom bezrobocia	43
4.2. Zmiany w poziomie bezrobocia osób zamieszkałych na wsi	47
4.2.1. Nowo zarejestrowani bezrobotni „napływ”	47
4.2.2. Bezrobotni wyrejestrowani „odpływ”	48
4.3. Bezrobotni z prawem i bez prawa do zasiłku	50
4.4. Bezrobotne kobiety i mężczyźni zamieszkali na wsi	52
4.5. Bezrobotna młodzież zamieszkała na wsi i w mieście	61
4.6. Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku i poziomu wykształcenia	62
4.7. Bezrobotni zamieszkali na wsi według stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy	65
5. DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ POWIATOWE I WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W ZAKRESIE PROMOCJI ZATRUDNIENIA, ŁAGODZENIA SKUTKÓW BEZROBOCIA I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ MIESZKAŃCÓW WSI	68
5.1. Działania Powiatowych Urzędów Pracy	68
5.1.1. Podjęcia pracy	68
5.1.2. Aktywne programy rynku pracy	72
5.1.3. Poradnictwo i informacja zawodowa	81
5.1.4. Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy	82
5.2. Działania Wojewódzkiego Urzędu Pracy	84
5.2.1. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	85
5.2.2. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	88
5.2.3. Program Operacyjny Kapitał Ludzki	91
5.3. Działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich finansowane ze środków UE podejmowane przez inne podmioty	95
6. PODSUMOWANIE	96
7. PROGNOZA KIERUNKÓW PRZEMIAN POLSKIEJ WSI DO 2025 ROKU	99

SPIS TABLIC**str.**

1. Ludność według województw	102
2. Ludność w województwie świętokrzyskim według miejsca zamieszkania	103
3. Pracujący według sektorów gospodarki w 2008 roku	104
4. Bezrobotni według województw	105
5. Bezrobotni w województwie świętokrzyskim według miejsca zamieszkania	106
6. Bezrobotne kobiety i bezrobotni mężczyźni według powiatów	107
7. Zarejestrowani bezrobotni ogółem, w tym zamieszkali na wsi	108
8. Bezrobotni zamieszkali na wsi według powiatów w latach 2007-2008	109
9. Bezrobotni zamieszkali na wsi według powiatów w latach 1999-2008	110
10. Bezrobotni zamieszkali na wsi z prawem i bez prawa do zasiłku według powiatów	111
11. Bezrobotni zamieszkali na wsi „Napływ” i „Odływ”	112
12. Rejestrowane bezrobocie na wsi w 2008 roku „Napływ”, „Odływ” oraz podjęcia pracy	113
13. „Napływ” i „Odływ” bezrobotnych zamieszkałych na wsi, w tym osoby które podjęły pracę	114
14. Nowo zarejestrowani bezrobotni zamieszkali na wsi według powiatów w latach 2007-2008	115
15. Rejestrowane bezrobocie na wsi według powiatów	116
16. Bezrobotna młodzież zamieszkała na wsi według powiatów	117
17. Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku	118
18. Bezrobotni zamieszkali na wsi według poziomu wykształcenia	118
19. Bezrobotni zamieszkali na wsi według stażu pracy	118
20. Struktura bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wieku w powiatowych urzędach pracy	119
21. Poziom wykształcenia bezrobotnych zamieszkałych na wsi według powiatowych urzędów pracy	120
22. Staż pracy bezrobotnych zamieszkałych na wsi według powiatowych urzędów pracy	121
23. Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku, wykształcenia, stażu pracy oraz czasu pozostawania bez pracy	122

24. Czas oczekiwania na pracę bezrobotnych zamieszkałych na wsi według powiatowych urzędów pracy	123
25. Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku, wykształcenia, stażu pracy oraz czasu pozostawania bez pracy w podziale na płeć	124
26. Podjęcia pracy przez osoby bezrobotne zamieszkałe na wsi w 2008 roku według powiatów	125
27. Bezrobotni zamieszkali na wsi uczestniczący w aktywnych programach rynku pracy w 2008 roku według PUP	126
28. Efektywność zatrudnieniowa programów realizowanych w ramach aktywnych form dla bezrobotnych zamieszkałych na wsi w 2008 roku	127

UWAGI METODYCZNE

1. Dane o liczbie bezrobotnych obejmują osoby zarejestrowane w urzędach pracy, zgodnie z definicją zawartą w *ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (t.j. Dz. U. z 2008r., Nr 69, poz. 415 z późn. zm.).
2. Bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to osoby w stosunku do których powiatowy urząd pracy w okresie 6 miesięcy od dnia rejestracji, powinien przedstawić propozycje zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, stażu, odbycia przygotowania zawodowego w miejscu pracy (po nowelizacji ustawy - przygotowania zawodowego dorosłych) lub zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych. Do osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, zgodnie z art. 49 ustawy, zalicza się*:
 - bezrobotnych do 25 roku życia,
 - bezrobotnych długotrwale lub kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
 - bezrobotnych powyżej 50 roku życia,
 - bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego lub bez wykształcenia średniego,
 - bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
 - bezrobotnych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia,
 - bezrobotnych niepełnosprawnych.
3. Dane o liczbie bezrobotnych sporządzane są na podstawie sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy oraz:
 - Załącznika 1 „Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy”,
 - Załącznika 4 „Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, szkolenie bezrobotnych i poszukujących pracy, staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy”,
 - Załącznika 5 „Bezrobotni zamieszkali na wsi według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy”, sporządzany jest od 2000 roku raz w roku,
 - Załącznika 6 „Aktywne programy rynku pracy”.
4. Przez „napływ” bezrobotnych należy rozumieć liczbę nowo zarejestrowanych bezrobotnych w urzędach pracy w danym okresie sprawozdawczym.
5. Przez „odpływ” bezrobotnych należy rozumieć liczbę bezrobotnych wyrejestrowanych z urzędów pracy w danym okresie sprawozdawczym.
6. Przez „Wskaźnik płynności rynku pracy” należy rozumieć wyrażony w procentach stosunek liczby bezrobotnych, którzy podjęli pracę w danym okresie sprawozdawczym, do liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych w tym okresie.

* Zgodnie z nowelizacją ustawy, od dnia 01.02.2009r., do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczani są ponadto *bezrobotni po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego, o którym mowa w art. 50 ust. 2 pkt 2.*

7. Przez „Ludność aktywną zawodowo” (cywilna siła robocza) należy rozumieć zbiorowość składającą się z osób uznanych według klasyfikacji GUS za pracujących oraz osoby bezrobotne, o których mowa w pkt. 1.
8. Przez „stopę bezrobocia” należy rozumieć procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej).
- a) W przypadku bezrobocia rejestrowanego definicja dotyczy osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy (opisanych w pkt. 1) i aktywnych zawodowo będących sumą zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz pracujących w jednostkach sektora publicznego i prywatnego.
- b) W przypadku BAEL definicja bezrobotnych, dotyczy osób w wieku 15-74 lata, które spełniają jednocześnie trzy warunki:
- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
 - aktywnie poszukiwały pracy, tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) zmierzające do podjęcia pracy,
 - były gotowe (zdolne) podjąć pracę w okresie: według BAEL - w ciągu 2 tygodni następujących po tygodniu badanym lub następnym.
- Do bezrobotnych zostały zaliczone także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej podjęcie przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące i były gotowe ją podjąć.
9. Przez „pracujących według BAEL” należy rozumieć osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:
- wykonywały jakąkolwiek pracę przynoszącą zarobek lub dochód jako pracownik najemny, pracujący na własny rachunek lub pomagający członek rodziny,
 - miały pracę, ale jej nie wykonywały:
 - a) z powodu choroby, urlopu macierzyńskiego lub wypoczynkowego,
 - b) z innych powodów, przy czym długość przerwy w pracy wynosiła:
 - do 3 miesięcy.
 - powyżej 3 miesięcy, ale osoby te były pracownikami najemnymi i w tym czasie otrzymywały co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia.
- Przez „jakąkolwiek pracę” należy rozumieć pracę wykonywaną przez przynajmniej 1 godzinę.
10. Przez „biernych zawodowo według BAEL” należy rozumieć osoby w wieku 15 lat i więcej, które w badanym tygodniu:
- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
 - nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były gotowe do jej podjęcia w okresie 2 tygodni następujących po tygodniu badanym,
 - nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej podjęcie w okresie:
 - dłuższym niż 3 miesiące,
 - do 3 miesięcy, ale nie były gotowe tej pracy podjąć.
- Wśród biernych zawodowo wyróżnia się grupę zniechęconych, do której należą osoby nieposzukujące pracy, ponieważ są przekonane, że jej nie znajdą. Ludność „bierna zawodowo” to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako „pracujące” lub „bezrobotne”.

11. Zgodnie z ustawą z dn. 29 czerwca 1995r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439) wprowadzono rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000r. (Dz. U. Nr 58, poz. 685) *Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)*, która została opracowana na podstawie *Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS)*, obowiązującej w krajach Unii Europejskiej. NTS dzieli Polskę na hierarchicznie powiązane jednostki terytorialne z uwzględnieniem pięciu poziomów, z czego trzy określamy jako poziomy regionalne, a dwa - lokalne. Rozporządzenie z 2000r. zostało skorygowane rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 27 kwietnia 2004r. (Dz.U. Nr 98, poz. 998), które weszło w życie z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej. Zmiany dotyczyły poziomu NTS1, który do tej pory oznaczał obszar całego państwa, a obecnie obejmuje swym zasięgiem 6 nowo wyodrębnionych regionów. Powyższe rozporządzenia zostały zastąpione rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007r. (Dz. U. Nr 214, poz. 1573) w sprawie wprowadzenia *Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS)*. Zmiany, które weszły w życie 1 stycznia 2008r. dotyczyły poziomu podregionów (NTS3), zwiększając ich liczbę z 45 do 66 jednostek. Powyższe rozporządzenie podzieliło dotychczasowy podregion (NTS3) Świętokrzyski na dwa podregiony (NTS3): kielecki i sandomiersko-jędrzejowski.
12. Gospodarstwa rolne - samodzielne jednostki produkcyjne w rolnictwie; rozporządzające środkami produkcji (ziemia, narzędzia) oraz siłą roboczą; zróżnicowane w zakresie własności, organizacji i sposobów produkcji. Do ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych wlicza się powierzchnię użytków rolnych oraz powierzchnie socjalno - infrastrukturalną siedliska i zaplecza technicznego gospodarstwa.
13. Gospodarstwa domowe - zespół osób razem zamieszkujących i wspólnie utrzymujących się. Osoby samotne, utrzymujące się samodzielnie to jednoosobowe gospodarstwa domowe.
14. Użytki rolne (UR) - grunty użytkowane rolniczo; dzielą się na grunty orne, trwałe użytki zielone (łąki, pastwiska), sady i inne plantacje trwałe (np. truskawkowe, winnice, chmielniki), warzywniki.
15. Grunty orne (GO) - w ekonomice rolnej i geografii gospodarczej część użytków rolnych poddawana systematycznej uprawie mechanicznej, głównie pługiem; na gruntach ornych uprawia się rośliny tzw. polowe.
16. Użytki zielone (UZ) - część użytków rolnych, tereny stale pokryte roślinnością złożoną z różnych gatunków traw, ziół i roślin motylkowatych i użytkowane jako użytki zielone trwałe (łąka, pastwisko).

PRZEDMOWA

Wojewódzki Urząd Pracy, realizując zadania z zakresu opracowywania analiz rynku pracy, przedkłada materiał analityczno - statystyczny pt. **„Bezrobotni zamieszkali na wsi w województwie świętokrzyskim w 2008 roku”**.

Celem opracowania jest przybliżenie instytucjom zajmującym się problemami rynku pracy sytuacji osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, jak również wskazanie trudności na jakie napotykają w dostępie do pracy.

W materiale przedstawiono ogólną charakterystykę obszarów wiejskich w ujęciu demograficznym, społeczno-ekonomicznym i zawodowym, z uwzględnieniem zmian jakie nastąpiły po akcesji Polski do Unii Europejskiej.

Ponadto, dokonano charakterystyki zasobów siły roboczej na wsi na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. W oparciu o dane statystyczne z powiatowych urzędów pracy przeprowadzono analizę porównawczą struktury bezrobocia na wsi i w mieście według: płci, wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy.

Scharakteryzowano także zadania podejmowane przez urzędy pracy w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi.

Zaprezentowano efekty działań podejmowanych przez Wojewódzki Urząd Pracy w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, w obszarze którego wdrożone zostało Działanie 2.1 *„Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie”* i Działanie 2.3 *„Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”* oraz Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, w ramach Działania 1.2 *„Perspektywy dla młodzieży”* i Działania 1.3 *„Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”*.

W opracowaniu omówiono możliwości wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przeznaczonych na aktywizację zawodową i zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród mieszkańców regionu, w tym osób zamieszkałych na wsi.

Ponadto, przedstawiono prognozę kierunków przemian zachodzących na polskiej wsi do 2025 roku w wymiarze ekonomicznym i społecznym.

Wyrażam nadzieję, iż niniejsza publikacja będzie pomocna w wyznaczeniu kierunków szkolenia bezrobotnych zamieszkałych na wsi, wpłynie na usprawnienie poradnictwa zawodowego oraz ułatwi realizację programów aktywizujących osoby bezrobotne.

Andrzej Lato
Dyrektor
Wojewódzkiego Urzędu Pracy

1. WIEŚ POLSKA PO AKCESJI DO UNII EUROPEJSKIEJ

Zmiany społeczno - ekonomiczne

Społeczeństwo wiejskie w Polsce, a zwłaszcza grupa społeczno - zawodowa jaką stanowią rolnicy, było najbardziej sceptycznie nastawione do akcesji Polski do UE. Niepokój producentów rolnych budziła przede wszystkim wizja konkurencji z wysoko rozwiniętym rolnictwem Europy Zachodniej oraz kosztów związanych z wysokimi standardami środowiskowymi i instytucjonalnymi¹. Grupa ta w przeddzień wstąpienia Polski do UE charakteryzowała się najwyższym poziomem niezadowolenia ze swojej sytuacji życiowej.

Badanie „Warunki życiowe społeczeństwa polskiego: problemy i strategie” realizowane przez CBOS od września do listopada 2007 roku pokazało jak zmieniła się sytuacja i nastroje polskich rolników w czwartym roku po akcesji². Autorzy badania zaobserwowali pozytywne efekty unijnej polityki rolnej w czterech wymiarach:

- zmiana struktury społeczno - zawodowej wsi (deagraryzacja),
- zmiana struktury agrarnej,
- zmiana poziomu dochodów w gospodarstwach domowych na wsi,
- zmiana w nastrojach społecznych na wsi.

Zmiana struktury społeczno - zawodowej

Wbrew obawom nie potwierdziły się przewidywania negatywnych skutków dopłat bezpośrednich (trwania większości mieszkańców wsi w gospodarstwach rolnych). Pomimo, że od momentu przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej łączna kwota dopłat do rolnictwa zwiększyła się 11-krotnie (z 0,9 mld zł w 2004 roku do 9,9 mld zł w 2008³), system unijnych płatności nie zatrzymał, ale wręcz przyspieszył proces odchodzenia

¹ Por. Guba W. i Purgał P. „*Rolnictwo i obszary wiejskie - 5 lat po akcesji Polski do Unii Europejskiej*” - Wnioski z debaty, Departament Programowania i Analiz MRiRW, 2009.

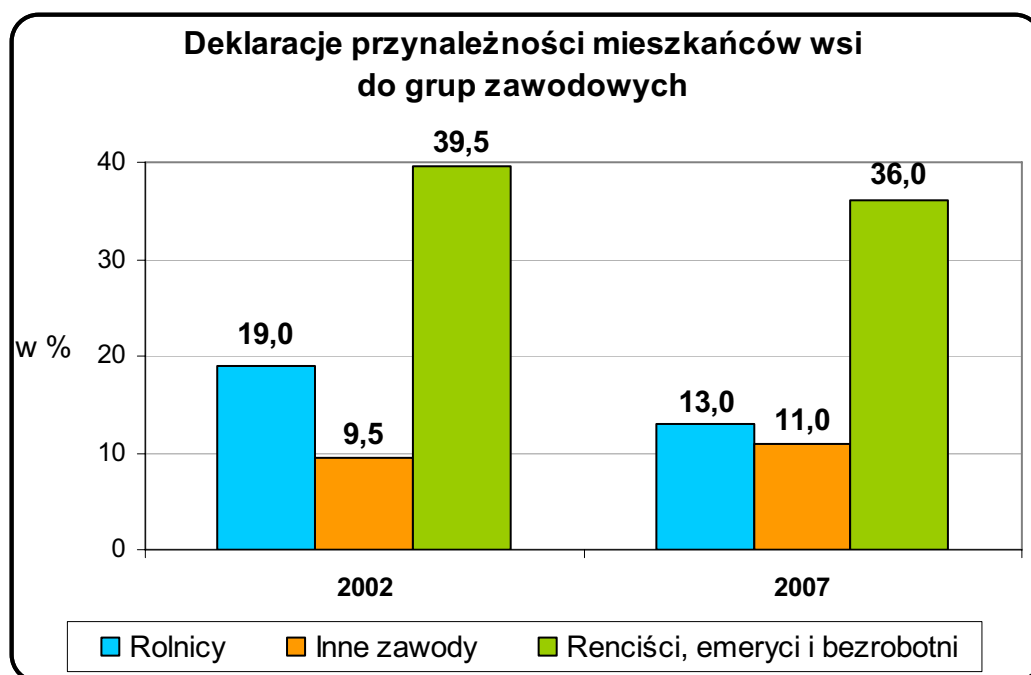
² CBOS „*Jak się żyje rolnikom? - komunikat z badań*”, Warszawa 2008.

³ „*Rolnictwo polskie pięć lat po akcesji*”, Pomorski Przegląd Gospodarczy Nr 3/2009 (42).

mieszkańców wsi od produkcji rolnej. Zmniejszeniu uległa liczba użytków rolnych (UR) o około 700 tys. ha, przy czym jednocześnie przybyło ok. 300 tys. ha nowych UR⁴.

Użytki rolne będące własnością mieszkańców wsi	2002	2007
Powyżej 1 ha	52,0%	31,4%
Poniżej 1 ha	14,0%	8,4%
Brak	34,0%	60,2%

Ponadto, nie wszyscy posiadacze ziemi to osoby rzeczywiście pracujące w gospodarstwie rolnym. Według danych zebranych przez CBOS stale, systematycznie lub co najmniej często pracuje bądź pomaga w posiadanym przez rodzinę gospodarstwie rolnym 66% właścicieli ziemi, rzadko - 9%, natomiast pozostali (25%) pracują bądź pomagają tylko w wyjątkowych przypadkach lub w ogóle tego nie robią⁵. Obecnie właściciele ziemi często nie uważają się za rolników, a inne niż rolnicze grupy zawodowe stają się na wsi grupą coraz liczniejszą.

⁴ Tamże.

⁵ CBOS „Jak się żyje rolnikom? - komunikat z badań”, Warszawa 2008.

Jak wynika z badań z 2007 roku, w strukturze zawodowej wsi, zwiększył się odsetek osób pracujących jako kadra kierownicza oraz specjalistów, pracowników administracji i pracowników fizyczno - umysłowych. Po części może być to tłumaczone wzrostem migracji rezydencjonalnej mieszkańców miast na wieś.

Zmiana struktury agrarnej

Zmiany w tej dziedzinie zachodzą najwolniej. Nadal na polskiej wsi dominują gospodarstwa małe do 5 ha, pod względem wydajności ekonomicznej będące na poziomie 4 ESU⁶, stanowią one ok. 80% wszystkich gospodarstw w kraju. Niemniej od czasu akcesji do UE nastąpił spadek liczby gospodarstw najmniejszych - poniżej 1 ha, wzrosła natomiast ilość gospodarstw dużych powyżej 20 ha⁷. Jednocześnie systematycznie zwiększa się przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego z 7,41 ha w 2002 roku do 9,91 ha w 2007 roku⁸. Szczegółowe zmiany w strukturze agrarnej wsi polskiej przedstawia tabela:

Powierzchnia gospodarstwa rolnego	1999	2002	2007
Do 2 ha	34,0%	35,0%	33,0%
3 - 5 ha	28,0%	28,0%	28,0%
6 - 10 ha	23,0%	19,0%	18,0%
11 ha i więcej	15,0%	18,0%	20,0%

Dane: ISP/CBOS 1999, ISP/CBOS 2002, CBOS 2007.

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że w polskim rolnictwie następuje polaryzacja gospodarstw na małe (do 5 ha) i duże (powyżej 11 ha). W przypadku tych pierwszych często praca w gospodarstwie jest łączona z inną pracą zarobkową, a dochody z rolnictwa nie są głównym źródłem

⁶ ESU (ang. *European Size Unit*) Europejska Jednostka Wielkości, 1 ESU = 1200 Euro.

⁷ Por. Poczta Walenty "Rolnictwo polskie pięć lat po akcesji", Pomorski Przegląd Gospodarczy Nr 3/2009(42).

⁸ CBOS „Jak się żyje rolnikom? - komunikat z badań”, Warszawa 2008.

utrzymania rodziny. W przypadku gospodarstw największych możemy mówić o wyspecjalizowanych przedsiębiorstwach rolniczych typu farmerskiego, które niejednokrotnie korzystają z pomocy pracowników najemnych.

Zmiana poziomu dochodów w gospodarstwach domowych

Nieznaczny, ale systematyczny wzrost dochodów od czasu przystąpienia Polski do UE można zaobserwować w większości gospodarstw domowych w Polsce. Przy porównywaniu przeciętnych dochodów mieszkańców wsi z roku 2002 z tymi w roku 2007 można dostrzec wyraźny wzrost. Zdecydowanie spadła (z 42% do 10%) liczba gospodarstw rolnych, w których miesięczny dochód netto na rodzinę nie przekracza 1.500 zł, prawie trzykrotnie wzrosła zaś (z 10% do 28%) liczba gospodarstw domowych rolników, w których ten dochód przekracza 2.251 zł⁹. Szczegółowo obrazuje to tabela:

Miesięczny dochód netto na rodzinę	2002	2007
Do 750 zł	14,0%	2,0%
751 - 1.500 zł	28,0%	8,0%
1.501 - 2.250 zł	11,0%	11,0%
2.251zł i więcej	10,0%	28,0%
Brak danych	37,0%	51,0%

Dane: ISP/CBOS 2002, CBOS 2007.

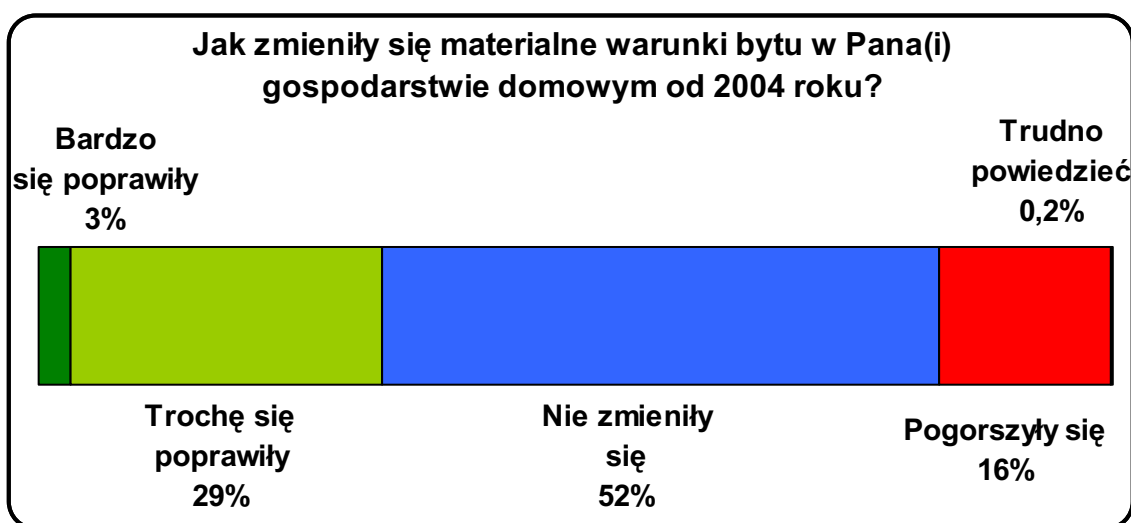
Niestety wzrostu dochodów w gospodarstwach rolnych, należy upatrywać w większej mierze we włączeniu polskiego rolnictwa do obszaru objętego unijną polityką rolną, niż we wzroście dochodów z produkcji rolniczej. Ponadto, wzrost dochodu dotyczy również innych mieszkańców wsi, stąd rolnicy nadal zajmują niską pozycję w strukturze dochodów na wsi (powyżej emerytów, rencistów i niewykwalifikowanych robotników).

⁹ Por. tamże.

Zmiany w nastrojach społecznych na wsi

Poprawa nastrojów społecznych w środowisku wiejskim jest najlepiej obserwowalną zmianą w tej grupie. Mimo, że wyższy poziom zadowolenia ze zmian związanych z przystąpieniem do UE deklarują grupy społeczno - zawodowe mieszkające w miastach, poziom zadowolenia na wsi jest obecnie wyraźnie wyższy niż przed akcesją. Przed przystąpieniem do Wspólnoty Europejskiej bardzo dobre warunki życia deklarowało poniżej 1% badanych mieszkańców wsi, podczas gdy pod koniec 2007 roku deklarację taką złożyło ponad 13% badanych. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że wśród rolników odsetek zadowolonych jest nieco niższy od pozostałych mieszkańców wsi.

Wśród rolników obecnie ponad połowa ocenia swoją sytuację jako niezmienną od momentu akcesji, niemniej dwukrotnie więcej jest osób deklarujących poprawę swoich warunków bytowych niż tych, których warunki uległy pogorszeniu (patrz wykres¹⁰).

Dane te są znamienne w obliczu wyników badania przeprowadzonego w 2002 roku, w którym aż 43% badanych przewidywało pogorszenie swojej sytuacji ekonomicznej w perspektywie 4-5 lat¹¹.

¹⁰ Źródło: CBOS „*Jak się żyje rolnikom? - komunikat z badań*”, Warszawa 2008.

¹¹ Por. CBOS „*Jak się żyje rolnikom? - komunikat z badań*”, Warszawa 2008.

Pomimo polepszających się nastrojów społecznych wśród mieszkańców wsi, nie można zauważyć znaczących zmian w podejściu do prowadzenia gospodarstwa rolnego. O ile odsetek rolników pozytywnie oceniających stan ekonomiczny swojego gospodarstwa znacznie wzrósł w porównaniu do lat ubiegłych, o tyle nadal połowa badanych ocenia swoje gospodarstwo jako przeciętne, najczęściej nie przynoszące dochodu pozwalającego na utrzymanie rodziny. Rolnikom brakuje również jednolitej wizji na przezwycięzenie trudnej sytuacji ekonomicznej swoich gospodarstw.

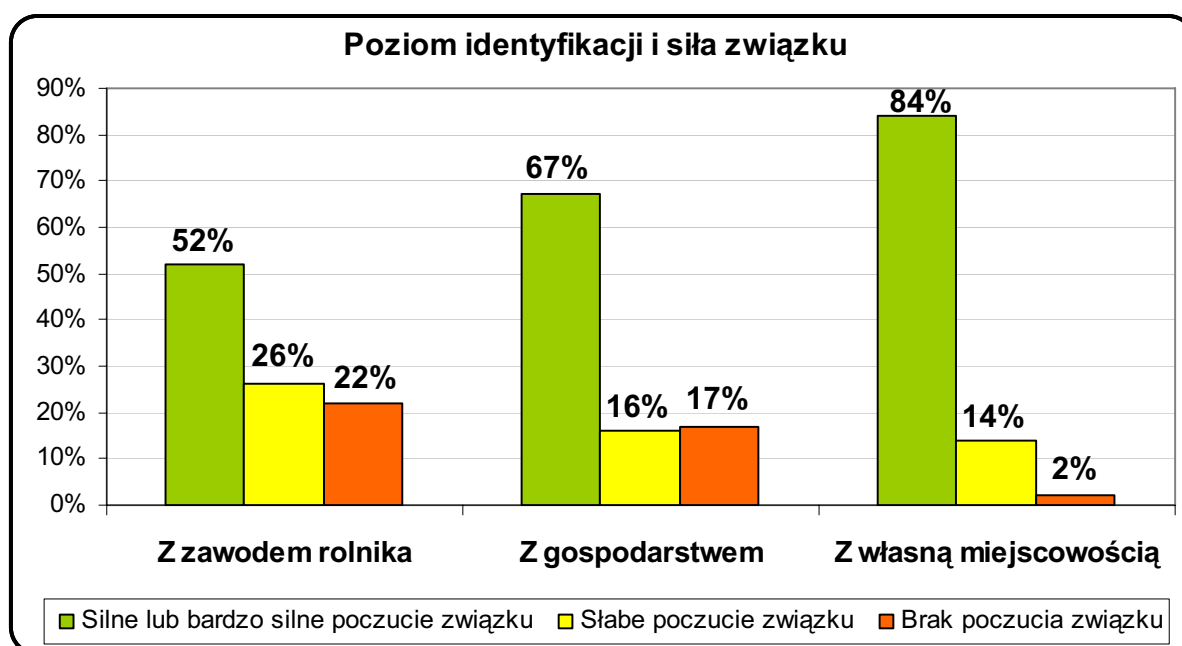
Strategia radzenia sobie z niedochodowym gospodarstwem	1999	2002	2007
Nic nie planuję, spróbuję przetrwać ten trudny okres	60,0%	37,0%	56,0%
Zwiększyć efektywność gospodarstwa (obniżyć koszty, zmiana produkcji, zbytu, wejście w skład grupy producenckiej, etc.)	16,0%	36,1%	19,0%
Poszukać dochodów poza gospodarstwem (dodatkowa praca, własna firma)	40,0%	56,0%	25,0%
Odejść z rolnictwa (sprzedać, wydzierżawić ziemię, opuścić wieś - łącznie)	13,0%	9,0%	11,0%
Nastawić się na agroturystykę	3,0%	3,0%	4,0%
Trudno powiedzieć	0,3%	3,0%	23,5%

* Badanie przewidywało wybranie więcej niż jednej odpowiedzi.

Dane: ISP/CBOS 1999, ISP/CBOS 2002, CBOS 2007.

Niepokojącym jest fakt, że w obliczu pogarszającej się sytuacji ekonomicznej w rolnictwie wzrasta liczba rolników nie mających pomysłu na aktywne jej przezwycięzenie. Ponad połowa z nich nie zamierza podejmować żadnych działań. Jednocześnie w stosunku do okresu przedakcesyjnego zmniejszył się odsetek osób próbujących znaleźć dodatkowy dochód poza rolnictwem.

Przyczyn problemów, leżących po stronie rolników, z przełamaniem niekorzystnej sytuacji gospodarczej można dopatrywać się w wysokim poziomie ich przywiązania do pracy, ziemi i własnej miejscowości. Te trzy elementy określają tożsamość społeczno - kulturową rolników. Praca we własnym gospodarstwie wiąże się z historycznie uwarunkowanym etosem „Gospodarza”, a funkcjonowanie w regionalnej przestrzeni społecznej daje poczucie bezpieczeństwa i autonomii (patrz wykres¹²).

Dane: CBOS 2007

W świetle wyżej przytoczonych wyników badań należy stwierdzić, że w cztery lata po akcesji do Unii Europejskiej pozytywne przemiany na polskiej wsi, a w szczególności wśród rolników zauważyć można w większym stopniu w poprawie nastrojów i względnym wzroście przeciętnych dochodów, niż w faktycznym przeobrażeniu tradycyjnych gospodarstw w przedsiębiorstwa produkcyjne.

¹² Por. tamże.

2. ROLNICTWO W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM

Powierzchnia ogólna województwa świętokrzyskiego wynosi 11.710 km². Z ogólnej powierzchni (według siedziby użytkownika) wynoszącej 1.149,2 tys. ha użytki rolne zajmują 577,3 tys. ha, czyli 50,2%. Ponad połowę (58,4%) ogólnej powierzchni województwa stanowią grunty gospodarstw rolnych.

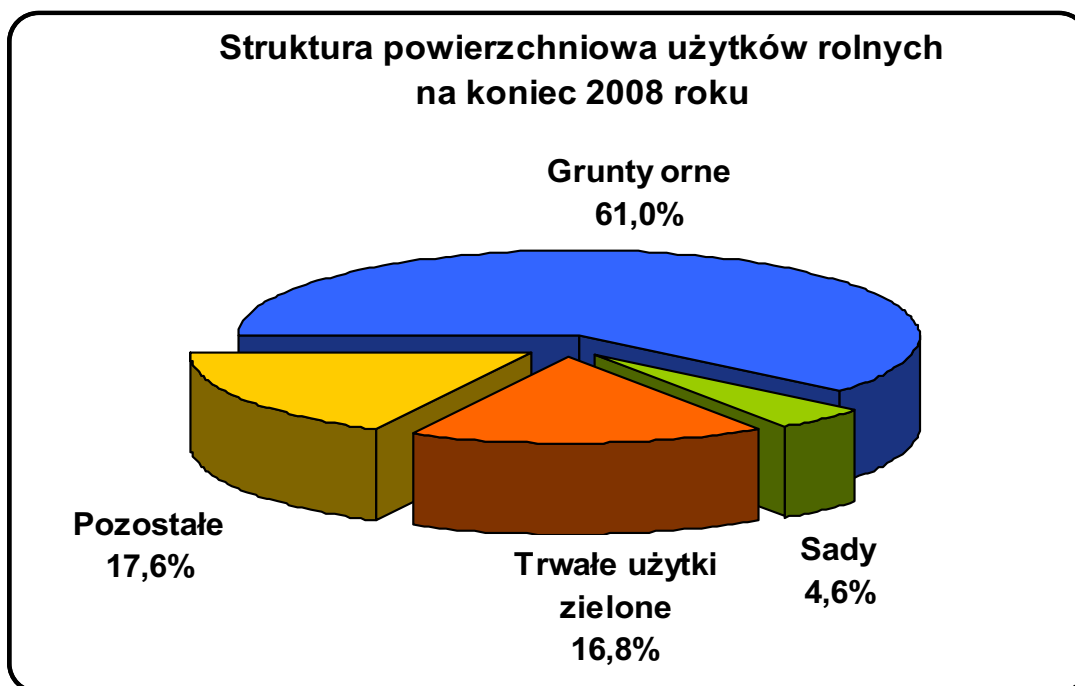
Świętokrzyskie jest regionem o znacznym, jednakże słabo wykorzystywanym potencjale rolnictwa. Wzrost konkurencyjności wymaga zmiany struktury agrarnej gospodarstw rolnych, w kierunku zwiększenia udziału gospodarstw dużych (powyżej 25 ha przy typowej produkcji rolniczej), uzyskujących dochody umożliwiające rozwój i wprowadzenie postępu technologicznego, sprzyjającego specjalizacji i orientacji na produkcję towarową.

Uwarunkowania świętokrzyskiego rolnictwa, takie jak: średnio wyższy (na tle kraju) wskaźnik jakości bonitacyjnej gleb w klasach od I do III, stosunkowo niewielki średni obszar gospodarstwa rolnego (75,8% gospodarstw o powierzchni do 5 ha oraz 24,2% o areale powyżej 5 ha) oraz duża liczba ludności utrzymującej się z pracy w rolnictwie (odsetek pracujących w rolnictwie wyniósł 30,2%) determinują kierunki rozwoju produkcji rolnej i obszarów wiejskich. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego wyniosła 4,84 ha.

Spośród wszystkich użytków rolnych w województwie świętokrzyskim aż 98,1% zalicza się do użytkowanych w tzw. „dobrej kulturze”^{*}, tj. zgodnie z normami UE, przy czym średnia dla Polski to 97,9%¹³. Wśród nich przeważają grunty orne, które stanowią nieco ponad 60% ogólnej powierzchni UR. Użytki zielone stanowią niemal 17%, a sady prawie 5% powierzchni.

^{*} Uprawy w „dobrej kulturze rolniczej” - zgodnie z wymogami unijnej polityki rolnej wyznaczającej standardy gospodarowania dotyczące wymogów związanych z racjonalną gospodarką nawozami, ochroną wód i gleb, zachowaniem cennych siedlisk i gatunków występujących na obszarach rolnych oraz ochroną krajobrazu.

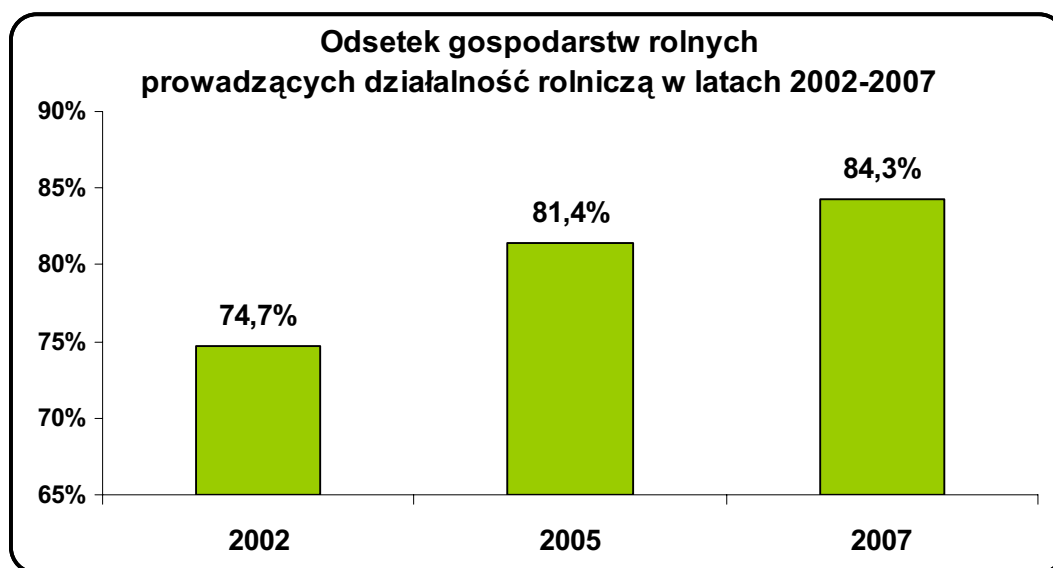
¹³ „Rolnictwo w województwie świętokrzyskim w 2008r.”, Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2009.

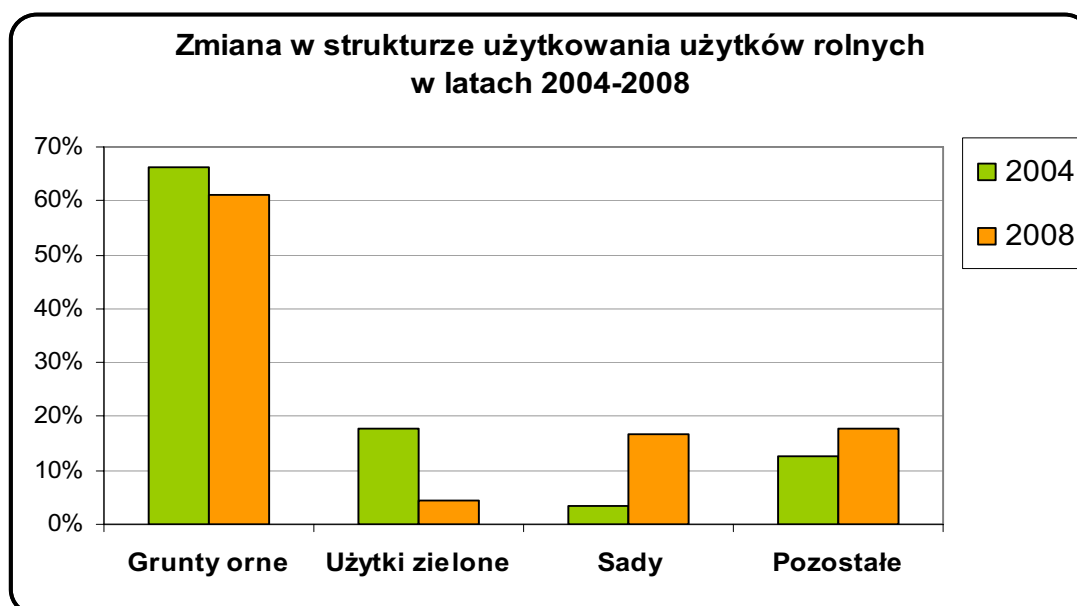
Z wyżej przedstawionej struktury wykorzystywania gruntów w gospodarstwach wynika nieznaczny udział wyspecjalizowanej hodowli i chowu zwierząt na wsi świętokrzyskiej. Głównie jest to chów przydomowy nie stanowiący podstawowego produktu gospodarstwa, a jedynie dodatek do produkcji roślinnej. Najliczniej wśród zwierząt gospodarskich reprezentowany jest drób, którego pogłowie na koniec 2008 roku oceniano na ponad 5 mln sztuk. Wśród zwierząt kopytnych dominuje trzoda chlewna i bydło, których liczbę szacuje się na odpowiednio 370 i 170 tys. sztuk.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku, w rolnictwie całego kraju nastąpiły zmiany spowodowane włączeniem polskiej wsi w obszar działania unijnej polityki rolnej. Po czterech latach od akcesji zmiany takie można zaobserwować również w woj. świętokrzyskim. W okresie bezpośrednio poprzedzającym wstąpienie do UE oraz w pierwszych 3 latach członkostwa liczba gospodarstw najmniejszych 1-2 ha zmniejszyła się o 19,4%. Natomiast o 29,4% wzrosła liczba średnich gospodarstw 20-50 ha.

Jednocześnie zwiększyła się ilość gospodarstw prowadzących działalność rolniczą co obrazuje poniższy wykres¹⁴:

Porównując strukturę użytkowania ziemi w gospodarstwach woj. świętokrzyskiego w latach 2004-2008 zauważalny jest nieznaczny spadek odsetka gruntów ornych o 5,2%. Nastąpiło również ilościowe przesunięcie powierzchni użytków zielonych na rzecz sadów o około 13%. Pozostałe grunty zwiększyły swój procentowy udział w ogólnej powierzchni UR o 5,1%¹⁵.

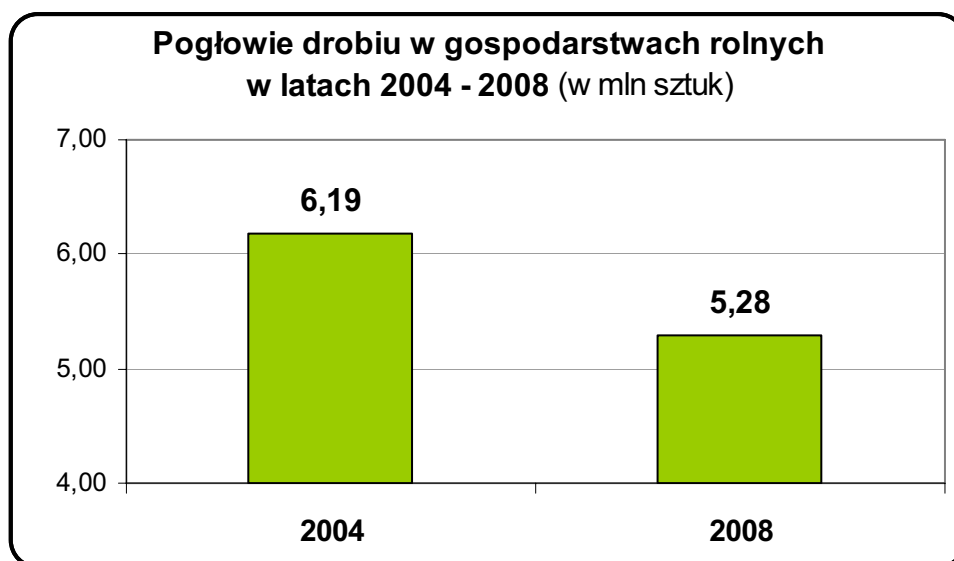

¹⁴ Urząd Statystyczny w Kielcach, *Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim w 2007r.*, Kielce 2008.

¹⁵ Urząd Statystyczny w Kielcach, *Rolnictwo w województwie świętokrzyskim 2008*, Kielce 2009 oraz *Rolnictwo w województwie świętokrzyskim 2004*, Kielce 2005.

Nieznaczne przesunięcia nastąpiły również, w strukturze rodzaju użytkowników UR w województwie. W 2004 roku w sektorze prywatnym pozostawało ok. 627,2 tys. ha UR z czego 98,1% stanowiły gospodarstwa indywidualne. W sektorze publicznym użytkowano 6,4 tys. ha co stanowiło 1,1% ogólnej powierzchni UR województwa świętokrzyskiego¹⁶. Cztery lata później w sektorze prywatnym pozostawało 584,2 tys. ha UR (mniej o 6,9%), z czego nadal zdecydowaną większość stanowiły gospodarstwa indywidualne (97,2%). Sektor publiczny powiększył natomiast powierzchnię wykorzystywanych przez siebie UR do 11,8 tys. ha (więcej o 5,4 tys. ha), przez co jego procentowy udział w ogólnej powierzchni wzrósł do 2%¹⁷.

Od czasu akcesji do UE zanotowano również wyraźny spadek ilości zwierząt hodowlanych. Wśród drobiu, w odniesieniu do 2004 roku, odnotowano spadek o 15% co stanowiło 0,9 mln sztuk¹⁸.

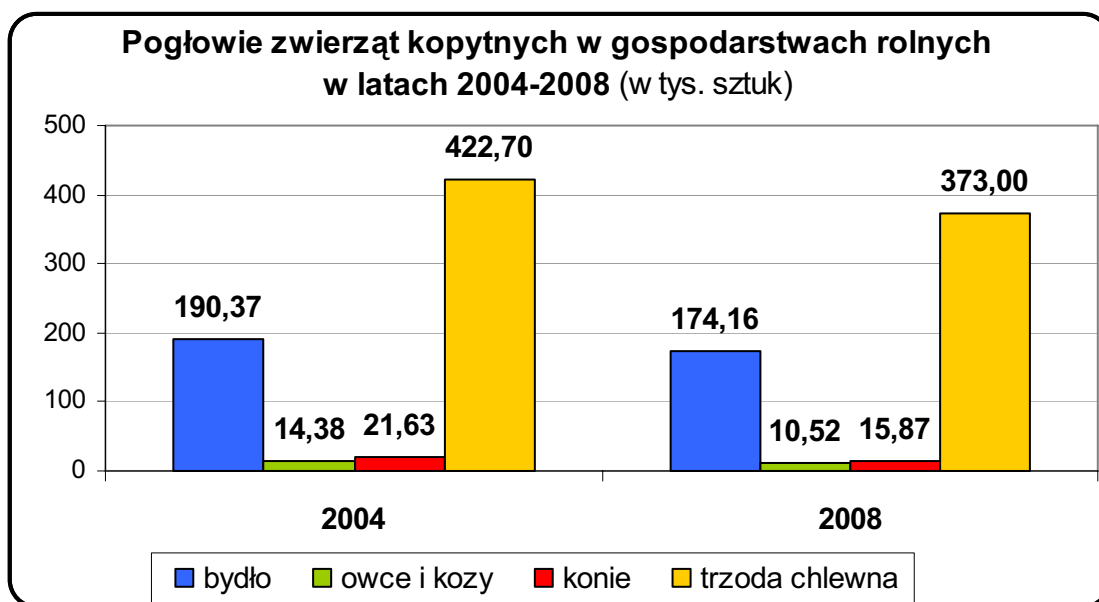
Podobną tendencję zaobserwować można na podstawie danych dotyczących pogłowia zwierząt kopytnych. Najliczniej reprezentowana wśród kopytnych - trzoda chlewna, zmniejszyła się o niemal 50 tys. sztuk (spadek o 12%). Ilość bydła spadła o ponad 16 tys. sztuk (spadek o 9%). W pogłowiu

¹⁶ Urząd Statystyczny w Kielcach, *Rolnictwo w województwie świętokrzyskim w 2004r.*, Kielce 2005.

¹⁷ Urząd Statystyczny w Kielcach, *Rolnictwo w województwie świętokrzyskim w 2008r.*, Kielce 2009.

¹⁸ Bank Danych Regionalnych, *Pogłowie Zwierząt - dane za lata 1999-2009.*

kóz i owiec oraz pogłowiu koni odnotowano podobny spadek o około 27% w stosunku do liczebności z roku 2004¹⁹.

Z wahań ilości zwierząt gospodarskich nie należy jednak wyciągać zbyt daleko idących wniosków, gdyż są one spowodowane zmianami koniunkturalnymi (np. ceną skupu żywca) oraz możliwością łatwej zmiany profilu produkcyjnego gospodarstwa w zakresie chowu.

Do zmian w rolnictwie, wiązanych z wejściem w obszar europejskiej polityki rolnej, zaliczyć należy również poziom mechanizacji gospodarstw rolnych. Od 2002 roku wzrasta liczba gospodarstw posiadających ciągnik rolniczy, w związku z czym obniża się średni areal ziemi przypadający na jeden ciągnik. Liczba gospodarstw posiadających ciągniki w 2007 roku ukształtowała się na poziomie 74,6 tys. i była wyższa o 12,1% niż w 2002 roku oraz o 6,2% w porównaniu do 2005 roku²⁰.

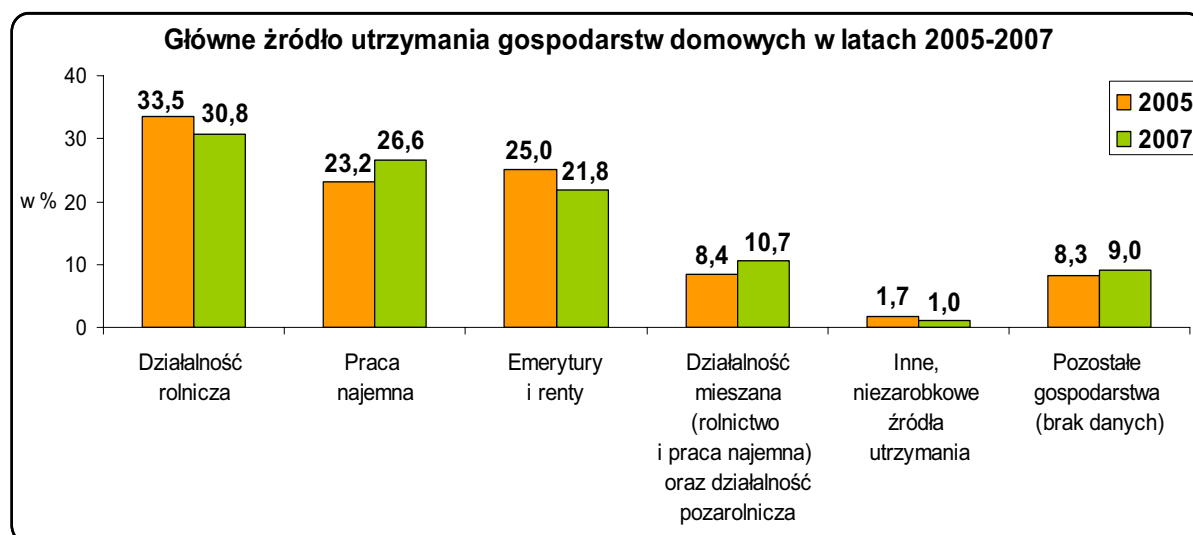
Kolejną zmianą jakościową w rolnictwie regionu Świętokrzyskiego jest powolna, ale postępująca polaryzacja źródeł dochodów w gospodarstwach domowych rolników, powiązana z arealem UR. Im większa powierzchnia UR,

¹⁹ Tamże.

²⁰ Urząd Statystyczny w Kielcach, *Wyniki badania struktury gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim w 2007 r.*, Kielce 2008.

tym większy odsetek gospodarstw, w których głównym źródłem utrzymania jest działalność rolnicza²¹. W najmniejszych gospodarstwach (do 1 ha) natomiast najczęstszym źródłem utrzymania są świadczenia społeczne oraz inne niezarobkowe źródła utrzymania. Przemiany te świadczą o powolnej specjalizacji produkcji rolniczej, w kierunku dużych gospodarstw typu farmerskiego i zmniejszaniu liczby nieproduktywnych, małych gospodarstw.

Gospodarstwa utrzymujące się przede wszystkim z działalności rolniczej posiadają UR o średniej powierzchni 7,38 ha, podczas gdy średnia powierzchnia ziemi uprawnej w gospodarstwach utrzymujących się ze świadczeń społecznych wynosiła 2,13 ha²².

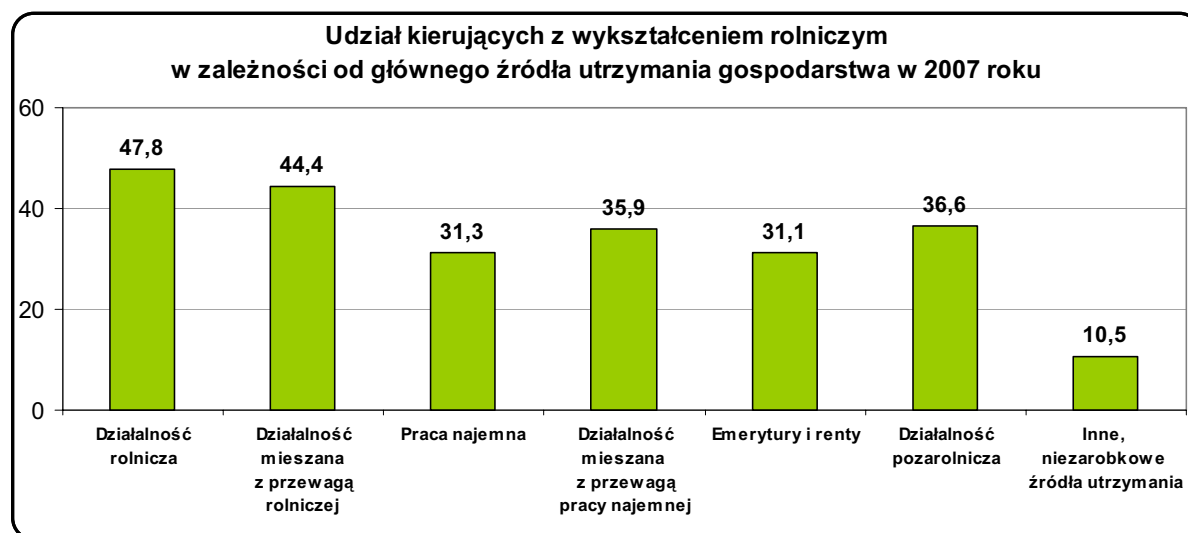
Zmiany te mają związek z przeobrażeniami w strukturze gospodarstw, których efektem są przesunięcia siły roboczej na lokalnym rynku pracy. W ciągu trzech pierwszych lat obecności Polski w strukturach Unii Europejskiej, na wsi świętokrzyskiej nastąpiły zmiany w strukturze głównych źródeł dochodów w gospodarstwach domowych. Ubyło gospodarstw utrzymujących się przede wszystkim z działalności rolniczej oraz beneficjentów systemu pomocy społecznej. Jednocześnie nastąpił wzrost udziału w budżetach domowych dochodów uzyskiwanych z pracy najemnej oraz pozarolniczej.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

Dane te nie dają pełnego obrazu głównych źródeł dochodu gospodarstw wiejskich, ze względu na stosunkowo duży odsetek gospodarstw nie ujawniających źródeł swojego utrzymania. Obrazują one jednak tendencję odchodzenia od pracy wyłącznie w swoich (zwykle małych) gospodarstwach na rzecz pracy najemnej w gospodarstwach większych lub poszukiwania innych, pozarolniczych źródeł dochodu. Zmiany te dotyczą w większym stopniu, lepiej uprzemysłowionego, podregionu kieleckiego (pokrywającego się w znacznej części z obszarem Zagłębia Staropolskiego), aniżeli typowo rolniczych obszarów podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego.

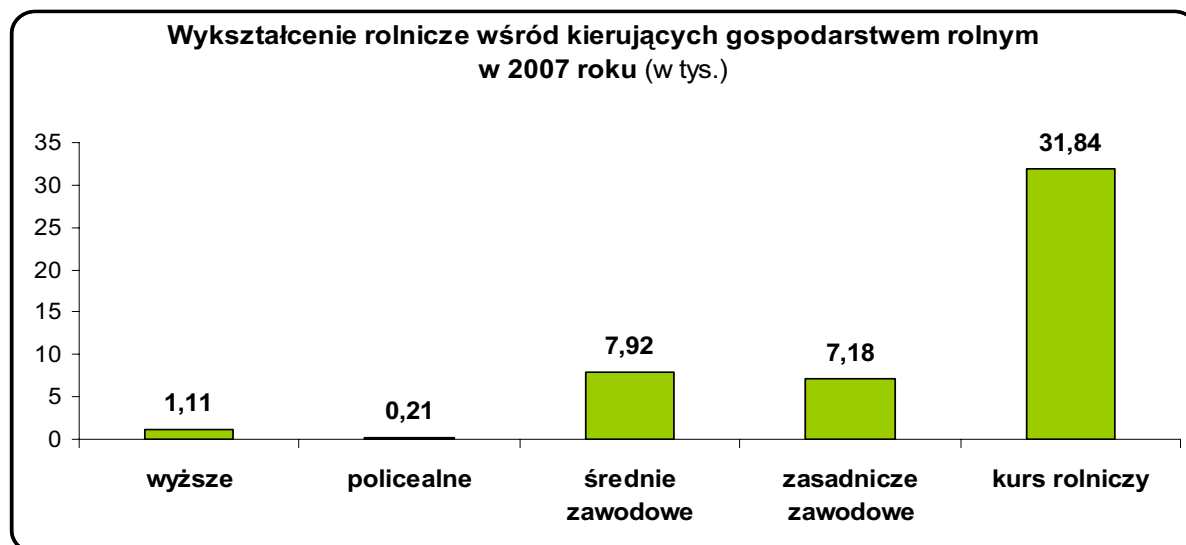
Dodatkowo zaobserwować można zależność pomiędzy wykształceniem kierunkowym rolnika kierującego gospodarstwem, a źródłem jego utrzymania. Gospodarstwa utrzymujące się głównie z działalności rolniczej kierowane są w 47,8% przypadków przez osobę z wykształceniem rolniczym. W przypadku gospodarstw utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł częstotliwość występowania takiego wykształcenia u gospodarza spada do 10,5% przypadków²³.

W zakresie wykształcenia rolników, sytuacja nie zmieniła się zasadniczo od 2002 roku. Odsetek gospodarzy legitymujących się wykształceniem kierunkowym wzrósł zaledwie o 1,4%, przy czym najczęściej jest to kurs rolniczy. Jedynie 5,4%, na koniec 2007 roku, posiadało wykształcenie wyższe,

²³ Tamże.

spotykane przede wszystkim wśród rolników kierujących gospodarstwami największymi²⁴.

Struktura wsi i rolnictwa w województwie ukształtowana została nie tylko przez położenie przyrodniczo - geograficzne, ale również poprzez procesy historyczno - kulturowe. Powierzchniowe i własnościowe rozdrobnienie gospodarstw rolnych na tym terenie nie sprzyja procesom restrukturyzacji rolnictwa w kierunku zgodnym z europejską polityką rolną, mającą na celu stworzenie mniej licznych, ale większych i bardziej wydajnych jednostek produkcji żywności. Mimo to w okresie ostatnich kilku lat nastąpiły jakościowe zmiany w produkcji rolniczej województwa. Powoli, ale systematycznie zwiększa się odsetek gospodarstw prowadzących działalność rolniczą.

Rolnicy coraz lepiej reagują na wahania koniunkturalne poprzez zmiany profilu produkcji (np. przyrost gospodarstw prowadzących produkcję sadowniczą, spadek produkcji żywca). Poprawiło się również wyposażenie gospodarstw w maszyny rolnicze, a powolny wzrost poziomu wykształcenia gospodarzy przekłada się na wydajność produkcyjną gospodarstw.

²⁴ Tamże.

3. RYNEK PRACY NA WSI

W Polsce, jak i w województwie, rozwój obszarów wiejskich jest ściśle związany z sytuacją rolnictwa i kierunkami jego przekształceń.

Świętokrzyskie ma charakter przemysłowo - rolniczy, o wysokim stopniu koncentracji tradycyjnych działów przemysłu, związanych z produkcją i obróbką metali, wydobywaniem i przetwórstwem surowców mineralnych oraz produkcją artykułów spożywczych. Charakterystyczny jest bardzo wyraźny podział na przemysłową północ (podregion kielecki) i rolnicze południe (podregion sandomiersko - jędrzejowski), stanowiące zaplecze dla produkcji ekologicznej żywności.

Większość ośrodków miejskich, skupiających znaczącą w skali województwa liczbę miejsc pracy w przemyśle, koncentruje się na obszarze dawnego Staropolskiego Okręgu Przemysłowego usytuowanego w dolinie rzeki Kamiennej. Ma on bogate tradycje związane głównie z przemysłem wydobywczym i przetwórczym surowców mineralnych (rud żelaza, miedzi, ołowiu).

Południowo - wschodnia część województwa ma rolniczy charakter związany z występowaniem dobrych gleb rędzinowych, wykształconych na węglanowych skałach kredowych oraz gleb lessowych Wyżyny Kielecko - Sandomierskiej. Obszar ten, mimo dobrze rozmieszczonej sieci miast, jest znacznie gorzej zurbanizowany ze względu na niższą przeciętną liczbę mieszkańców w poszczególnych ośrodkach, mniejszą koncentrację przedsiębiorczości, w tym przemysłu, a zatem mniejszą siłę ich oddziaływania na otoczenie²⁵.

²⁵ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2006, str. 6, 33.

Województwo terytorialnie obejmuje 2 podregiony: kielecki (powiaty: kielecki, konecki, ostrowiecki, skarżyski, starachowicki oraz miasto Kielce) i **sandomiersko - jędrzejowski** (powiaty: buski, jędrzejowski, kazimierski, opatowski, pińczowski, sandomierski, staszowski oraz włoszczowski). Z 14 powiatów 13 ma status powiatów ziemskich, a 1 grodzki. Z łącznej liczby 102 gmin, aż 71 są to gminy wiejskie, 26 - miejsko-wiejskie i 5 - miejskie.

3.1. Sytuacja demograficzna²⁶

W kraju, wśród 38.135,9 tys. ludności, przeważali **zamieszkali w mieście - 61,1%** (23.288,2 tys. osób), natomiast **mieszkańcy wsi** stanowili **38,9%** (14.847,7 tys. osób).

Ludność Polski charakteryzuje się wyższą liczbą i udziałem kobiet (51,7%) niż mężczyzn (48,3%), przy równowadze płci na wsi (kobiety - 50,3%, mężczyźni - 49,7%) i przewadze liczby kobiet w miastach (odpowiednio: 52,6% i 47,4%).

Najwyższy udział ludności wiejskiej wystąpił w województwach: podkarpackim - 59,1%, świętokrzyskim - 54,7%, lubelskim - 53,5% oraz małopolskim - 50,8%.

Udział kobiet zamieszkałych na wsi niemal we wszystkich województwach (z wyjątkiem: zachodniopomorskiego - 49,8%, pomorskiego - 49,7%, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego - po 49,5%) przekroczył 50%. Najwyższy wystąpił w województwach: śląskim - 51,0%, opolskim - 50,9% oraz lubelskim - 50,5%.

Najwyższy udział zamieszkałych w miastach posiadały województwa: śląskie - 78,2%, dolnośląskie - 70,5%, zachodniopomorskie - 68,8%, pomorskie - 66,5%, mazowieckie - 64,6% oraz łódzkie - 64,3%.

²⁶ *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym (Stan w dniu 31.XII.2008 r.)*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.

Z najnowszej prognozy ludności Polski na lata 2008 - 2035 przeprowadzonej przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że obserwowany od kilku lat proces przemieszczania się ludności z miast na obszary podmiejskie będzie stanowił dodatkowy czynnik wpływający na przebieg procesów demograficznych w miastach i na wsi. W miastach do 2035 roku będzie następował nieustanny ubytek ludności, podczas gdy na terenach wiejskich do 2022 roku liczebność zamieszkującej tam populacji osiągnie 102,6% stanu z końca 2007 roku.

Na koniec 2008 roku województwo liczyło **1.272,8 tys. mieszkańców**, tj. o 2,8 tys. osób mniej niż w 2007 roku. Ludność województwa stanowiła 3,3% mieszkańców kraju.

Większość ludności stanowią mieszkańcy wsi - 696,6 tys. osób. Udział ludności wiejskiej w populacji ogółem zwiększał się sukcesywnie od 54,1% w 2001 roku do **54,7%** w 2008 roku (*w kraju 38,9%*). Opisana tendencja wynika z wielu przyczyn, jak np. osiedlania się na wsi ludności miejskiej, zahamowania odpływu mieszkańców wsi do pracy w miastach, powrotu na wieś osób tracących pracę lub zmiany statusu niektórych miejscowości.

Najwyższy udział ludności wiejskiej wystąpił w powiecie kieleckim (93,4%) i koneckim (68,5%) oraz w powiatach należących do podregionu sandomiersko - jędrzejowskiego: kazimierskim (80,2%), opatowskim (79,4%), włoszczowskim (77,2%), buskim (76,8%), jędrzejowskim i pińczowskim (po 69,6%), staszowskim (65,2%) oraz sandomierskim (64,2%).

W mieście mieszkało 576,2 tys. ludności województwa - 45,3% (*w kraju 61,1%*). Udział ludności miejskiej był najwyższy w większości powiatów podregionu kieleckiego, głównie dzięki lokalizacji w tym terenie największych miast (Kielce, Skarżysko - Kam., Ostrowiec Św. i Starachowice).

Demograficzna struktura ludności według wieku i miejsca zamieszkania decyduje o zróżnicowaniu terytorialnym zasobów siły roboczej na lokalnych rynkach pracy.

Potencjalne zasoby pracy tworzy ludność w wieku produkcyjnym, której udział w ogólnej populacji wyniósł 63,4%.

Poniżej zaprezentowano strukturę wiekową ludności zamieszkałej w mieście i na wsi według tzw. ekonomicznych grup wieku, tj. ludności w wieku **przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym**.

Struktura ludności według wieku w 2008 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Miasto	Struktura w %	Wieś	Struktura w %
Ogółem w wieku	1.272.784	576.232	100,0	696.552	100,0
• przedprodukcyjnym (0-17 lat)	241.550	96.651	16,8	144.899	20,8
• produkcyjnym	806.450	380.130	66,0	426.320	61,2
<i>mobilnym (18-44 lata)</i>	<i>490.981</i>	<i>223.421</i>	<i>38,8</i>	<i>267.560</i>	<i>38,4</i>
<i>niemobilnym (45-64 lata mężczyźni, 45-59 lat kobiety)</i>	<i>315.469</i>	<i>156.709</i>	<i>27,2</i>	<i>158.760</i>	<i>22,8</i>
• poprodukcyjnym (65 lat i więcej mężczyźni, 60 lat i więcej kobiety)	224.784	99.451	17,2	125.333	18,0

Wieś charakteryzuje się wyższym niż miasto udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 4 punkty procentowe) i poprodukcyjnym (o 0,8 pkt.). Miasto oferując większe możliwości podjęcia pracy i rozwoju zawodowego dominuje nad wsią w strukturze ludności w wieku produkcyjnym (o 4,8 pkt.), w tym mobilnym (o 0,4 pkt.) i niemobilnym (o 4,4 pkt.).

Obecnie praca w rolnictwie bardzo rzadko jest jedynym źródłem utrzymania mieszkańców wsi. Większość z nich łączy pracę we własnym gospodarstwie z pracą najemną u innych rolników lub inną pozarolniczą działalnością. Do miast najczęściej migrują kobiety, co wynika z tradycji dziedziczenia gospodarstwa rolnego przez mężczyzn.

3.2. Pracujący

W kraju liczba pracujących w 2008 roku, z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, wyniosła **13.711.043 osoby** i była wyższa o 254.070 osób (o 1,9%) niż w 2007 roku. W sekcji rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo pracowało 2.145.377 osób, w tym w rolnictwie 2.092.193 osoby (97,5% tej sekcji).

W województwie pracowało **468.937 osób**, tj. o 11.836 osób więcej (o 2,6%) w porównaniu do 2007 roku. W rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie pracowały 143.534 osoby, w tym w rolnictwie 141.987 osób (98,9% całej sekcji).

W strukturze pracujących według sektorach gospodarki występują dysproporcje pomiędzy województwem a krajem.

W sektorze I gospodarki (głównie w rolnictwie) pracowało 30,6% ogółu pracujących (w kraju 15,6%), w sektorze II (przemysł i budownictwo) - 23,8% (w kraju 28,7%), zaś w sektorze III (usługi) - 45,6% (w kraju 55,7%).

Pod względem liczby pracujących w rolnictwie województwo świętokrzyskie zajmowało 3 miejsce w kraju po lubelskim i podlaskim.

Konsekwencją ekonomicznej i demograficznej struktury wieku ludności jest określony potencjał zasobów ludzkich, zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania i płci.

Z uwagi na specyfikę prowadzonych badań nad strukturą pracujących według płci, wieku i poziomu wykształcenia dane w tym zakresie pozyskiwane są wyłącznie przy okazji przeprowadzania Narodowych Spisów Powszechnych. W związku z tym najbardziej aktualne informacje pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W kraju, z ogółu pracujących osób - 61,6% mieszkało w miastach. Większość pracujących (54,1%) stanowili mężczyźni, a ich udział wśród pracujących mieszkańców wsi był wyższy (56,9%) niż w miastach (52,3%).

Odsetek ludności wiejskiej w ogólnej populacji pracujących w województwie wyniósł 57,9% (w kraju 38,4%). Większość (54,0%) stanowili mężczyźni, a kobiety 46,0%. Udział mężczyzn był wyższy wśród pracujących mieszkańców wsi (55,7%) niż miast (51,6%).

Istotną cechą decydującą o zaangażowaniu zawodowym i sytuacji osób na rynku pracy jest poziom uzyskanego wykształcenia, który wśród pracujących mieszkańców wsi był niski.

Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (34,6%) oraz podstawowym ukończonym i nieukończonym (30,3%). Wśród mieszkańców miast najwięcej osób posiadało wykształcenie średnie zawodowe (30,7%) i wyższe (28,2%). Odsetek pracujących zamieszkałych na wsi z wyższym wykształceniem (6,9%) był czterokrotnie niższy niż w miastach.

Poziom wskaźnika zatrudnienia²⁷ dla mieszkańców wsi był wyższy - **47,5%** (w kraju 45,2%) niż dla ludności miejskiej - 39,5% (w kraju 42,9%).

Płeć i wiek, to cechy demograficzne, w znaczącym stopniu wpływające na kształtowanie się wskaźnika zatrudnienia.

Niższy wskaźnik zatrudnienia wystąpił w grupie kobiet (39,1%) niż mężczyzn (48,8%).

Najwyższy poziom wskaźnika zatrudnienia wystąpił w grupie ludności w wieku produkcyjnym mobilnym i wyniósł 56,8%, następnie produkcyjnym niemobilnym - 54,5%. Znacznie niższy wskaźnik wystąpił w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym i wyniósł 12,5%, a najniższy w wieku przedprodukcyjnym i osiągnął wartość 5,4%.

²⁷ Udział osób pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej w danej kategorii.

3.3. Rynek pracy na wsi według BAEL²⁸

Największe zastosowanie w prowadzeniu badań nad zasobami siły roboczej na wsi ma Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), gdyż uwzględnia ludność faktycznie zamieszkałą na wsi i dostarcza informacji o jej sytuacji na rynku pracy. Ponadto na podstawie BAEL można wyodrębnić wszystkie kategorie ludności ważne dla diagnozy wiejskiego rynku pracy, czyli: ludność aktywną, pracujących, bezrobotnych oraz biernych zawodowo²⁹.

W IV kwartale 2008 roku wśród ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej (1.156 tys. osób) 57,0% stanowili aktywni zawodowo, z tego 51,6% pracujący, 5,4% bezrobotni, a 43,0% bierni zawodowo.

Aktywni zawodowo

W omawianym kwartale grupa aktywnych zawodowo (pracujących i bezrobotnych) liczyła 659 tys. osób i w porównaniu z IV kwartałem 2007 roku zmniejszyła się o 0,9%.

Istotne różnice odnotowano w zależności od miejsca zamieszkania. Liczba aktywnych zawodowo mieszkańców miast wzrosła w porównaniu do IV kwartału 2007 roku o 10,7%, natomiast na wsi zmniejszyła się o 8,0%. Udział aktywnych zawodowo mieszkańców wsi ukształtował się na poziomie 57,5%.

Wśród ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej osoby aktywne zawodowo stanowiły 57,0%, przy czym większą aktywność wykazywali mieszkańcy wsi niż miast. Wskaźnik aktywności zawodowej w miastach wyniósł 53,8% i był niższy niż na wsi, gdzie ukształtował się na poziomie 59,6%.

²⁸ Rynek pracy w IV kwartale 2006r. na podstawie BAEL, Informacja Sygnalna, Urząd Statystyczny w Kielcach.

²⁹ Janusz Witkowski „Specyfika wiejskiego rynku pracy w Polsce” w materiale z Kontroli Państwowej NIK, Warszawa, 2005r., str. 41.

Współczynnik aktywności zawodowej w wieku 15 lat i więcej w 2008 roku

Wyszczególnienie	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
	w %			
Ogółem	56,4	56,2	56,6	57,0
miasto	54,5	55,1	54,7	53,8
wieś	58,0	57,2	58,0	59,6

Współczynnik aktywności zawodowej w województwie, przeciętnie w 2008 roku, ukształtował się na poziomie 56,6%.

Pracujący

W IV kwartale 2008 roku populacja pracujących w wieku 15 lat i więcej liczyła 596 tys. osób i w porównaniu do IV kwartału 2007 roku zmniejszyła się o 0,5%. W skali roku zwiększyła się o 13,2% liczba pracujących zamieszkałych w miastach, podczas gdy na wsi zmniejszyła się o 8,2%.

Miernikiem zaangażowania ludności w procesie pracy jest wskaźnik zatrudnienia. W omawianym kwartale pracujący stanowili 51,6% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej.

Odsetek zatrudnionych mieszkańców miast był niższy niż ludności wiejskiej (47,7% wobec 54,7%).

W 2008 roku, podobnie jak w latach poprzednich, większa stabilność wskaźnika zatrudnienia wystąpiła w mieście niż na wsi, co jest w części wynikiem sezonowego charakteru pracy w rolnictwie.

Współczynnik zatrudnienia w 2008 roku

Wyszczególnienie	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
	w %			
Ogółem	50,8	52,1	51,8	51,6
miasto	48,4	50,1	49,2	47,7
wieś	52,7	53,7	54,2	54,7

Przeciętny roczny wskaźnik zatrudnienia w województwie wyniósł 51,6%.

Bezrobotni

Według BAEL w IV kwartale 2008 roku liczba bezrobotnych ukształtowała się na poziomie 63 tys. osób i była mniejsza w porównaniu do IV kwartału 2007 roku o 6,0%. Większość stanowili mieszkańcy miast - 32 tys. (50,8%), w mniejszości pozostawali niepracujący mieszkańcy wsi - 31 tys. (49,2%). W porównaniu do IV kwartału 2007 roku bezrobocie w miastach zmniejszyło się o 5,9%, zaś na wsi o 6,1%.

Stopa bezrobocia

W omawianym kwartale stopa bezrobocia według BAEL ukształtowała się na poziomie 9,6% i obniżyła się o 0,5 punktu procentowego w porównaniu do IV kwartału 2007 roku. Wyraźnie wyższy poziom bezrobocia utrzymywał się w mieście, gdzie wskaźnik wyniósł 11,4%, podczas gdy na wsi - 8,2%. Na przestrzeni 2008 roku największe dysproporcje w poziomie stopy bezrobocia w mieście i na wsi uwidoczniły się w III i IV kwartale (o 3,5 i 3,2 punktu procentowego).

Stopa bezrobocia w 2008 roku

Wyszczególnienie	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
	w %			
Ogółem	9,8	7,5	8,3	9,6
miasto	11,2	9,0	10,1	11,4
wieś	8,8	6,2	6,6	8,2

Bierni zawodowo

Grupa biernych zawodowo (nie posiadających i nie poszukujących zatrudnienia) w IV kwartale 2008 roku liczyła 497 tys. osób, tj. 43,0% ogółu badanej zbiorowości, czyli więcej o 0,2% w porównaniu do IV kwartału 2007 roku. W skali roku zbiorowość biernych zawodowo mieszkańców wsi zmniejszyła się o 13,5%, podczas gdy w miastach odnotowano wzrost o 20,6%. W konsekwencji udział biernych zawodowo mieszkańców obszarów wiejskich zmniejszył się do 51,7%.

Struktura biernych zawodowo w 2008 roku

Wyszczególnienie	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.
	w %			
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
miasto	45,8	48,9	48,7	48,3
wieś	54,2	51,1	51,3	51,7

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej na wsi jest większa niż w miastach. Wyższy jest także wskaźnik zatrudnienia. Według BAEL wynika to z faktu zaliczania osób, w tym także z gospodarstw rolnych do aktywnych i pracujących, nawet w przypadku bardzo niewielkiego wymiaru czasu pracy w gospodarstwach rolnych (przez przynajmniej 1 godzinę w okresie badanego tygodnia).

3.4. Bezrobotni zamieszkali na wsi w kraju

Obszary wiejskie w Polsce zajmują 93,2% powierzchni. Zamieszkuje na nich 14,8 mln osób, tj. 38,8% ogółu ludności. Na 1 mieszkańca przypada 0,82 ha ogólnej powierzchni, w tym w miastach 0,09 ha i na wsi 1,97 ha. Miejscowości wiejskich jest 53 tys., na jedną przypada średnio 278 osób. Najbardziej zaludnione są miejscowości wiejskie w województwach: małopolskim (844 osoby na 1 miejscowość), śląskim (767) i podkarpackim (746), zaś najmniej ludności zamieszkuje miejscowości wiejskie w województwach: podlaskim (124 osoby), warmińsko-mazurskim (151), zachodniopomorskim (171) i łódzkim (181). Rozproszona sieć osadnicza oraz mała liczba mieszkańców przypadająca na 1 miejscowość wiejską utrudniają rozwój obszarów wiejskich, podnoszą koszty budowy infrastruktury i często wykluczają podejmowanie działalności pozarolniczej. W ostatnich latach nastąpiło przyspieszenie procesu zmniejszania liczby ludności utrzymującej się z rolnictwa. Ludność wiejska uzyskuje dochody z wielu źródeł, głównie z pracy najemnej. Znaczna liczba ludności uzyskuje dochody z emerytur i rent, szczególnie w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.

Wykorzystując walory przyrodnicze i środowiskowe na obszarach wiejskich rozwija się agroturystyka, a także zwiększa się rola tych terenów jako miejsca zamieszkania dla ludności miejskiej.

Charakterystyczne dla polskiego rolnictwa jest duże zróżnicowanie wielkości gospodarstw rolnych - od jednohektarowych do kilkutyścieh hektarowych. Powierzchnia gospodarstw rolnych w Polsce wyniosła 18,7 mln ha i stanowiła 59,7% ogólnej powierzchni kraju (wynoszącej 31,3 mln ha). Powierzchnia ogólna gruntów należących do gospodarstw rolnych zwiększyła się w 2007 roku o 319 tys. ha w porównaniu do 2006 roku. W użytkowaniu gruntów rolnych przeważał sektor prywatny, do którego należało 17,9 mln ha. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych wyniosła blisko 16,2 mln ha. Największe gospodarstwa powstały na bazie byłych państwowych gospodarstw rolnych. Średnia wielkość **indywidualnego** gospodarstwa rolnego wyniosła 7,8 ha użytków rolnych, przy czym ponad połowa z nich produkowała wyłącznie lub głównie na własne potrzeby, ograniczając wydatki na zakup żywności i koszty utrzymania rodziny. Gospodarstw o areale powyżej 1 ha użytków rolnych było 1.808 tys. W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się o 354 tys., tj. o 12,1%. Największa dynamika spadku wystąpiła w grupie obszarowej do 1 ha włącznie, gdzie liczba gospodarstw zmniejszyła się w porównaniu do 2002 roku o 21,1%. Wzrosła natomiast liczba gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej użytków rolnych (o 21,6%) do 24,1 tys. Liczba gospodarstw o areale powyżej 1 ha użytków rolnych zmniejszyła się o 7,6%, przy równoczesnym wzroście grupy 50 i więcej hektarowej o 25,5%³⁰.

Średnia wielkość gospodarstw indywidualnych w Polsce jest w dużym stopniu zróżnicowana regionalnie. Na południu Polski średnia powierzchnia gospodarstwa wyniosła 3,3 ha (woj. małopolskie), zaś na północnym zachodzie

³⁰ „Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce”, MRiRW, Warszawa 2008, str.36-38.

ponad 26 ha (woj. zachodniopomorskie). W krajach Unii Europejskiej średnia powierzchnia gospodarstwa była ponad dwukrotnie większa niż przeciętna w Polsce i wyniosła 18,7 ha. W Polsce po 1990 roku systematycznie zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych, w czym znaczący udział mają gospodarstwa średnie, natomiast wzrasta liczba najmniejszych i największych.

Rolnictwo na obszarze południowej części Polski, obejmującej tereny byłych województw: bielskiego, nowosądeckiego, krakowskiego, tarnowskiego, krośnieńskiego, rzeszowskiego i przemyskiego, od reszty kraju odróżniały szczególne cechy społeczno - ekonomiczne, m.in.: dominacja prywatnych gospodarstw rolnych; znaczne rozdrobnienie rolnictwa (działki rolne stanowiły 24% krajowej liczby, a ich średnia powierzchnia wyniosła niewiele ponad 3 ha); znikomy udział gospodarstw dużych, powyżej 15 ha (nieco ponad 1% krajowej liczby); niewielki udział gospodarstw produkujących na rynek; bardzo wysokie zatrudnienie w rolnictwie; duże przeludnienie agrarne oraz duży i wciąż powiększający się odsetek ludności związanej z pracą na roli. Niska wydajność pracy na tym obszarze wskazuje na znaczne bezrobocie ukryte.

Problemy rolnictwa stanowią jedno z najpoważniejszych wyzwań rozwojowych polskiej gospodarki. Udział pracujących w rolnictwie w Polsce sięga 28% ogółu pracujących, podczas gdy udział wartości dodanej w tym sektorze nieznacznie przekracza 3%. Ta dysproporcja, świadcząca o bardzo niskiej wydajności pracy, obrazuje skalę koniecznych przemian. Polskie rolnictwo, w porównaniu z innymi sektorami gospodarki, w niewielkim stopniu objął proces transformacji, a także - trwający latami w krajach o ugruntowanej gospodarce rynkowej - proces spadku liczby pracujących w rolnictwie, związany ze wzrostem wydajności pracy. Konieczne przemiany prowadzić będą do uwalniania nadwyżek siły roboczej z rolnictwa, dla której konieczne będzie zaproponowanie alternatywnego źródła dochodu.

Na wsi notuje się dwa rodzaje bezrobocia:

- rejestrowane,
- nie rejestrowane bezrobocie utajone (ukryte).

Bezrobocie rejestrowane dotyczy głównie ludności bezrolnej, zaś ukryte związane jest z rolnictwem chłopskim (osobami utrzymującymi się wyłącznie z pracy w rolnictwie indywidualnym). Zasadniczym problemem gospodarstw chłopskich jest nadmierny poziom (zbędnych³¹) zasobów pracy, co wiąże się ze zjawiskiem ukrytego bezrobocia. Ponad połowę osób uznanych za „zbędne” w gospodarstwach rolnych stanowi ludność gospodarująca w I i II grupie obszarowej (o powierzchni gospodarstwa 1-5 ha), przeszło 30% to osoby z III i IV grupy (o powierzchni 5-15 ha), a pozostały odsetek z grupy V (o powierzchni powyżej 15 ha).

Bezrobocie ukryte dotyczy osób nie ujętych w statystykach, ponieważ są one zatrudnione w niepełnym wymiarze godzin, pomimo wyrażenia gotowości do pracy w pełnym wymiarze, albo też pracują na stanowiskach nie wymagających posiadanych przez nich kwalifikacji, lub zniechęcili się do poszukiwania pracy po długim okresie bezskutecznych prób jej podjęcia³².

Czynnikami, które wpływają na poziom bezrobocia ukrytego w rolnictwie chłopskim są:

- rozdrobniona struktura agrarna,
- mała mobilność ludności wiejskiej,
- wzrost demograficzny i powrót na wieś absolwentów szkół,
- ograniczona możliwość rejestrowania się w urzędach pracy jako bezrobotni,
- niewystarczająca liczba miejsc pracy poza rolnictwem.

Ocena rozmiarów bezrobocia ukrytego jest niezwykle trudna, wymagająca zastosowania jednolitych kryteriów kwalifikowania osób pracujących jako „zbędne”. Od wyznaczenia tych kryteriów zależy rezultat szacunku.

³¹ Za osobę zbędną uznaje się taką, która w gospodarstwie pracuje mniej niż 3 miesiące w roku a dla pozostałych pracujących mniej niż 3 godziny dziennie.

³² M. i Ł. Gęsicki, Słownik terminów ekonomiczno-prawnych, Warszawa 1995.

Bezrobocie ukryte w Polsce szacowane jest na ponad milion osób, zwiększając poziom bezrobocia na wsi o ok. 20%.

Bezrobocie ukryte w rolnictwie chłopskim występuje w dwóch przypadkach, gdy dotyczy:

- ludności formalnie biernej zawodowo, która nie ma szans na znalezienie pracy,
- osób, które w gospodarstwie nie są w pełni zatrudnione, wykonują z braku innych zajęć prace pomocnicze i zajęcia dorywcze.

Polskie rolnictwo charakteryzuje się dużym udziałem zatrudnionych, jednocześnie posiadając niski udział w tworzeniu PKB (nieco ponad 4%). Brak równowagi pomiędzy zasobami pracy w rolnictwie chłopskim a ograniczonymi możliwościami ich racjonalnego wykorzystania sprawia, że wydajność pracy w tym sektorze jest niska, co ujemnie wpływa na wzrost gospodarczy oraz sytuację materialną gospodarstw domowych³³.

W kraju liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2008 roku wyniosła 1.473,8 tys. osób, w tym **670.434 osoby zamieszkałe na wsi (45,5%** ogółu zarejestrowanych).

W porównaniu do 2007 roku nastąpiło zmniejszenie liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi o 115,3 tys. osób (o 14,7%), jak również mieszkańców miast o 157,5 tys. osób (o 16,4%).

Recesja gospodarcza, w wyniku której nastąpił spadek popytu na siłę roboczą z uwagi na likwidację lub ograniczenie produkcji w wielu zakładach produkcyjnych i usługowych, doprowadziła do utraty pracy znacznej liczby zatrudnionych, m.in. dojeżdżających z gmin rolniczych do dużych zakładów przemysłowych w miastach.

³³ Janusz Myszczyński, Problemy bezrobocia ukrytego w rolnictwie chłopskim, referat wygłoszony na Uniwersytecie Szczecińskim, marzec 2004.

Szansą rozwoju obszarów wiejskich jest tworzenie nowych, alternatywnych źródeł dochodu ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich. Cel ten może być osiągnięty poprzez stworzenie lepszych warunków dla rozwoju agroturystyki oraz usług związanych z obsługą produkcji rolnej. Warunkiem wykorzystania tej szansy jest poprawa zaplecza technicznego wsi (drogi, kanalizacja itp.). Szczególne znaczenie mają także procesy edukacyjne dostosowujące kwalifikacje zawodowe rolników, ich rodzin oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie do funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno - ekonomicznych oraz przygotowujące ich do wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich.

W przypadkach, w których konieczne jest zaprzestanie działalności rolniczej należy stworzyć warunki ułatwiające takim osobom znalezienie zatrudnienia poza rolnictwem. Wówczas szczególny nacisk należy położyć na dostęp do edukacji, tak na poziomie średnim, jak i wyższym, ułatwić podnoszenie kwalifikacji zawodowych niezbędnych do zmiany profesji bezrobotnych mieszkańców wsi oraz zwiększyć dostęp tych osób do doradztwa zawodowego i psychologicznego.

3.5. Bezrobotni zamieszkali na wsi w województwie

Głównymi czynnikami, które determinują bezrobocie na wsi są: niedostosowanie kierunków kształcenia do możliwości i potrzeb pracodawcy, brak odpowiednich praktyk zawodowych, nieumiejętność planowania alternatywnej kariery zawodowej oraz mała mobilność zawodowa. Ponadto mieszkańcy wsi mają często problemy w poruszaniu się po lokalnym rynku pracy. Nie znają potrzeb i wymagań stawianych kandydatom do pracy przez potencjalnych pracodawców, nie potrafią skutecznie zaprezentować swojej wiedzy i umiejętności podczas rozmowy kwalifikacyjnej oraz nie orientują się w formach pomocy dostępnej za pośrednictwem urzędów pracy i innych

instytucji rynku pracy. Często nie posiadają też odpowiednich kwalifikacji i wykształcenia wymaganych na rynku pracy. Większość osób zamieszkałych na wsi nie posiada żadnego doświadczenia zawodowego, a jak wynika z analiz ostatnich lat, pracodawcy coraz częściej wymagają ściśle określonych kwalifikacji i uprawnień³⁴.

W końcu grudnia 2008 roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 77.716 osób, w tym **43.725 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**. W porównaniu do grudnia 2007 roku omawiana grupa bezrobotnych zmniejszyła się o 3.067 osób (tj. o 6,6%).

Bezrobotni pochodzący z terenów wiejskich stanowili **56,3% ogółu** zarejestrowanych (w kraju 45,5%). Oznacza to, że woj. świętokrzyskie po podkarpackim (62,8%) posiadało najwyższy udział analizowanej populacji.

Stopa bezrobocia na koniec 2008 roku w województwie wyniosła **13,7% (w kraju 9,5%)** i była niższa o 1,2 punktu procentowego w porównaniu do grudnia 2007 roku (w kraju o 1,7 pkt.). W podregionie kieleckim ukształtowała się na poziomie 15,7%, a dla podregionu sandomiersko-jędrzejowskiego wyniosła 11,0%.

Tworzenie warunków do powstawania na obszarach wiejskich pozarolniczych miejsc pracy jest jednym z najpoważniejszych wyzwań dla polityki rozwoju województwa.

Istotną barierę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich stanowi niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna na wsi. Niedofinansowane obszary wiejskie nie są atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów.

³⁴ Bożena Kłós, „Bezrobocie na wsi”, Informacja nr 591.

Wzrost aktywności zawodowej przynoszącej dochód mieszkańcom wsi powinien być ukierunkowany na różne formy działalności pozarolniczej, takie jak agroturystyka, wstępne przetwórstwo produktów rolnych czy rzemiosło. Województwo dysponuje dużym potencjałem w zakresie ekologicznej produkcji rolnej, gdyż zajmuje drugie miejsce (po małopolskim) w rankingu dotyczącym liczby zarejestrowanych gospodarstw ekologicznych i szóste pod względem powierzchni użytków rolnych należących do tego typu gospodarstw. Wsparcia wymagają małe firmy angażujące kapitał prywatny w działalność gospodarczą na wsi - produkcyjną, usługową i handlową.

Długofalowym celem dla obszarów wiejskich jest ich zrównoważony rozwój, który można osiągnąć poprzez zintegrowanie działań gospodarczych z działaniami społecznymi i środowiskowymi. Istotne jest ograniczenie bezrobocia, stanowiącego podstawowy problem społeczny wsi, jak też poprawa warunków życia ludności wiejskiej, przy zachowaniu równowagi ekologicznej. Szczególną wartość mają działania w zakresie zachowania różnorodności przyrodniczej i kulturowej wsi³⁵.

³⁵ Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Zarząd Województwa Świętokrzyskiego, Kielce 2006, str. 35,102.

4. POZIOM I STRUKTURA BEZROBOCIA NA WSI

4.1. Poziom bezrobocia

Na koniec 2008 roku liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniosła **43.725 osób**, tj. **56,3%** ogółu zarejestrowanych (w kraju - 45,5%).

Gospodarstwa rolne posiadało 6.398 bezrobotnych zamieszkałych na wsi, tj. 14,6%.

Poziom bezrobocia wśród zamieszkałych na wsi i w mieście w województwie w latach 1999 - 2008 obrazuje poniższa tabela.

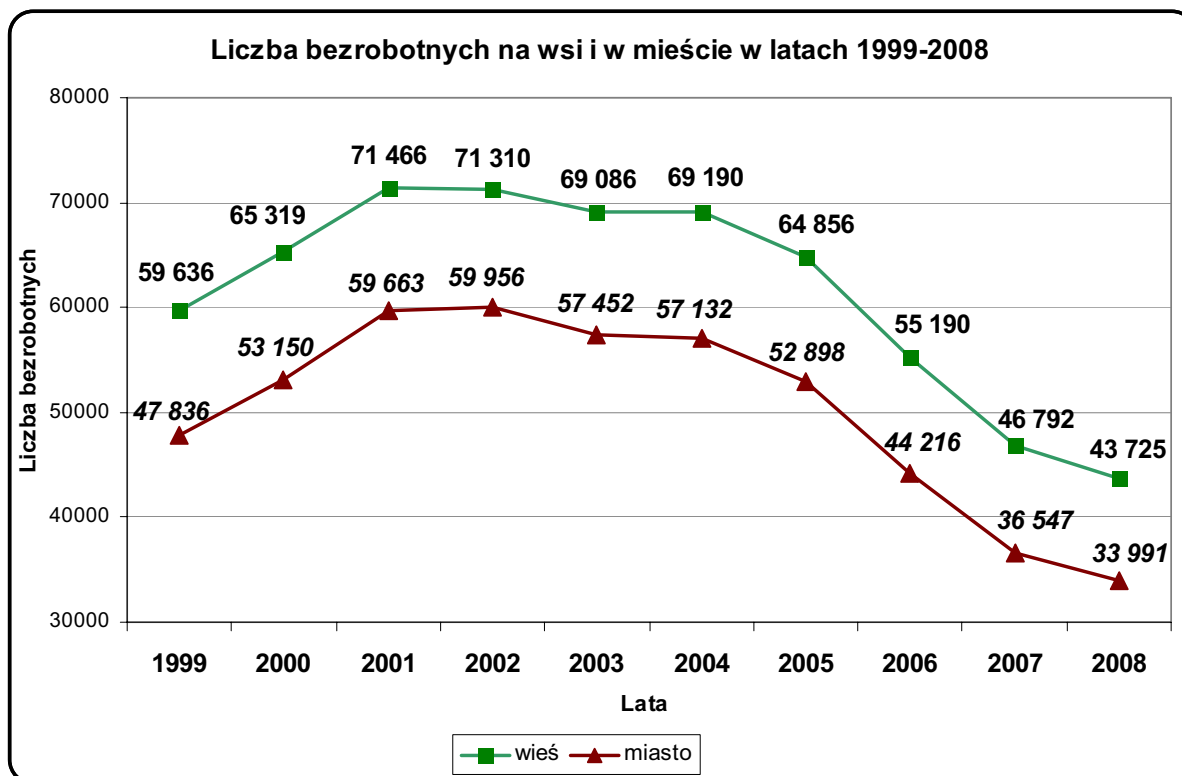
Stan na koniec roku

Lata	Bezrobotni ogółem	w tym:				Bezrobotni zamieszkali na wsi w kraju (w %)
		zamieszkali w mieście	udział %	zamieszkali na wsi	udział %	
1999	107.472	47.836	44,5	59.636	55,5	44,9
2000	118.469	53.150	44,9	65.319	55,1	43,7
2001	131.129	59.663	45,5	71.466	54,5	42,7
2002	131.266	59.956	45,7	71.310	54,3	41,7
2003	126.538	57.452	45,4	69.086	54,6	41,7
2004	126.322	57.132	45,2	69.190	54,8	42,1
2005	117.754	52.898	44,9	64.856	55,1	42,6
2006	99.406	44.216	44,5	55.190	55,5	43,5
2007	83.339	36.547	43,9	46.792	56,1	45,0
2008	77.716	33.991	43,7	43.725	56,3	45,5

W latach 1999 - 2002 udział mieszkańców wsi w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych systematycznie malał. Tendencje te uległy zmianie w 2003 roku, od kiedy to notowany był wzrost udziału analizowanej populacji.

Na koniec 2008 roku udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi był o 12,6 punktu procentowego wyższy od udziału pozostających bez pracy mieszkańców miast (43,7%) i jednocześnie o 2 punkty wyższy od najniższego poziomu wskaźnika w 2002 roku.

Charakterystycznym zjawiskiem jest utrzymujący się znacznie wyższy odsetek zamieszkałych na wsi w populacji bezrobotnych w województwie w porównaniu z krajem. Różnica w udziale wahała się od 10,6 punktu procentowego w 1999 roku do 12,9 punktu w 2003 roku. Natomiast na koniec grudnia 2008 roku udział bezrobotnych mieszkańców wsi w Świętokrzyskim pozostawał o 10,8 punktu wyższy od analogicznego udziału w kraju.

W analizowanym okresie w obu populacjach wystąpiły podobne tendencje w zakresie wzrostu i spadku bezrobocia, jednak bezrobocie mieszkańców wsi pozostaje na znacznie wyższym poziomie niż osób zamieszkałych w mieście. Notowane w latach 2003 - 2008 zmniejszenie liczby bezrobotnych w województwie (o 53.550 osób, tj. o 40,8%) charakteryzowało się niższą dynamiką spadku wśród mieszkańców wsi - o 38,7% (wobec 43,3% w mieście), co wpłynęło na zwiększenie udziału ludności wiejskiej w populacji bezrobotnych ogółem.

Rejestrowane bezrobocie na wsi w 2008 roku

<i>Kwartał</i>	<i>Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi na koniec kwartału</i>		<i>Wzrost / spadek bezrobocia w liczbach bezwzględnych</i>	<i>Dynamika wzrostu / spadku bezrobocia (w %)</i>
	<i>ogółem</i>	<i>w tym kobiety</i>		
IV 2007	46.792	25.710	x	x
I 2008	45.811	24.741	- 981	- 2,1
II 2008	41.312	22.983	- 4.499	- 9,8
III 2008	40.804	23.230	- 508	- 1,2
IV 2008	43.725	24.186	2.921	7,2

Na przestrzeni trzech pierwszych kwartałów 2008 roku poziom bezrobocia na wsi systematycznie zmniejszał się (w tym najwięcej w II kwartale, o 4,5 tys. osób). Napływ środków unijnych na inwestycje i infrastrukturę, rozwój przedsiębiorczości i kapitału ludzkiego oraz rozwój obszarów wiejskich i ochronę środowiska, jak również zwiększone środki Funduszu Pracy na aktywne programy rynku pracy przyczyniły się do znacznego spadku poziomu bezrobocia w tym okresie. Tempo spadku było wysokie zarówno wśród bezrobotnych mieszkańców wsi (o 12,8%), jak i miast (o 10,9%).

Pogorszenie koniunktury gospodarczej w IV kwartale 2008 roku, ograniczanie przez przedsiębiorstwa planów popytowych, inwestycyjnych, eksportowych i zatrudnieniowych spowodowało wzrost liczby osób pozostających bez pracy. Ogółem populacja bezrobotnych w województwie zwiększyła się w analizowanym kwartale o 4,3 tys. osób (o 5,9%). Wzrost w grupie zamieszkałych na wsi wyniósł 2,9 tys. (7,2%), natomiast w grupie zamieszkałych w miastach - 1,4 tys. (4,4%). Ponadto, ostatnie miesiące roku charakteryzują się zwiększonym napływem do ewidencji urzędów pracy osób, które utraciły zatrudnienie w wyniku zakończenia prac w rolnictwie, budownictwie, turystyce i innych sekcjach gospodarki, związanych z sezonowością produkcji, jak również powrotami osób po zakończeniu udziału w aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu.

W powiatach województwa występuje znaczne zróżnicowanie poziomu bezrobocia mieszkańców wsi, co wynika ze struktury demograficznej ludności. Najwyższy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi występuje w powiatach, w których dominuje ludność wiejska.

Podregion sandomiersko-jędrzejowski, obejmujący osiem powiatów o charakterze rolniczym położonych w południowej części województwa, odnotował wysoki udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi - **70,5%** ogółu zarejestrowanych z tych terenów. We wszystkich powiatach analizowany udział był wyższy od średniego wskaźnika w województwie (56,3%), przy czym **najwyższy** wystąpił w powiecie włoszczowskim (79,2%), a **najniższy** w jędrzejowskim (62,4%). W pozostałych powiatach kształtował się następująco: opatowski (77,6%), buski (73,9%), kazimierski (73,2%), staszowski (68,0%), sandomierski (65,9%) i pińczowski (63,5%).

Podregion kielecki, z sześcioma powiatami o tradycjach przemysłowych, charakteryzuje się niższym udziałem osób zamieszkałych na wsi - **49,2%** ogółu bezrobotnych z tych terenów. O niskim wskaźniku decyduje fakt, iż podregion ten obejmuje cztery powiaty z dużymi aglomeracjami miejskimi (w tym m. Kielce na prawach powiatu). **Najniższy** odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi odnotowano w powiatach: ostrowieckim (31,3%), skarżyskim (33,8%) i starachowickim (41,0%), i są to jednocześnie najniższe wskaźniki w województwie. W dwóch pozostałych powiatach udział osób zamieszkałych na wsi był **wysoki** i wynosił: 92,1% w kieleckim oraz 71,7% w koneckim. Sytuacja ta wynika z faktu, iż ludność zamieszkała w miastach stanowi niski odsetek ogółu mieszkańców w tych powiatach.

Ponadto, wielu bezrobotnych w podregionie kieleckim to osoby, które utraciły zatrudnienie w wyniku restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłu maszynowego, metalurgicznego, zbrojeniowego i hutnictwa. W grupie tej znaczną część stanowią mieszkańcy wsi, dla których podstawowym źródłem dochodu była praca w tych przedsiębiorstwach.

W porównaniu do grudnia 2007 roku bezrobocie na wsi było niższe o 3.067 osób. Spadek liczby bezrobotnych odnotowano w 12 powiatach, natomiast niewielki wzrost miał miejsce tylko w powiecie buskim (o 13 osób). **Najwyższy spadek bezrobocia na wsi** wystąpił w powiatach: sandomierskim o 718 osób, staszowskim o 518, ostrowieckim o 476 i skarżyskim o 435, natomiast **najniższy** w: starachowickim o 44 i opatowskim o 47.

4.2. Zmiany w poziomie bezrobocia osób zamieszkałych na wsi

4.2.1. Nowo zarejestrowani bezrobotni „napływ”

W 2008 roku w powiatowych urzędach pracy **zarejestrowało się 50.784 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, tj. **50,9%** ogółu nowo zarejestrowanych w województwie. W porównaniu do 2007 roku „napływ” tej kategorii bezrobotnych zwiększył się o 2.056 osób, tj. o 4,2%. Najwięcej bezrobotnych (29,0%) zarejestrowano w IV kwartale.

Wśród nowo zarejestrowanych zamieszkałych na wsi:

- 19,7% stanowili rejestrujący się po raz pierwszy, tj. 10.007 osób,
(w 2007 roku - 19,8%, tj. 9.626 osób),
- 80,3% powracający do rejestracji po raz drugi i kolejny, tj. 40.777 osób,
(w 2007 roku - 80,2%, tj. 39.102 osoby).

Jednocześnie z ogółu nowo zarejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi 26.060 osób to kobiety, tj. 51,3%, a 24.724 to mężczyźni, tj. 48,7% (w 2007r. odpowiednio: 47,8% i 52,2%).

Z analizy „napływu” bezrobotnych zamieszkałych na wsi w 2008 roku wynika, że **najwięcej nowo zarejestrowanych** z omawianej kategorii zanotowano w powiatach: kieleckim - 14.270 osób, koneckim - 6.345, staszowskim - 3.639 i starachowickim - 3.508, natomiast **najmniej** w kazimierskim - 1.040 osób i pińczowskim - 1.156.

W odniesieniu do 2007 roku, tylko w powiecie pińczowskim liczba nowo zarejestrowanych nieznacznie zmniejszyła się, natomiast w pozostałych powiatach odnotowano wzrost rejestrujących się.

4.2.2. Bezrobotni wyrejestrowani „odpływ”

Na przestrzeni 2008 roku **wyłączono** z ewidencji urzędów pracy **53.851 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, czyli **51,1%** ogółu wyrejestrowanych, tj. o 3.275 osób mniej (o 5,7%) niż w 2007 roku.

Najwięcej wyrejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi pochodziło z powiatów: kieleckiego - 14.392 osoby, koneckiego - 6.600, staszowskiego - 4.157, sandomierskiego - 3.883 oraz ostrowieckiego - 3.860, natomiast **najmniej** z kazimierskiego - 1.130 osób i pińczowskiego - 1.302.

Podstawową przyczyną wyłączenia z ewidencji bezrobotnych zamieszkałych na wsi było podjęcie pracy przez 21.244 osoby, tj. **39,5%** wyrejestrowanych (w 2007 roku - 24.693 osoby),

z tego:

- zatrudnienie niesubsydiowane podjęły - 16.862 osoby, tj. 79,4% ogółu zamieszkałych na wsi podejmujących pracę (o 3.319 osób mniej w porównaniu do 2007r.),
w tym: praca sezonowa - 477 osób,
- zatrudnienie subsydiowane podjęły - 4.382 osoby, tj. 20,6% (o 130 osób mniej w porównaniu do 2007r.).

Najwięcej osób podjęło pracę w II kwartale - 6.517 bezrobotnych (30,7%). Korzystną sytuację odzwierciedla odnotowany w tym okresie najwyższy wskaźnik płynności rynku pracy - 56,8% (w II kw. 2007r. - 72,8%). Dla porównania w IV kwartale pracę podjęły 4.403 osoby, a wskaźnik płynności rynku pracy wyniósł 29,9% i był najniższy na przestrzeni całego roku (w IV kw. 2007r. - 38,6%).

Liczba wyrejestrowanych z powodu podjęcia pracy w I i III kwartale była na zbliżonym poziomie: 5.074 i 5.250 osób, natomiast wskaźnik płynności rynku wynosił odpowiednio: 45,8% i 38,9%.

W porównaniu z 2007 rokiem nastąpiło zmniejszenie poziomu analizowanego wskaźnika w poszczególnych kwartałach, w wyniku większego „napływu” osób do bezrobocia i jednoczesnego spadku liczby podejmujących pracę.

Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej osób podjęło zatrudnienie w okresie od kwietnia do września, co związane jest z sezonowością pracy w: rolnictwie, ogrodnictwie, leśnictwie i budownictwie.

Drugą, co do wielkości składową odpływu stanowili wyłączeni z powodu nie potwierdzenia gotowości do pracy - 13.021 osób, tj. 24,2%.

Ponadto 19.586 bezrobotnych zamieszkałych na wsi (36,3%) wyłączonych zostało z powodu rozpoczęcia:

- stażu - 6.029 osób, tj. 11,2% wyłączeń,
- szkolenia - 2.481 osób, tj. 4,6%,
- przygotowania zawodowego w miejscu pracy - 2.455 osób, tj. 4,6%,
- prac społecznie użytecznych - 620 osób, tj. 1,2%

oraz

- dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego - 2.602 osoby, tj. 4,8%,
- nabycia praw emerytalnych lub rentowych - 242 osoby, tj. 0,4%,
- innych przyczyn, podjęcia nauki, nabycia praw do świadczenia przedemerytalnego, ukończenia 60/65 lat - 5.157 osób, tj. 9,5%.

**Bezrobotni nowo zarejestrowani i wyrejestrowani zamieszkali na wsi
w latach 1999 - 2008**

Lata	„Napływ”	„Odpływ”	Wzrost / spadek bezrobocia
1999	55.153	43.477	11.676
2000	45.875	40.192	5.683
2001	44.405	38.258	6.147
2002	46.108	46.264	- 156
2003	47.249	49.473	- 2.224
2004	49.525	49.421	104
2005	50.829	55.163	- 4.334
2006	50.184	59.850	- 9.666
2007	48.728	57.126	- 8.398
2008	50.784	53.851	- 3.067

Na przestrzeni lat 1999 - 2001 napływ do bezrobocia osób zamieszkałych na wsi był wyższy niż odpływ, co zadecydowało o wzroście liczby analizowanej populacji. Od 2002 roku poziom bezrobocia wśród zamieszkałych na wsi zmniejszał się (przy niewielkim wzroście w 2004 roku), a największy spadek o 9.666 osób (o 14,9%) odnotowano w 2006 roku.

4.3. Bezrobotni z prawem i bez prawa do zasiłku

Prawo do zasiłku na koniec 2008 roku posiadało **6.500 osób**, tj. **14,9%** ogółu bezrobotnych mieszkańców wsi (*w kraju 18,4%*). **Bez prawa do zasiłku pozostawało 37.225 osób**, tj. **85,1%** ogółu zarejestrowanych na wsi (*w kraju 81,6%*).

W porównaniu do 2007 roku odsetek bezrobotnych uprawnionych do pobierania zasiłku wzrósł o 4 punkty procentowe.

W trudniejszej sytuacji znajdowały się kobiety, spośród których prawo do zasiłku posiadało 11,6%, natomiast analogiczny udział wśród mężczyzn wynosił 18,9%.

Wśród zarejestrowanych mieszkańców wsi odsetek osób uprawnionych do otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych był niższy o 0,4 punktu procentowego w porównaniu z mieszkańcami miast.

W mieście prawo do zasiłku posiadało 5.213 osób (15,3%), a bez prawa do zasiłku pozostawało 28.778 osób, tj. 84,7% bezrobotnych. Podobnie jak na wsi, niższy był udział uprawnionych do pobierania zasiłku wśród kobiet (13,9%) niż mężczyzn (17,1%).

Bezrobotni mieszkańcy wsi z prawem i bez prawa do zasiłku w latach 1999 - 2008

Lata	Bezrobotni zamieszkali na wsi				
	ogółem	z prawem do zasiłku	udział %	bez prawa do zasiłku	udział %
1999	59.636	13.471	22,6	46.165	77,4
2000	65.319	12.077	18,5	53.242	81,5
2001	71.466	12.459	17,4	59.007	82,6
2002	71.310	10.208	14,3	61.102	85,7
2003	69.086	9.591	13,9	59.495	86,1
2004	69.190	9.116	13,2	60.074	86,8
2005	64.856	6.509	10,0	58.347	90,0
2006	55.190	5.432	9,8	49.758	90,2
2007	46.792	5.092	10,9	41.700	89,1
2008	43.725	6.500	14,9	37.225	85,1

W latach 1999 - 2006 w populacji zamieszkałych na wsi zmniejszał się udział osób z prawem do zasiłku, przy jednoczesnym wzroście udziału bezrobotnych bez prawa do zasiłku. W ostatnich latach nastąpiło odwrócenie tej tendencji: zwiększył się odsetek bezrobotnych zasiłkobiorców, natomiast zmniejszeniu uległ odsetek osób bez prawa do zasiłku (w ciągu ostatnich 2 lat odpowiednio o 5,1 punktu procentowego).

Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi posiadających prawo do zasiłku był:

- najwyższy w powiatach: starachowickim - 30,9%, koneckim - 20,2%, ostrowieckim - 19,5% i skarżyskim - 18,5%,
- najniższy w powiatach: kazimierskim - 4,3%, sandomierskim - 8,0%, opatowskim - 9,6%, jędrzejowskim - 9,7% i pińczowskim - 9,8%.

Wysoki udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi bez prawa do zasiłku (powyżej średniej wojewódzkiej - **85,1%**) **posiadało dziewięć powiatów**: kazimierski - 95,7%, sandomierski - 92,0%, opatowski - 90,4%, jędrzejowski - 90,3%, pińczowski - 90,2%, buski - 88,9%, włoszczowski - 85,7%, kielecki - 85,6% oraz staszowski - 85,2%.

4.4. Bezrobotne kobiety i mężczyźni zamieszkali na wsi

Na koniec 2008 roku w powiatowych urzędach pracy województwa zarejestrowanych było **24.186 kobiet**, tj. **55,3%** i **19.539 mężczyzn**, tj. **44,7%** zamieszkałych na wsi. W porównaniu do 2007 roku populacja zarejestrowanych kobiet zmniejszyła się o 1.524 osoby (o 5,9%), natomiast mężczyzn o 1.543 (o 7,3%).

Wśród zamieszkałych w mieście udział bezrobotnych kobiet był nieznacznie wyższy i wynosił **54,4%** (mężczyźni stanowili **45,6%**).

W 2008 roku **zarejestrowano 26.060 kobiet** (tj. **51,3%** ogółu zarejestrowanych na wsi), natomiast **wyrejestrowano 27.584 kobiety** (tj. **51,2%**).

Podobne tendencje wystąpiły również wśród zamieszkałych w mieście, udział kobiet był wyższy niż mężczyzn zarówno wśród zarejestrowanych (50,2%), jak i wyłączonych (51,2%).

Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi przeważały w grupach: rozpoczynających przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (81,3%), podejmujących naukę (77,0%), skierowanych na staż (75,0%), dobrowolnie rezygnujących ze statusu bezrobotnego (71,0%) oraz wykonujących pracę społecznie użyteczną (68,2%).

Niższy udział kobiet niż mężczyzn odnotowano wśród aktywizowanych w ramach szkoleń (33,3%), nie potwierdzających gotowości do pracy (41,1%) oraz w grupie bezrobotnych mieszkańców wsi podejmujących pracę (45,4%). W mieście kobiety stanowiły 49,2% wyrejestrowanych do pracy.

Bezrobotne kobiety i mężczyźni zamieszkali na wsi w 2008 roku według powiatów

Powiaty	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi				
	Ogółem	w tym:			
		kobiety	udział %	mężczyźni	udział %
Buski	2.374	1.215	51,2	1.159	48,8
Jędrzejowski	2.672	1.760	65,9	912	34,1
Kazimierski	1.233	684	55,5	549	44,5
Kielecki	13.162	7.082	53,8	6.080	46,2
Konecki	5.715	3.301	57,8	2.414	42,2
Opatowski	3.483	1.685	48,4	1.798	51,6
Ostrowiecki	2.292	1.223	53,4	1.069	46,6
Pińczowski	1.000	591	59,1	409	40,9
Sandomierski	2.553	1.304	51,1	1.249	48,9
Skarżyski	2.221	1.221	55,0	1.000	45,0
Starachowicki	2.197	1.328	60,4	869	39,6
Staszowski	2.438	1.403	57,5	1.035	42,5
Włoszczowski	2.385	1.389	58,2	996	41,8
Województwo	43.725	24.186	55,3	19.539	44,7

W populacji bezrobotnych zamieszkałych na wsi prawie we wszystkich powiatach przeważały kobiety, przy czym **najwyższy udział** wystąpił w jędrzejowskim (65,9%) i starachowickim (60,4%). Bezrobotni **mężczyźni** stanowili większość tylko w powiecie opatowskim (51,6%).

Największy udział kobiet zamieszkałych na wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet wystąpił w powiatach: kieleckim (92,8%), włoszczowskim (80,0%), opatowskim (76,1%) i buskim (75,4%), najmniejszy w powiatach: ostrowieckim (30,2%), skarżyskim (34,7%) i starachowickim (42,8%).

Struktura bezrobotnych kobiet według wieku oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %
Bezrobotne kobiety według wieku	18.477	100,0	24.186	100,0	42.663	100,0
18 - 24	3.088	16,7	6.193	25,6	9.281	21,7
25 - 34	5.851	31,7	8.175	33,8	14.026	32,9
35 - 44	3.617	19,6	4.822	19,9	8.439	19,8
45 - 54	4.932	26,7	4.296	17,8	9.228	21,6
55 - 59	989	5,3	700	2,9	1.689	4,0

Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi to najczęściej osoby młode, 59,4% z nich nie ukończyło 35 roku życia. Dwie najliczniejsze grupy zarejestrowanych kobiet w wieku 25-34 lata i 18-24 lata stanowiły odpowiednio 33,8% i 25,6% ogółu.

Wśród **bezrobotnych kobiet zamieszkałych w mieście**, podobnie jak na wsi, najliczniejszą grupę stanowiły kobiety w wieku 25-34 lata (31,7%). Natomiast drugie miejsce zajęły osoby w wieku 45-54 lata (26,7%). Znacznie niższy niż na wsi pozostawał udział kobiet w wieku 18-24 lata (16,7%).

Struktura bezrobotnych mężczyzn według wieku oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %
Bezrobotni mężczyźni według wieku	15.514	100,0	19.539	100,0	35.053	100,0
18 - 24	2.567	16,5	4.386	22,4	6.953	19,8
25 - 34	3.918	25,2	5.114	26,2	9.032	25,8
35 - 44	2.757	17,8	3.411	17,5	6.168	17,6
45 - 54	3.950	25,5	4.369	22,4	8.319	23,7
55 - 59	1.862	12,0	1.799	9,2	3.661	10,5
60 - 64 lata	460	3,0	460	2,3	920	2,6

Podobne tendencje wystąpiły wśród bezrobotnych mężczyzn zamieszkałych na wsi. Dwie najliczniejsze grupy zarejestrowanych to osoby w wieku 25-34 lata (26,2%) i 18-24 lata (22,4%). Ponadto, liczną grupę stanowili mężczyźni w wieku 45-54 lata (22,4%)

Wśród mężczyzn zamieszkałych w mieście najwięcej było bezrobotnych w wieku 45-54 lata (25,5%) oraz 25-34 lata (25,2%).

W populacji zamieszkałych na wsi, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, udział najmłodszej grupy bezrobotnych w wieku 18-24 lata pozostawał na znacznie wyższym poziomie niż wśród zamieszkałych w mieście.

Struktura bezrobotnych kobiet według poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %
Bezrobotne kobiety według wykształcenia	18.477	100,0	24.186	100,0	42.663	100,0
- wyższe	3.096	16,8	2.568	10,6	5.664	13,3
- policealne i średnie zawodowe	5.228	28,3	6.328	26,2	11.556	27,1
- średnie ogólnokształcące	2.999	16,2	3.338	13,8	6.337	14,8
- zasadnicze zawodowe	3.814	20,6	6.545	27,1	10.359	24,3
- gimnazjalne i poniżej	3.340	18,1	5.407	22,3	8.747	20,5

Cechą charakterystyczną bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi, jak i w mieście, jest średni poziom wykształcenia. Na wsi 40,0% ogółu kobiet posiadało wykształcenie średnie, w tym: ogólnokształcące - 13,8% a policealne i średnie zawodowe - 26,2%. Natomiast w mieście z analogicznym poziomem wykształcenia było 44,5% kobiet (odpowiednio: 16,2% i 28,3%).

Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 27,1% kobiet zamieszkałych na wsi i 20,6% zamieszkałych w mieście.

Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi, podobnie jak w mieście, częściej niż mężczyźni legitymowały się wyższym i średnim poziomem wykształcenia.

Struktura bezrobotnych mężczyzn według poziomu wykształcenia oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %
Bezrobotni mężczyźni według wykształcenia	15.514	100,0	19.539	100,0	35.053	100,0
- wyższe	1.598	10,3	834	4,3	2.432	6,9
- policealne i średnie zawodowe	3.747	24,2	3.808	19,5	7.555	21,5
- średnie ogólnokształcące	1.215	7,8	1.047	5,3	2.262	6,5
- zasadnicze zawodowe	5.089	32,8	7.320	37,5	12.409	35,4
- gimnazjalne i poniżej	3.865	24,9	6.530	33,4	10.395	29,7

Jak wynika z danych, struktura wykształcenia bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi, jak i w mieście, zasadniczo różni się od struktury wykształcenia bezrobotnych mężczyzn.

Bezrobotni mężczyźni zamieszkali na wsi znacznie częściej (70,9%), w porównaniu do kobiet, posiadali wykształcenie zasadnicze zawodowe (37,5%) lub gimnazjalne i poniżej (33,4%). Udział kobiet z analogicznym poziomem wykształceniem wynosił 49,4% (odpowiednio: 27,1% i 22,3%).

Niski poziom wykształcenia bezrobotnych na wsi, zwłaszcza mężczyzn, wynika z większego zapotrzebowania na wsi, w porównaniu do miasta, na niewykwalifikowaną siłę roboczą.

Najmniej liczną populację stanowili bezrobotni mężczyźni legitymujący się dyplomem wyższej uczelni (4,3%), dla kobiet udział ten wynosił 10,6%.

Natomiast w mieście wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 32,8% mężczyzn, a gimnazjalne i poniżej - 24,9% (łącznie 57,7%). Analogiczny udział wśród kobiet wynosił 38,7%. Najmniej liczne grupy mężczyzn to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (7,8%) i wyższym (10,3%).

Struktura bezrobotnych kobiet według stażu pracy oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %
Bezrobotne kobiety według stażu pracy	18.477	100,0	24.186	100,0	42.663	100,0
do 1 roku	2.739	14,8	3.633	15,0	6.372	14,9
1 - 5	3.528	19,1	4.603	19,0	8.131	19,1
5 - 10	2.609	14,1	3.060	12,7	5.669	13,3
10 - 20	3.048	16,5	3.060	12,7	6.108	14,3
20 - 30	1.904	10,3	1.149	4,7	3.053	7,1
30 lat i więcej	262	1,4	147	0,6	409	1,0
bez stażu	4.387	23,8	8.534	35,3	12.921	30,3

Większość bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi (64,7%), jak i w mieście (76,2%), pracowała przed zarejestrowaniem się w urzędzie pracy. Jednak różnica w udziale wyniosła 11,5 punktu procentowego, co oznacza, iż na wsi notuje się wyższy udział kobiet bez stażu pracy (35,3%), w porównaniu do zamieszkałych w mieście (23,8%).

**Struktura bezrobotnych mężczyzn według stażu pracy
oraz miejsca zamieszkania**

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %
Bezrobotni mężczyźni według stażu pracy	15.514	100,0	19.539	100,0	35.053	100,0
do 1 roku	2.133	13,8	2.402	12,3	4.535	13,0
1 - 5	3.101	20,0	4.341	22,2	7.442	21,2
5 - 10	1.943	12,5	2.539	13,0	4.482	12,8
10 - 20	2.319	14,9	2.688	13,8	5.007	14,3
20 - 30	2.170	14,0	2.013	10,3	4.183	11,9
30 lat i więcej	617	4,0	447	2,3	1.064	3,0
bez stażu	3.231	20,8	5.109	26,1	8.340	23,8

Spośród bezrobotnych mieszkańców wsi ze stażem pracy najwięcej kobiet (19,0%), jak i mężczyzn (22,2%) przepracowało od 1 roku do 5 lat. Najmniej liczne były grupy kobiet i mężczyzn, które przed zarejestrowaniem się w urzędzie pracowały 20-30 lat i więcej. Znaczna grupa kobiet (35,3%), jak i mężczyzn (26,1%) nie posiadała udokumentowanego stażu zawodowego, co oznaczało trudności w podjęciu pracy.

W przypadku osób zamieszkałych w mieście struktura bezrobocia według stażu pracy ukształtowała się podobnie jak na wsi. Najwięcej kobiet (19,1%) i mężczyzn (20,0%) przepracowało od 1 roku do 5 lat. Liczna pod względem omawianego zjawiska pozostawała grupa kobiet (23,8%) i mężczyzn (20,8%) nie posiadających doświadczenia zawodowego. Natomiast udział osób z długim stażem pracy 20-30 lat i więcej (wśród kobiet - 11,7%, a mężczyzn - 18,0%) był wyższy w porównaniu do mieszkańców wsi (w grupie kobiet - 5,3%, a mężczyzn - 12,6%).

Struktura bezrobotnych kobiet według czasu pozostawania bez pracy oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %	Kobiety	Udział %
Bezrobotne kobiety według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach	18.477	100,0	24.186	100,0	42.663	100,0
do 1 miesiąca	1.336	7,2	1.583	6,5	2.919	6,9
1 - 3	3.405	18,4	3.931	16,3	7.336	17,2
3 - 6	2.800	15,2	3.484	14,4	6.284	14,7
6 - 12	2.772	15,0	3.172	13,1	5.944	13,9
12 - 24	2.813	15,2	3.599	14,9	6.412	15,0
pow. 24	5.351	29,0	8.417	34,8	13.768	32,3

Pomimo korzystnych zmian w strukturze bezrobotnych pod względem czasu pozostawania bez pracy, **nadal najwięcej bezrobotnych poszukiwało zatrudnienia powyżej 12 miesięcy**. Wśród bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi odsetek ten wyniósł **49,7%** (12.016 osób), natomiast w mieście **44,2%** (8.164 osoby). Najmniej liczną kategorią były bezrobotne kobiety pozostające w ewidencji urzędów pracy do 1 miesiąca (odpowiednio: 6,5% i 7,2%).

Struktura bezrobotnych mężczyzn według czasu pozostawania bez pracy oraz miejsca zamieszkania

Stan na 31.12.2008 roku

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś		Ogółem	
	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %	Mężczyźni	Udział %
Bezrobotni mężczyźni według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach	15.514	100,0	19.539	100,0	35.053	100,0
do 1 miesiąca	1.903	12,3	2.204	11,3	4.107	11,7
1 - 3	3.551	22,9	4.029	20,6	7.580	21,6
3 - 6	2.319	14,9	2.508	12,9	4.827	13,8
6 - 12	2.309	14,9	2.823	14,4	5.132	14,7
12 - 24	2.323	15,0	2.772	14,2	5.095	14,5
pow. 24	3.109	20,0	5.203	26,6	8.312	23,7

Analiza struktury bezrobotnych mężczyzn według czasu pozostawania bez pracy wskazuje, iż tak jak w grupie kobiet, **najliczniej zarejestrowane pozostają osoby oczekujące na podjęcie zatrudnienia ponad rok**. Wśród mężczyzn zamieszkałych **na wsi** udział ten wyniósł **40,8%**, natomiast **w mieście** - **35,0%**. W dalszej kolejności uplasowali się mężczyźni pozostający bez pracy od 1 do 3 miesięcy (na wsi - 20,6%, w mieście - 22,9%). Najmniej liczna była grupa mężczyzn niepracujących przez okres do 1 miesiąca (na wsi - 11,3%, w mieście - 12,3%).

Wśród bezrobotnych mężczyzn zamieszkałych zarówno na wsi, jak i w mieście udział długotrwale oczekujących na pracę powyżej roku był niższy, w porównaniu do kobiet.

Odmienne przedstawia się struktura bezrobotnych kobiet i mężczyzn zamieszkałych na wsi w porównaniu do mieszkających w mieście, według wieku, wykształcenia, stażu i czasu pozostawania bez pracy.

W populacji kobiet zamieszkałych na wsi notuje się wyższy odsetek osób do 35 roku życia - 59,4% (w mieście 48,4%). Z kolei w mieście więcej jest bezrobotnych kobiet w wieku powyżej 45 lat - 32,0% (na wsi 20,7%). Wykształcenie pozostających bez pracy mieszkanek wsi pozostaje na niższym poziomie niż mieszkających w miastach. Wykształceniem zasadniczym zawodowym lub gimnazjalnym i niższym legitymowało się 49,4% zarejestrowanych kobiet (w mieście 38,7%), natomiast wyższym lub średnim - 50,6% (w mieście 61,3%). Wśród kobiet zamieszkałych na wsi wyższy był udział osób bez stażu pracy - 35,3% (w mieście 23,8%), jak również długotrwale bezrobotnych - 49,7% (w mieście 44,2%).

W populacji bezrobotnych mężczyzn zamieszkałych na wsi udział osób do 35 roku życia wynosił 48,6% (w mieście - 41,7%), z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym - 70,9% (57,7%), bez stażu pracy - 26,1% (20,8%) oraz długotrwale bezrobotnych - 40,8% (35,0%).

4.5. Bezrobotna młodzież zamieszkała na wsi i w mieście

Według stanu na koniec grudnia 2008 roku **10.579 bezrobotnych w wieku 18-24 lata** zamieszkiwało na wsi, tj. **65,2%** ogółu osób młodych, natomiast w **mieście 5.655**, co stanowiło **34,8%**. W porównaniu do 2007 roku liczba osób młodych zamieszkałych na wsi zmniejszyła się o 65 (o 0,6%), a populacja osób w mieście o 154 (o 2,7%).

Bezrobotna młodzież zamieszkała na wsi i w mieście w 2007 i 2008 roku

Bezrobotni w wieku 18-24 lata	2007r.	2008r.	Wzrost / spadek	
			w liczbach bezwzględnych	w %
Ogółem	16.453	16.234	- 219	- 1,3
• zamieszkali na wsi w tym	10.644	10.579	- 65	- 0,6
- kobiety	6.125	6.193	68	1,1
- mężczyźni	4.519	4.386	- 133	- 2,9
- pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	3.139	2.436	- 703	- 22,4
• zamieszkali w mieście w tym	5.809	5.655	- 154	- 2,7
- kobiety	3.274	3.088	- 186	- 5,7
- mężczyźni	2.535	2.567	32	1,3
- pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	1.179	930	- 249	- 21,1

W dziesięciu powiatach udział bezrobotnej młodzieży zamieszkałej na wsi w populacji bezrobotnej młodzieży ogółem był wysoki i przekraczał 50%. Najwyższy wskaźnik zanotowano w powiatach: kieleckim - 93,3%, włoszczowskim - 81,6%, buskim - 81,5%, opatowskim - 81,2% oraz kazimierskim - 80,9%. Jedynie w trzech powiatach większość bezrobotnej młodzieży stanowili mieszkańcy miast (analogicznie jak w populacji bezrobotnych ogółem), tj. w: ostrowieckim - 65,1%, skarżyskim - 63,9% i starachowickim - 51,1%.

Wśród bezrobotnych w wieku 18-24 lata zamieszkałych na wsi, jak i w mieście, przeważały kobiety odpowiednio: 58,5% i 54,6% (w 2007r. - 57,5% i 56,4%). W grupie bezrobotnych zamieszkałych na wsi we wszystkich powiatach większość stanowiły kobiety. Najwyższy wskaźnik feminizacji odnotowano w powiatach: jędrzejowskim - 70,4%, pińczowskim - 68,0%, starachowickim - 63,6%, buskim - 63,2%, włoszczowskim - 62,5% oraz kazimierskim - 62,2%.

4.6. Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku i poziomu wykształcenia

Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku

Wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi, jak i w mieście, znaczny udział stanowią ludzie młodzi. W końcu grudnia 2008 roku zarejestrowanych było **13.289 osób w wieku 25-34 lata**, tj. **30,4%** (w kraju 28,7%) ogółu zamieszkałych na wsi (analogiczny udział wśród zamieszkałych w mieście wynosił 28,7%). Odnotowano zmniejszenie liczebności tej grupy wiekowej o 1.109 osób w porównaniu do 2007 roku.

W analizowanej grupie długotrwale bezrobotni oczekujący na pracę powyżej roku stanowili 46,6%, należy podkreślić, iż udział ten zwiększa się w starszych grupach wiekowych.

Drugą pod względem liczebności grupą pozostawali bezrobotni **w wieku 18-24 lata - 10.579 osób**, tj. **24,2%**. Wśród bezrobotnych mieszkańców miast udział tej kategorii wiekowej wynosił 16,6%.

Łącznie osoby w wieku 18-34 lata stanowiły 54,6% ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi (w kraju - 53,3%).

Udział bezrobotnych w pozostałych grupach wieku wynosił: 45-54 lata - **19,8%** (8.665 osób), 35-44 lata - **18,8%** (8.233), 55-59 lat - **5,7%** (2.499), 60-64 lata - **1,1%** (460).

W porównaniu do grudnia 2007 roku nastąpiło **zwiększenie** udziału bezrobotnych zamieszkałych na wsi w wieku 18-24 lata i nieznacznie w grupach wiekowych powyżej 55 roku życia, **zmniejszył się** natomiast udział osób w grupach od 25 do 54 lat.

Bezrobotni zamieszkali na wsi według wieku w 2007 i 2008 roku

Kategorie wiekowe	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi				Wzrost / spadek	
	2007 rok	udział %	2008 rok	udział %	w liczbach bezwzględnych	w %
18 - 24	10.644	22,8	10.579	24,2	- 65	- 0,6
25 - 34	14.398	30,8	13.289	30,4	- 1.109	- 7,7
35 - 44	9.190	19,6	8.233	18,8	- 957	- 10,4
45 - 54	9.651	20,6	8.665	19,8	- 986	- 10,2
55 - 59	2.453	5,2	2.499	5,7	46	1,9
60 - 64 lata	456	1,0	460	1,1	4	0,9
Ogółem	46.792	100,0	43.725	100,0	- 3.067	- 6,6

Bezrobotni zamieszkali na wsi według poziomu wykształcenia

Najliczniejszą grupą wśród pozostających bez pracy mieszkańców wsi były osoby posiadające wykształcenie **zasadnicze zawodowe - 13.865 bezrobotnych**, tj. **31,7%** oraz **gimnazjalne i niższe - 11.937**, tj. **27,3%**. Łącznie te dwie grupy stanowiły **59,0%** (w kraju - 64,9%) ogółu zarejestrowanych mieszkańców wsi, natomiast w mieście - 47,4%.

Kolejne grupy bezrobotnych mieszkańców wsi to osoby z wykształceniem **policealnym i średnim zawodowym - 10.136**, tj. **23,2%** (w kraju - 20,7%) **średnim ogólnokształcącym - 4.385**, tj. **10,0%** (w kraju - 8,9%). Dyplomami wyższych uczelni legitymowały się **3.402 osoby - 7,8%** (w kraju - 5,5%).

Zanotowano spadek udziału procentowego osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (o 1,8 punktu) oraz gimnazjalnym i niższym (o 2,1 punktu) w porównaniu do 2007 roku. Wzrósł natomiast udział osób z wykształceniem średnim (o 2,5 punktu) i wyższym (o 1,4 punktu).

Najwyższy udział długotrwale bezrobotnych, wśród zamieszkałych na wsi, wystąpił w grupie osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (56,5%) oraz zasadniczym zawodowym (49,9%), natomiast najniższy wśród osób z wykształceniem wyższym (29,3%).

Bezrobotnych zamieszkałych na wsi charakteryzuje niższy poziom wykształcenia w porównaniu do zamieszkałych w mieście. W grupie mieszkańców wsi odnotowano mniejszy udział osób z wykształceniem wyższym i średnim - 41,0% (w mieście 52,6%), natomiast wyższy z zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym - 59,0% (w mieście 47,4%).

Bezrobotni zamieszkali na wsi według wykształcenia w 2007 i 2008 roku

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi				Wzrost / spadek	
	2007 rok	udział %	2008 rok	udział %	w liczbach bezwzględnych	w %
wyższe	2.997	6,4	3.402	7,8	405	13,5
policealne i średnie zawodowe	10.313	22,0	10.136	23,2	- 177	- 1,7
średnie ogólnokształcące	4.048	8,7	4.385	10,0	337	8,3
zasadnicze zawodowe	15.678	33,5	13.865	31,7	- 1.813	- 11,6
gimnazjalne i poniżej	13.756	29,4	11.937	27,3	- 1.819	- 13,2
Ogółem	46.792	100,0	43.725	100,0	- 3.067	- 6,6

W porównaniu do 2007 roku zmniejszyła się liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (o 1.819), zasadniczym zawodowym (o 1.813) oraz policealnym i średnim zawodowym (o 177), zwiększyła się natomiast liczba osób z wykształceniem wyższym (o 405) i średnim ogólnokształcącym (o 337).

4.7. Bezrobotni zamieszkali na wsi według stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy

Bezrobotni zamieszkali na wsi według stażu pracy

W końcu grudnia 2008 roku wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi najliczniejszą subpopulację stanowiły **osoby bez stażu pracy - 13.643**, tj. **31,2%** (w kraju - 26,2%). W mieście odsetek osób bez doświadczenia zawodowego wynosił 22,4%.

Wśród bezrobotnych poprzednio pracujących najwięcej osób posiadało staż pracy od **1 do 5 lat - 20,5%** (w kraju - 21,5%). Liczną grupę stanowili zarejestrowani legitymujący się bardzo krótkim stażem pracy **do 1 roku - 13,8%** (w kraju - 14,8%).

Kolejne grupy bezrobotnych posiadały długi staż pracy od **10 do 20 lat - 13,1%** (w kraju - 14,4%) oraz od **5 do 10 lat - 12,8%** (w kraju - 13,1%).

Znacznie mniej mieszkańców wsi przed zarejestrowaniem pracowało: od **20 do 30 lat - 7,2%** (w kraju - 8,3%) oraz 30 lat i więcej - **1,4%** (w kraju - 1,7%).

W odniesieniu do 2007 roku znacznie zmniejszyła się liczba osób bez stażu pracy (o 1.142 osoby). W większości grup ze stażem pracy również odnotowano spadek liczby bezrobotnych, natomiast wzrost miał miejsce tylko wśród osób ze stażem pracy 30 lat i więcej (o 60 osób).

Bezrobotni zamieszkali na wsi według stażu pracy w 2007 i 2008 roku

Staż pracy	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi				Wzrost / spadek	
	2007 rok	udział %	2008 rok	udział %	w liczbach bezwzględnych	w %
do 1 roku	6.463	13,8	6.035	13,8	- 428	- 6,6
1 - 5	9.134	19,5	8.944	20,5	- 190	- 2,1
5 - 10	6.098	13,0	5.599	12,8	- 499	- 8,2
10 - 20	6.331	13,5	5.748	13,1	- 583	- 9,2
20 - 30	3.447	7,4	3.162	7,2	- 285	- 8,3
30 lat i więcej	534	1,2	594	1,4	60	11,2
bez stażu	14.785	31,6	13.643	31,2	- 1.142	- 7,7
Ogółem	46.792	100,0	43.725	100,0	- 3.067	- 6,6

Bezrobotni zamieszkali na wsi według czasu pozostawania bez pracy

Okres pozostawania bez pracy ma dla bezrobotnych szczególne znaczenie, decyduje nie tylko o ich sytuacji ekonomicznej, ale oddziałuje na moralną i społeczną postawę osób poszukujących pracy.

Wśród bezrobotnych mieszkańców wsi zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu grudnia 2008 roku **45,7%**, czyli **19.991 osób oczekiwało na pracę ponad rok** (w kraju - 36,4%). Populacja długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się o 4.382 osoby, tj. o 18,0% w porównaniu do 2007 roku.

Udział długotrwale bezrobotnych w grupie zamieszkałych w mieście był niższy i wynosił **40,0%**.

Najwyższy udział długotrwale poszukujących pracy odnotowano wśród bezrobotnych mieszkańców wsi w starszych grupach wiekowych 60-64 lata (72,8%), 55-59 lat (62,8%) i 45-54 lata (58,3%), z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (56,5%) oraz zasadniczym zawodowym (49,9%), posiadających staż pracy od 10 do 20 lat (52,8%).

Z analizy czasu pozostawania bez pracy mieszkańców wsi wynika, iż kolejną grupą bezrobotnych były osoby pozostające w ewidencji urzędów pracy od 1 do 3 miesięcy - **18,2%** (w kraju - 22,5%). Od 3 do 6 miesięcy oraz od 6 do 12 miesięcy oczekiwało na pracę **po 13,7%** (w kraju odpowiednio - 15,6% i 14,0%). Najmniej osób pozostawało bez pracy do 1 miesiąca - **8,7%** (w kraju - 11,5%).

**Bezrobotni zamieszkali na wsi według czasu pozostawania bez pracy
w 2007 i 2008 roku**

Czas pozostawania bez pracy	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi				Wzrost / spadek	
	2007 rok	udział %	2008 rok	udział %	w liczbach bezwzględnych	w %
do 1 miesiąca	3.637	7,8	3.787	8,7	150	4,1
1 - 3	6.824	14,6	7.960	18,2	1.136	16,6
3 - 6	5.903	12,6	5.992	13,7	89	1,5
6 - 12	6.055	12,9	5.995	13,7	- 60	- 1,0
12 - 24	6.477	13,8	6.371	14,6	- 106	- 1,6
pow. 24	17.896	38,3	13.620	31,1	- 4.276	- 23,9
Ogółem	46.792	100,0	43.725	100,0	- 3.067	- 6,6

W porównaniu do 2007 roku w populacji zamieszkałych na wsi znacznie zmniejszyła się liczba (o 4.276 osób) i udział (o 7,2 punktu procentowego) bezrobotnych poszukujących pracy powyżej 2 lat.

Poziom bezrobocia zwiększył się natomiast wśród pozostających bez pracy do 6 miesięcy, w tym głównie w okresie od 1 do 3 miesięcy (o 1.136 osób).

5. DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ POWIATOWE I WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W ZAKRESIE PROMOCJI ZATRUDNIENIA, ŁAGODZENIA SKUTKÓW BEZROBOCIA I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ MIESZKAŃCÓW WSI

5.1. Działania Powiatowych Urzędów Pracy

5.1.1. Podjęcia pracy

Bezrobotni mieszkańcy wsi mają znaczne trudności w znalezieniu zatrudnienia. Wiąże się to przede wszystkim z brakiem propozycji zatrudnienia w miejscu ich zamieszkania. Należy podkreślić, iż niski poziom wykształcenia stanowi jedną z barier w podjęciu pracy i stawia bezrobotnych w szczególnie trudnej sytuacji. Bezrobotni zamieszkali na wsi to w większości osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (31,7%) lub gimnazjalne i niższe (27,3%).

Pomimo tych trudności, podjęcie pracy w latach 1999 - 2008 stanowiło podstawową przyczynę wyłączenia bezrobotnych mieszkańców wsi z ewidencji urzędów pracy.

Wyłączenia te obejmują wszystkie formy podejmowania pracy, tzn. subsydiowanej z Funduszu Pracy, PFRON, EFS (prace interwencyjne, roboty publiczne, podjęcia działalności gospodarczej, podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego) oraz niesubsydiowanej, w tym sezonowej.

W 2008 roku z powodu podjęcia pracy z ewidencji powiatowych urzędów pracy **wyłączono 21.244 bezrobotnych mieszkańców wsi**, tj. o 3.449 osób mniej (o 14,0%) niż w 2007 roku.

Wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi więcej mężczyzn podjęło pracę (54,6%) niż kobiet (45,4%).

**Podjęcia pracy przez bezrobotnych mieszkańców wsi w latach
1999 - 2008**

Lata	Bezrobotni mieszkańcy wsi wyrejestrowani „odpływ”	Podjęcia pracy	Udział % do ogółu wyrejestrowanych na wsi	Wzrost / spadek do poprzedniego roku	
				w liczbach bezwzględnych	w %
1999	x	21.570	x	x	x
2000	40.192	21.146	52,6	- 424	- 2,0
2001	38.258	19.887	52,0	- 1.259	- 6,0
2002	46.264	23.571	50,9	3.684	18,5
2003	49.473	25.013	50,6	1.442	6,1
2004	49.421	24.708	50,0	- 305	- 1,2
2005	55.163	24.911	45,2	203	0,8
2006	59.850	27.253	45,5	2.342	9,4
2007	57.126	24.693	43,2	- 2.560	- 9,4
2008	53.851	21.244	39,5	- 3.449	- 14,0

Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi podejmujących pracę sukcesywnie zmniejsza się od 2000 roku (z 52,6% do 39,5%), wyjątek stanowił 2006 rok, kiedy to zanotowano nieznaczny wzrost odsetka podejmujących pracę w porównaniu do 2005 roku (o 0,3 punktu procentowego).

W 2008 roku **największy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi podejmujących pracę** wystąpił w powiecie: starachowickim - **49,4%**, włoszczowskim - **46,4%**, buskim - **44,8%** i koneckim - **44,6%**, a **najmniejszy** w powiecie: sandomierskim - **26,8%**, opatowskim - **27,8%** i kazimierskim - **31,4%**.

Zdecydowaną większość wśród podjęć pracy stanowiła **praca niesubsydiowana (79,4%)**. Zatrudnienie znalazły 16.862 osoby, tj. o 3.319 osób mniej w porównaniu do 2007 roku.

Osoby zamieszkałe na wsi stanowiły 50,7% wszystkich bezrobotnych w województwie, którzy podjęli zatrudnienie niesubsydiowane, natomiast wśród podejmujących zatrudnienie subsydiowane udział tej grupy wyniósł 50,4%.

Mężczyźni częściej niż kobiety podejmowali pracę zarówno niesubsydiowaną (54,7%), jak i subsydiowaną (54,3%).

**Podjęcia pracy subsydiowanej i niesubsydiowanej
przez bezrobotnych mieszkańców wsi w latach 2000 - 2008**

Lata	Podjęcia pracy	z tego praca:			
		niesubsydiowana	udział %	subsydiowana	udział %
2000	21.146	16.769	79,3	4.377	20,7
2001	19.887	16.927	85,1	2.960	14,9
2002	23.571	20.378	86,5	3.193	13,5
2003	25.013	18.638	74,5	6.375	25,5
2004	24.708	20.920	84,7	3.788	15,3
2005	24.911	21.203	85,1	3.708	14,9
2006	27.253	23.247	85,3	4.006	14,7
2007	24.693	20.181	81,7	4.512	18,3
2008	21.244	16.862	79,4	4.382	20,6

W latach 2001 - 2002 liczba oraz udział osób **podejmujących pracę niesubsydiowaną** zwiększyły się. W 2003 roku nastąpił znaczny spadek liczby i udziału podejmujących pracę (odpowiednio o 1.740 osób i o 12 punktów procentowych), w latach 2004 - 2006 ponownie wzrósł odsetek, jak i liczba zatrudnionych. Natomiast od 2007 roku obserwuje się spadek liczby i udziału podejmujących pracę niesubsydiowaną.

W 2008 roku **najwyższy udział** bezrobotnych zamieszkałych na wsi **podejmujących pracę niesubsydiowaną** wystąpił w powiecie: kieleckim - **86,3%**, kazimierskim - **85,9%**, skarżyskim - **85,2%** i opatowskim - **84,6%**.

Wskaźnik podejmujących **pracę niesubsydiowaną poniżej średniej wojewódzkiej (79,4%)** posiadały powiaty: jędrzejowski - **79,1%**, pińczowski - **78,2%**, włoszczowski - **76,1%**, konecki - **71,3%**, staszowski - **71,1%** i ostrowiecki - **68,2%**.

Największy udział bezrobotnych z terenów wiejskich podejmujących **pracę sezonową** wystąpił w powiecie buskim - **18,2%** ogółu podjęć pracy niesubsydiowanej oraz w staszowskim - **12,8%**. W pięciu powiatach nie odnotowano zatrudnienia bezrobotnych w omawianej formie.

Podjęcie nawet czasowej pracy zachęca do dalszych poszukiwań, pozwala bezrobotnym zdobyć doświadczenie i stwarza szanse na stałe zatrudnienie.

W 2008 roku **prace subsydiowane podjęło 4.382 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, w tym pracę interwencyjną 1.527 osób, w ramach robót publicznych zatrudniono 921 osób, środki na podjęcie działalności gospodarczej przyznano 903 osobom, natomiast do prac w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego skierowano 948 osób.

Subsydiowane zatrudnienie bezrobotnych zamieszkałych na wsi (20,6%) miało na celu promocję oraz wsparcie zatrudnienia w małych i średnich przedsiębiorstwach, między innymi poprzez kierowanie do prac interwencyjnych (7,2%), robót publicznych (4,3%), podjęcia działalności gospodarczej (4,2%), czy podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego (4,5%) i innych form pomocy (0,4%) osobom bezrobotnym zamieszkałym na wsi i pracodawcom w aspekcie pozyskania siły roboczej.

Na przestrzeni lat 2000 - 2008 najwięcej bezrobotnych podjęło prace subsydiowane w 2003 roku - 6,4 tys. osób, odnotowano wówczas prawie dwukrotny wzrost podejmujących subsydiowane zatrudnienie - o 3,2 tys. osób, jak i zwiększenie udziału o 12 punktów procentowych w porównaniu do 2002 roku.

W 2008 roku **najwyższy udział bezrobotnych mieszkańców wsi podejmujących pracę subsydiowaną** wystąpił w powiatach: ostrowieckim - **31,8%**, staszowskim - **28,9%**, koneckim - **28,7%** i włoszczowskim - **23,9%**, zaś **najniższy** w: kieleckim - **13,7%**, kazimierskim - **14,1%**, skarżyskim - **14,8%** oraz opatowskim - **15,4%**.

5.1.2. Aktywne programy rynku pracy

Aktywne programy rynku pracy mają na celu wsparcie w procesie poszukiwania pracy, w zdobyciu doświadczenia zawodowego, pozyskaniu nowych kwalifikacji i umiejętności oraz zwiększenie poczucia własnej wartości, a także poprawienie sytuacji materialnej osób bezrobotnych oraz ich rodzin.

Pomimo, iż działania te dają możliwość wyjścia z bezrobocia i uzyskanie stałego zatrudnienia, bezrobotni często rezygnują z propozycji aktywizacji. Przyczynami odmowy są m.in.: nielegalne zatrudnienie, czy też trudności w dojazdach do miejsca szkolenia. Część osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, szczególnie ludzie starsi i długotrwale bezrobotni, nie planują kariery zawodowej ani podnoszenia kwalifikacji oraz nie dążą do zmiany życiowej.

W 2008 roku powiatowe urzędy pracy **aktywnymi programami rynku pracy objęły 15.967 osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, tj. o 1.203 osoby więcej (o 8,1%) w porównaniu do 2007 roku.

Najwięcej bezrobotnych mieszkańców wsi skierowanych zostało na staże - 6.029 osób, czyli 37,8% zaktywizowanych, co oznacza wzrost o 14,3% w odniesieniu do 2007 roku. Szkolenia rozpoczęło 2.481 bezrobotnych zamieszkałych na wsi, tj. 15,5% (o 4,8% mniej w porównaniu do 2007 roku), na przygotowanie zawodowe w miejscu pracy skierowanych zostało 2.455 osób, tj. 15,4% (o 54,0% więcej).

Prace interwencyjne podjęło 1.527 osób, tj. 9,6% (o 23,9% mniej), prace w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego rozpoczęło 948 osób, tj. 5,9% (o 4,8% więcej), przy robotach publicznych zatrudniono 921 osób, tj. 5,8% (o 7,7% więcej), działalność gospodarczą podjęły 903 osoby, tj. 5,6% (o 33,4% więcej), natomiast prace społecznie użyteczne rozpoczęło 620 osób, tj. 3,9% (o 19,9% mniej).

Realizacja aktywnych programów rynku pracy wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi

Forma aktywizacji	2007r.	2008r.		Wzrost / spadek
		Liczba osób	Udział %	
Ogółem, z tego:	14.764	15.967	100,0	1.203
Prace interwencyjne	2.007	1.527	9,6	- 480
Roboty publiczne	855	921	5,8	66
Podjęcia działalności gospodarczej	677	903	5,6	226
Podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	905	948	5,9	43
Szkolenia	2.607	2.481	15,5	- 126
Staże	5.277	6.029	37,8	752
Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	1.594	2.455	15,4	861
Prace społecznie użyteczne	774	620	3,9	- 154
Inne	68	83	0,5	15

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-01 o rynku pracy za 2007 i 2008 rok.

Najwięcej bezrobotnych zamieszkałych na wsi zaktywizowano w PUP w: Kielcach - 4.359 osób, Końskich - 1.937, Opatowie - 1.214, Staszowie - 1.198, Ostrowcu Św. - 1.166, Skarżysku - Kam. - 1.037 oraz Sandomierzu - 1.008, natomiast **najmniej** w PUP w Kazimierzy Wlk. - 299 i Pińczowie - 398.

Efektywność zatrudnieniowa programów realizowanych w ramach aktywnych form dla bezrobotnych zamieszkałych na wsi w 2008 roku

Wyszczególnienie	Liczba osób, które rozpoczęły program	Liczba osób, które ukończyły program*	Liczba osób, które podjęły pracę w trakcie lub po ukończeniu programu	Efektywność w % (kol. 3 / kol.2)
0	1	2	3	4
Prace interwencyjne	1.527	1.664	1.117	67,1
Roboty publiczne	921	953	402	42,2
Szkolenia	2.481	2.332	693	29,7
Staże	6.029	5.915	2.873	48,6
Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	2.455	2.113	1.230	58,2
Prace społecznie użyteczne	620	718	220	30,6

Źródło: Załącznik nr 6 „Aktywne programy rynku pracy” do sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy za 2008 rok.

* Łącznie z osobami, które rozpoczęły udział w programie pod koniec 2007 roku.

Zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych

Powiatowe urzędy pracy w razie braku propozycji odpowiedniego zatrudnienia dla bezrobotnych mogą inicjować oraz finansować prace interwencyjne. W ich ramach pracodawcy zatrudniają bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (pkt. 4 uwag metodologicznych), w zamian za uzyskiwaną z urzędu pracy refundację części kosztów wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

Do prac interwencyjnych w 2008 roku skierowano 1.527 osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, w tym 987 kobiet (64,6%).

Najwięcej bezrobotnych zamieszkałych na wsi podejmujących prace interwencyjne zanotowano w PUP w: Kielcach - 261 zaktywizowanych, Końskich - 254, Staszowie - 228 i Ostrowcu Św. - 198, natomiast **najmniej** w PUP w Kazimierzy Wlk. - 3 i Włoszczowie - 32.

Spośród **1.664 osób**, które **zakończyły udział w programie**, pracę **podjęło 1.117 osób**, a **wskaźnik efektywności zatrudnieniowej** wyniósł **67,1%**.

Najwyższy wskaźnik efektywności po pracach interwencyjnych posiadały PUP w: Kazimierzy Wlk. - 100,0%, Włoszczowie - 90,3%, Staszowie - 80,8%, Pińczowie - 80,7% i Ostrowcu Św. - 71,5%, a **najniższy PUP** w: Opatowie - 61,3%, Skarżysku - Kam - 62,1% i Sandomierzu - 64,1%.

Zatrudnienie w ramach robót publicznych

Roboty publiczne mogą być organizowane przez gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, sportu i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej. Przy robotach publicznych instytucje mogą ubiegać się o zatrudnienie bezrobotnych (przy pełnym wymiarze czasu pracy) w okresie do 6 miesięcy w ramach realizowanych na terenie gminy lub województwa inwestycji infrastrukturalnych oraz innych zadań inwestycyjnych finansowanych lub dofinansowywanych ze środków budżetu państwa, samorządu terytorialnego, funduszy celowych lub środków instytucji, organizacji oraz zadań związanych z opieką społeczną i obsługą bezrobocia.

W 2008 roku w **ramach robót publicznych zatrudniono 921 osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, w tym 426 kobiet (46,3%).

Najwięcej bezrobotnych zatrudnionych przy robotach publicznych odnotowano w PUP w: Końskich - 397 osób, Jędrzejowie - 122, Kielcach - 93, Włoszczowie - 92 i Ostrowcu Św. - 90, natomiast **najmniej** w PUP w Pińczowie - 7 i Kazimierzy Wlk. - 16. Analizowana forma aktywizacji nie była realizowana w dwóch powiatowych urzędach pracy (Busko-Zdrój i Starachowice).

Roboty publiczne ukończyły 953 osoby, natomiast zatrudnienie po zakończeniu danej formy aktywizacji uzyskało **42,2%** (402 osoby).

Najwyższy wskaźnik efektywności po robotach publicznych osiągnęły PUP w: Opatowie i Pińczowie - po 100,0%, Skarżysku - Kam. - 94,4%, Włoszczowie - 91,0%, Staszowie - 74,3% i Kielcach - 71,1%.

Podjęcia działalności gospodarczej

Powiatowe urzędy pracy podejmują działania w kierunku promowania przedsiębiorczości m.in. poprzez wspieranie osób zainteresowanych samozatrudnieniem.

Osobom bezrobotnym mogą być przyznane jednorazowo środki z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej, w tym na pokrycie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanych z podjęciem tej działalności.

W 2008 roku wsparcie w postaci przyznania jednorazowo środków **na podjęcie działalności gospodarczej otrzymało 903 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, w tym 230 kobiet (25,5%).

Najwięcej bezrobotnych zamieszkałych na wsi podjęło **działalność gospodarczą** z powiatów: kieleckiego - 283, koneckiego - 107, ostrowieckiego - 85 i starachowickiego - 83, a **najmniej** z powiatów: pińczowskiego - 20, włoszczowskiego - 26 i kazimierskiego - 27.

Podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego

Pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego rozpoczęło 948 bezrobotnych mieszkańców wsi, w tym 324 kobiety (34,2%).

Najwięcej osób zamieszkałych na wsi **skierowały do podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego** PUP w: Starachowicach - 187, Kielcach i Włoszczowie - po 134, Staszowie - 119, Końskich - 88 oraz Busku - Zdroju - 83, natomiast **najmniej** PUP w: Kazimierzy Wlk. - 4, Jędrzejowie i Opatowie - po 9.

Szkolenia

Jedną z podstawowych usług realizowanych przez powiatowe urzędy pracy jest **organizacja szkoleń**. Szkolenia to pozaszkolne zajęcia, które mają na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub ogólnych potrzebnych do wykonywania pracy, w tym umiejętności poszukiwania zatrudnienia.

Szkolenia organizowane przez powiatowe urzędy pracy mogą trwać do 6 miesięcy lub w przypadkach uzasadnionych programem szkolenia - do 12 miesięcy. Wyjątek stanowią szkolenia dla osób nie posiadających żadnych kwalifikacji zawodowych, które mogą trwać do 24 miesięcy.

Promowanie aktywnych postaw bezrobotnych mieszkańców wsi w kierunku dostosowania własnych kwalifikacji i możliwości do wymogów rynku pracy jest niezbędne w dobie zmian i potrzeb rozwijającej się gospodarki.

Reakcją na zachodzące zmiany winno być przygotowanie osób bezrobotnych, zwłaszcza zamieszkałych na wsi, do przewidywanego i oczekiwanego wzrostu popytu na ich wiedzę, kwalifikacje i umiejętności odpowiadające bieżącym potrzebom rynku pracy.

W 2008 roku **szkolenia zawodowe rozpoczęło 2.481 bezrobotnych zamieszkałych na wsi** (w tym 827 kobiet - 33,3%).

Najwięcej osób zamieszkałych na wsi skierowały na **szkolenie** PUP w: Kielcach - 971 osób, Sandomierzu - 244, Staszowie - 227, Końskich - 224, i Jędrzejowie - 121, a **najmniej** PUP w Opatowie - 36 i Kazimierzy Wlk. - 58.

Udział w szkoleniach **zakończyły 2.332 osoby**, spośród których **693 podjęły pracę**. **Efektywność szkoleń zawodowych bezrobotnych zamieszkałych na wsi w 2008 roku wyniosła 29,7%**.

Najwyższy wskaźnik efektywności szkoleń uzyskały PUP w: Opatowie - 44,4%, Staszowie - 42,0% i Starachowicach - 41,7%, a najniższy PUP w: Pińczowie - 16,1%, Kielcach - 23,0% i Sandomierzu - 28,1%.

**Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi
uczestniczących w szkoleniach organizowanych w 2008 roku**

Powiatowe Urzędy Pracy	Liczba osób, które:			Efektywność szkoleń w %
	rozpoczęły szkolenie	ukończyły szkolenie	podjęły pracę w trakcie lub po ukończeniu szkolenia	
Busko-Zdrój	101	96	34	35,4
Jędrzejów	121	121	39	32,2
Kazimierza Wlk.	58	48	17	35,4
Kielce	971	875	201	23,0
Końskie	224	224	75	33,5
Opatów	36	36	16	44,4
Ostrowiec Św.	105	105	40	38,1
Pińczów	113	112	18	16,1
Sandomierz	244	242	68	28,1
Skarżysko-Kam.	87	82	28	34,1
Starachowice	112	84	35	41,7
Staszów	227	226	95	42,0
Włoszczowa	82	81	27	33,3
Województwo	2.481	2.332	693	29,7

* Dane: Załącznik nr 6 „Aktywne programy rynku pracy”
do sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy za rok 2008.

Staż u pracodawcy

Staż służy nabywaniu przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy bez nawiązania stosunku pracy z pracodawcą.

Staż jest formą aktywizacji umożliwiającą przeciwdziałaniu bezrobociu ludzi młodych do 25 roku życia oraz osób zarejestrowanych w okresie do 12 miesięcy od dnia określonego w dyplomie lub innym dokumencie poświadczającym ukończenie szkoły wyższej, które nie ukończyły 27 roku życia. Wymienionych bezrobotnych starosta może kierować do odbycia stażu na okres do 12 miesięcy.

W związku z wejściem w życie od dnia 1 lutego 2009 roku (Dz. U. z 2009r. Nr 6, poz.33) nowelizacji *ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* z dnia 20 kwietnia 2004r., zgodnie z art. 53. 1 starosta może skierować bezrobotnych, o których mowa w art. 49 (tj. osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wymienione w pkt. 2 uwag metodologicznych), do odbycia stażu przez okres nieprzekraczający 6 miesięcy.

W 2008 roku do odbywania stażu u pracodawcy **zostało skierowanych 6.029 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, tj. **37,8%** ogółu zaktywizowanych, w tym 4.521 kobiet (75,0%).

Najwięcej bezrobotnych mieszkańców wsi zdobywających doświadczenie zawodowe pochodziło z terenu powiatów: kieleckiego - 2.063 osoby, opatowskiego - 639, koneckiego - 515, starachowickiego - 448 i ostrowieckiego - 400. **Najmniej** osób skierowano na staż w powiatach: pińczowskim - 116, kazimierskim - 160 i buskim - 207.

W 2008 roku staż ukończyło 5.915 osób, spośród których **48,6%** uzyskało dalsze zatrudnienie (2.873 osoby). **Najwyższą efektywność zatrudnieniową po stażach osiągnęły PUP** w: Kazimierzy Wlk. - 100,0%, Włoszczowie - 83,7%, Starachowicach - 63,8%, Kielcach i Pińczowie - po 53,0%, a **najniższą PUP** w: Opatowie - 18,8%, Staszowie - 36,0% i Busku - Zdroju - 37,0%.

Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy

Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy służy zdobywaniu nowych kwalifikacji lub umiejętności zawodowych poprzez praktyczne wykonywanie zadań zawodowych na stanowisku pracy według ustalonego programu uzgodnionego pomiędzy starostą, pracodawcą i bezrobotnym. Przygotowanie zawodowe przeznaczone jest dla osób bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bezrobotnych powyżej 50 roku życia, bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia oraz bezrobotnych będących osobami niepełnosprawnymi.

W 2008 roku **przygotowanie zawodowe w miejscu pracy rozpoczęło 2.455 bezrobotnych zamieszkałych na wsi** (w tym 1.997 kobiet, tj. 81,3%), **najwięcej** z PUP w: Skarżysku-Kam. - 480 osób, Kielcach - 405, Końskich - 345, Opatowie - 297 i Sandomierzu - 209, natomiast **najmniej** z PUP w: Kazimierzy Wlk. - 31 osób, Pińczowie - 33, Ostrowcu Św. - 41 oraz Starachowicach - 53.

Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy ukończyło 2.113 osób. Z grupy osób, które ukończyły tę formę aktywizacji **58,2%** uzyskało dalsze zatrudnienie (1.230 osób).

Najwyższy wskaźnik efektywności po programie przygotowania zawodowego w miejscu pracy odnotowały PUP w: Ostrowcu Św. - 96,7%, Starachowicach - 94,8%, Kazimierzy Wlk. - 90,0%, Włoszczowie - 87,8%, Końskich - 64,3% i Jędrzejowie - 61,9%, a **najniższy** PUP w Opatowie - 35,1% i Sandomierzu - 36,9%.

Prace społecznie użyteczne

Do wykonywania prac społecznie użytecznych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej w 2008 roku **zostało skierowanych 620 bezrobotnych zamieszkałych na wsi**, w tym 423 kobiety (68,2%).

Najwięcej osób rozpoczęło prace społecznie użyteczne spośród zarejestrowanych w PUP w: Kielcach - 147 osób, Ostrowcu Św. - 135 i Jędrzejowie - 105, natomiast **najmniej** w PUP w Skarżysku - Kam. - 3 osoby i Końskich - 7. W dwóch powiatowych urzędach pracy (Kazimierzy Wlk. i Staszowie) ta forma aktywizacji nie była realizowana.

W 2008 roku prace społecznie użyteczne ukończyło 718 osób, natomiast dalsze zatrudnienie uzyskało **30,6%** (220 osób).

Najwyższą efektywność zatrudnieniową po pracach społecznie użytecznych osiągnięto w PUP w: Skarżysku - Kam. i Starachowicach - po 75,0%, Sandomierzu - 62,5% i Ostrowcu Św. - 52,6%, a **najniższą** w PUP w Pińczowie - 10,8% i Jędrzejowie - 11,4%.

5.1.3. Poradnictwo i informacja zawodowa

Usługi poradnictwa zawodowego są pomocne w określaniu kierunku rozwoju zawodowego. Nowoczesne metody poszukiwania pracy oraz efektywne zaprezentowanie swoich kwalifikacji zawodowych to jedna z form, z jakich bezrobotni mogą skorzystać w wyspecjalizowanych i przystosowanych do tego celu instytucjach.

W 2008 roku z **usług poradnictwa zawodowego** prowadzonego przez doradców zawodowych powiatowych urzędów pracy skorzystały **ogółem 5.694 osoby bezrobotne zamieszkałe na wsi**. Kobiety stanowiły 59,8% ogółu (3.405 osób). Grupa osób objętych poradnictwem zawodowym zwiększyła się o 1.461, tj. o 34,5% w odniesieniu do 2007 roku.

Ze wszystkimi osobami przeprowadzono indywidualne rozmowy doradcze. **Indywidualne poradnictwo** jest złożonym procesem, podczas którego doradca zawodowy pomaga klientowi w osiągnięciu lepszego zrozumienia siebie samego w odniesieniu do środowiska pracy. W sposób świadomy i celowy wykorzystując procedury, techniki rozmowy doradczej, motywuje klienta do swobodnego wypowiedzania się i aktywnego współdziałania w rozwiązywaniu jego problemów. Osoby bezrobotne i poszukujące pracy analizując własne umiejętności zawodowe, preferencje, zainteresowania, dokonują racjonalnych wyborów zawodowych i planują swoją przyszłość.

Poradnictwem grupowym, mającym na celu przygotowanie uczestników do aktywnego poszukiwania pracy, **objęto 1.845 bezrobotnych mieszkańców wsi**, w tym 1.142 kobiety (tj. 61,9%). Natomiast **badaniami testowymi** objęto ogółem 63 osoby, w tym 52 kobiety (82,5%).

W spotkaniach grupowych w ramach informacji zawodowej udzielanej przez doradców zawodowych uczestniczyły łącznie 1.983 osoby zamieszkałe na wsi (w tym 1.208 kobiet).

5.1.4. Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy

Pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy jest usługą świadczoną przez publiczne służby zatrudnienia od 2005 roku. Polega na przygotowaniu osób bezrobotnych i poszukujących pracy do lepszego radzenia sobie w poszukiwaniu i podejmowaniu zatrudnienia, w szczególności przez:

- 1) uczestnictwo w szkoleniu z zakresu umiejętności poszukiwania pracy według programu „Klub Pracy”,
- 2) uczestnictwo w zajęciach aktywizacyjnych,
- 3) dostęp do informacji i elektronicznych baz danych służących uzyskaniu umiejętności poszukiwania pracy i samozatrudnienia.

W strukturach organizacyjnych powiatowych urzędów pracy funkcjonują kluby pracy, które prowadzą zajęcia aktywizacyjne oraz szkolenia według programu określonego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

W 2008 roku w **szkoleniach prowadzonych przez liderów klubów pracy** uczestniczyło **216 osób** bezrobotnych zamieszkałych na wsi.

Wśród uczestników szkoleń najwięcej było osób:

- w wieku 25-34 lata	79,
- z wykształceniem zasadniczym zawodowym	68,
- pozostających bez pracy powyżej 12 m-cy	177,
- bez stażu pracy	111.

W zajęciach aktywizacyjnych prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy łącznie udział wzięły **1.082 osoby zamieszkałe na wsi.**

Zajęcia aktywizacyjne różnią się od szkolenia w klubie pracy, zarówno zakresem tematycznym, jak i czasem trwania. Ze względu na rodzaje omawianych zagadnień oraz dostosowanie ich do bieżących oczekiwań klientów cieszą się dużym zainteresowaniem. Najczęściej dot. tematyki związanej z poruszaniem się po rynku pracy, m.in. wiadomości nt. zasad przygotowania dokumentów aplikacyjnych, technik rekrutacji i selekcji, sposobów dokonania pomiaru potencjału zawodowego. Poza tym w trakcie zajęć uczestnicy mają możliwość wykonywania praktycznych ćwiczeń doskonalących umiejętności interpersonalne.

Osoby zamieszkałe na wsi, które uczestniczyły w zajęciach aktywizujących według:

1) poziomu wykształcenia:

- wyższe 179,
- policealne i średnie zawodowe 351,
- średnie ogólnokształcące 192,
- zasadnicze zawodowe 194,
- gimnazjalne i poniżej 166 osób,

2) wieku:

- 18-24 617,
- 25-34 215,
- 35-44 127,
- 45 lat i więcej 123 osoby,

3) czasu pozostawania bez pracy:

- do 6 miesięcy 470,
- 6 - 12 47,
- powyżej 12 565 osób.

5.2. Działania Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Wojewódzki Urząd Pracy, realizując w imieniu samorządu województwa programy w zakresie rozwoju zasobów ludzkich, przywiązuje dużą wagę do działań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu i podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób zamieszkujących tereny wiejskie.

Jednym z pierwszych programów skierowanych do tej grupy był **Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich** realizowany w latach 2002 - 2004. Celem szczegółowym była pomoc osobom w trudnej sytuacji ekonomicznej i bezrobotnym na terenach wiejskich w zakresie powiększania i wykorzystania ich kapitału zawodowego w odpowiedzi na potencjalne możliwości zatrudnienia na rynku pracy. W wyniku jego realizacji **ponad 21 tys. mieszkańców wsi** podniosło swoje kwalifikacje i umiejętności, skorzystało z doradztwa zawodowego, szkoleń w zakresie podejmowania działalności gospodarczej oraz podjęło

zatrudnienie w podmiotach gospodarczych prowadzących działalność w sektorze pozarolniczym. **Kwota przeznaczona na ten cel wyniosła ponad 22 mln zł.**

5.2.1. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich

Kluczowym programem służącym przeciwdziałaniu bezrobociu i aktywizacji zawodowej osób zarejestrowanych jako bezrobotne, w pierwszym okresie programowania, był **Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)**. Wojewódzki Urząd Pracy, w imieniu samorządu województwa, pełnił rolę **Instytucji Wdrażającej** dla następujących Działań w ramach **Priorytetu 1 „Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej”**:

- **1.2 „Perspektywy dla młodzieży”,**
- **1.3 „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”.**

• Działanie 1.2 „Perspektywy dla młodzieży”

Celem działania było **udzielenie kompleksowego wsparcia poprzez przedsięwzięcia promujące zatrudnienie oraz samozatrudnienie młodzieży**, w tym absolwentów wszystkich typów szkół, tak aby nie stawali się i nie pozostawali bezrobotnymi. Działanie kierowane było do osób poniżej 25 roku życia, gdyż bezrobocie młodzieży należy do najważniejszych problemów rynku pracy w regionie. Przeciwdziałanie temu zjawisku, skoncentrowane przede wszystkim na eliminacji przyczyn bezrobocia, należy do priorytetowych zadań realizowanych przez WUP.

W ramach Działania 1.2 realizowane były następujące typy projektów:

- subsydiowanie zatrudnienia młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem subsydiowania zatrudnienia w sektorze MSP oraz w trzecim sektorze,
- staże / przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia mające na celu dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy poprzez nabycie kwalifikacji, podniesienie kwalifikacji lub ich zmianę,

- doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy.

Powyższe formy wsparcia adresowane były przede wszystkim do młodzieży poniżej 25 roku życia, bezrobotnych absolwentów wszystkich typów szkół oraz osób poniżej 25 roku życia, zarejestrowanych jako bezrobotne przez okres do 24 miesięcy, chcących rozpocząć działalność gospodarczą.

- **Działanie 1.3 „Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia”**

Celem tego działania było ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia poprzez wsparcie osób bezrobotnych, w tym długotrwanie bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej oraz wsparcie otoczenia społecznego tych osób. Aktywizacja zawodowa osób długotrwanie pozostających bez pracy ma szczególne znaczenie ze względu na skalę zjawiska długotrwałego bezrobocia w województwie, jak również barier na jakie napotykają długotrwanie bezrobotni na drodze do zatrudnienia. Osoby długotrwanie bezrobotne stają się mniej interesujące dla potencjalnych pracodawców, ponieważ ich umiejętności i doświadczenie zawodowe ulegają szybkiej dezaktualizacji.

Podjęcie działań na rzecz osób długotrwanie pozostających bez pracy miało zapobiegać dalszemu wzrostowi tej grupy bezrobotnych. Skuteczność podejmowanych działań uzależniona była od właściwego doboru form aktywizacji zawodowej, skoncentrowanych na eliminowaniu przyczyn zjawiska długotrwałego bezrobocia. Istotą tych działań było z jednej strony umożliwienie powrotu osób długotrwanie bezrobotnych na rynek pracy, z drugiej zaś zachęcanie pracodawców do zatrudniania bezrobotnych, którzy mieli dłuższą przerwę w aktywności zawodowej.

W ramach Działania 1.3 osoby długotrwale bezrobotne korzystały z następujących form wsparcia:

- subsydiowanie zatrudnienia,
- doradztwo oraz udzielanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- staże / przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia zawodowe, w tym wykorzystujące najnowsze osiągnięcia techniczne, mające na celu dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy poprzez nabycie kwalifikacji,
- usługi poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy z uwzględnieniem indywidualnych planów działań, adresowane do osób bezrobotnych przez okres do 24 miesięcy.

Projekty skierowane do osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, mogły obejmować także działania towarzyszące, takie jak zapewnienie opieki nad dziećmi i osobami zależnymi od uczestników projektu.

Realizowane **formy wsparcia** adresowane były do osób powyżej 25 roku życia, bezrobotnych przez okres do 24 miesięcy, z wyłączeniem bezrobotnych absolwentów.

Realizatorami projektów w ramach **Sektorowego Programu Operacyjnego** były wszystkie **powiatowe urzędy pracy z terenu województwa**.

W wyniku ogłoszonych konkursów **od początku okresu programowania zrealizowano 54 projekty** (w tym dwa wojewódzkie - pozakonkursowe na bazie projektów posiłkowych powiatowych urzędów pracy). **Termin realizacji rzeczowej ostatnich umów upłynął z dniem 31 grudnia 2007 roku. Całkowita wartość projektów zrealizowanych na podstawie umów podpisanych przez WUP w latach 2004 - 2007 wyniosła 117.364.340,36 zł, z tego:**

- **69.660.860,77 zł** zaangażowano na realizację projektów
w ramach Działania 1.2,
- **47.703.479,59 zł** wydatkowano w ramach Działania 1.3.

Z projektów realizowanych w ramach Programu od początku realizacji skorzystało łącznie **38.464 Beneficjentów Ostatecznych**:

- **23.529** w ramach Działania 1.2, w tym **12.237 mieszkańców obszarów wiejskich**,
- **14.935** w ramach Działania 1.3, w tym **7.058 osób zamieszkujących tereny wiejskie**.

Łączna liczba mieszkańców terenów wiejskich, objętych wsparciem w ramach SPO RZL wyniosła 19.295.

5.2.2. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Rok 2008 był ostatnim rokiem rzeczowej realizacji projektów w ramach Priorytetu 2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. W pierwszym okresie programowania, przypadającym na lata 2004 - 2007, był to jeden z kluczowych instrumentów umożliwiających wsparcie i aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z przyjętym systemem realizacji ZPORR, **Wojewódzki Urząd Pracy pełnił funkcję Instytucji Wdrażającej dla następujących Działań w ramach Priorytetu 2 „Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach”:**

- **Działanie 2.1** *„Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie”*,
- **Działanie 2.3** *„Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa”*,
- **Działanie 2.4** *„Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi”*.

Uczestnikami projektów realizowanych w ramach Działania 2.1 „Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie” było łącznie 11.681

mieszkańców obszarów wiejskich: pracujących osób dorosłych, zgłaszających z własnej inicjatywy chęć podwyższania lub dostosowywania kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy. W grupie tej 1.869 uczestników to rolnicy i domownicy, zainteresowani podjęciem dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa.

W ramach Działania 2.1 zrealizowany został ponadto projekt, w ramach którego ponad 5.000 rolników nabyło umiejętności związane z podejmowaniem działalności zbliżonej do rolnictwa - pozyskiwania alternatywnych źródeł energii (m.in. poprzez uprawę wierzby energetycznej) oraz prowadzenia działalności agroturystycznej.

Wsparcie w ramach Działania 2.3 „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa” otrzymały 3.374 osoby - mieszkańcy obszarów wiejskich - rolnicy i domownicy oraz inne osoby zatrudnione w rolnictwie chcące podjąć zatrudnienie w sferze pozarolniczej. Jego nadrzędnym celem było przygotowanie tej grupy osób do wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich poprzez stworzenie warunków ułatwiających osobom zatrudnionym w rolnictwie znalezienie zatrudnienia poza sektorem rolnym.

Uczestnikami projektów realizowanych w ramach Działania 2.4 „Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi” byli pracownicy w okresie wypowiedzenia stosunku pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, osoby zatrudnione u pracodawców wobec których ogłoszono upadłość lub były w stanie likwidacji, pracownicy sektora przemysłowego (m.in. przemysł lekki, chemiczny, cukrowniczy), a także pracownicy ochrony zdrowia oraz osoby, które utraciły pracę z przyczyn nie dotyczących pracowników, zarejestrowane jako bezrobotne bądź poszukujące pracy przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące. Wśród osób zaktywizowanych w ramach Działania 2.4 **wsparciem objęto 38 mieszkańców terenów wiejskich.**

W ramach Działań 2.1, 2.3 oraz 2.4 ZPORR Wojewódzki Urząd Pracy zakontraktował wszystkie przewidziane na ich wdrażanie środki. Łączna wartość zawartych umów wyniosła 63.610.000 zł, w tym w ramach Działań:

- **2.1 – 46 umów na kwotę 38.991.000,00 zł,**
- **2.3 – 18 umów o wartości 14.368.000,00 zł,**
- **2.4 – 10 umów na kwotę 10.251.000,00 zł.**

Udział w projektach w ramach Priorytetu 2 ZPORR umożliwił mieszkańcom obszarów wiejskich nabywanie nowych, pozarolniczych kwalifikacji zawodowych, dających szansę zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Wśród realizowanych form wsparcia dla osób pracujących w ramach **Działania 2.1** znajdowały się liczne **szkolenia językowe** na wszystkich poziomach zaawansowania, **kursy z zakresu księgowości, szkolenia informatyczne, kursy zawodowe z modułem językowym** (*spawacz, barman, operator wózków widłowych, operator maszyn budowlanych, sprzedawca, pracownik obsługi klienta, etc.*), **studia zawodowe** dla pielęgniarek i położnych, **szkolenia doskonalące i uzupełniające kwalifikacje zawodowe** dla nauczycieli i pedagogów, policjantów, kuratorów sądowych, wychowawców placówek opiekuńczych (w zakresie pracy z młodzieżą), informatyków, kadry zarządzającej przedsiębiorstw.

Szczególnym zainteresowaniem **mieszkańców wsi cieszyły się realizowane w ramach Działania 2.3 ZPORR szkolenia zawodowe** w następujących kierunkach: budowlane, spawalnicze, dla pracowników hurtowni z obsługą wózków widłowych, operatorów stacji LPG, kursy doskonalące w zakresie technologii wykończeniowych, kursy szwalnicze, barman - kelner z jęz. angielskim, pracownik małej gastronomii z jęz. angielskim, przedstawiciel handlowy, pracownik administracyjno - biurowy, marketing z elementami reklamy, kadry i płace, księgowość małej firmy.

Niezwykle istotną formą wsparcia przeznaczoną dla rolników i domowników było również **subsydiowane zatrudnienie, dzięki któremu do końca realizacji Programu 97 uczestników Działania 2.3 znalazło zatrudnienie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.**

Mieszkańcy obszarów wiejskich byli również uczestnikami **Działania 2.4**, w którym mieli możliwość podniesienia swoich kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w **kursach o charakterze specjalistycznym**: „Komputerowe wspomaganie prac inżynierskich”, „Projektowanie i programowanie baz danych”, „Sterowniki programowalne PLC”, adresowane do osób o określonych potrzebach, podwyższające poziom ich kwalifikacji i zwiększające możliwości zawodowe. Zrealizowano również cykl **szkoleń w zakresie przekwalifikowania nauczycieli** zagrożonych utratą zatrudnienia, mających na celu nabywanie umiejętności związanych z zarządzaniem wiedzą, e-learningiem, zdalnym nauczaniem z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych oraz towarzyszące im **usługi w zakresie pośrednictwa pracy i kompleksowego doradztwa zawodowego.**

5.2.3. Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Instrumentem umożliwiającym realizację projektów **ukierunkowanych na podnoszenie poziomu zatrudnienia i aktywizacji zawodowej w ramach środków EFS, w drugim okresie programowania 2007 - 2013, jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL). Wojewódzki Urząd Pracy, pełniąc w Programie rolę Instytucji Pośredniczącej 2 stopnia, jest odpowiedzialny za wdrażanie tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do wzrostu zatrudnienia i rozwoju regionalnego rynku pracy.**

Zgodnie z przyjętym systemem wdrażania PO KL w regionie, Wojewódzki Urząd Pracy pełni rolę Instytucji Pośredniczącej 2 stopnia dla następujących działań:

- **6.1 „Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie”,**

- **6.2 „Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia”**,
- **8.1 „Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie”**.

Celem Działania 6.1 jest wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia, w tym osób zarejestrowanych jako bezrobotne, ze szczególnym uwzględnieniem m.in. mieszkańców obszarów wiejskich. Projekty realizowane w ramach tego Działania koncentrują się wokół podniesienia poziomu aktywności zawodowej, kwalifikacji zawodowych osób pozostających bez pracy oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie. W ramach projektów realizowane są liczne szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje i umożliwiające nabycie nowych umiejętności poszukiwanych na otwartym rynku pracy.

Projekty realizowane w ramach Działania 6.2 ukierunkowane są na rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez pomoc w zakładaniu działalności gospodarczej. W ramach projektów udzielane jest wsparcie szkoleniowo - doradcze, dotacje na rozwój przedsiębiorczości w wysokości nieprzekraczającej 40 tys. zł oraz wsparcie pomostowe w okresie do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej. **Mieszkańcy obszarów wiejskich uzyskują dodatkowe preferencje w ramach procedury kwalifikacji uczestników do projektów.**

Działanie 8.1 ukierunkowane jest na profilaktykę bezrobocia poprzez wsparcie osób pracujących, w tym pracowników i kadry zarządzającej regionalnych przedsiębiorstw. Z projektów w ramach Działania 8.1 mogą korzystać zarówno wszystkie osoby pracujące, chcące podwyższyć kwalifikacje, jak również kadry regionalnych przedsiębiorstw, dzięki którym firmy realizują potrzeby szkoleniowe dostosowując kwalifikacje kadry do zmieniających się potrzeb rynkowych. **Działaniem objęte są również osoby odchodzące z rolnictwa**, które nabywają nowe, pozarolnicze kwalifikacje umożliwiające podjęcie zatrudnienia w nowych zawodach.

Wojewódzki Urząd Pracy, od początku realizacji Programu (łącznie w latach 2008-2009), podpisał 206 umów na realizację projektów:

- **74 umowy** w ramach **Działania 6.1** na łączną kwotę 162.354.621,44 zł (w tym 27 umów z powiatowymi urzędami pracy na realizację projektów systemowych o łącznej wartości 137.816.747,95 zł);
- **20 umów** na realizację projektów w ramach **Działania 6.2** na kwotę 25.445.374,76 zł;
- **112 umów** w ramach **Działania 8.1** o wartości 94.646.803,19 zł.

Zawarte umowy umożliwiają objęcie wsparciem ponad 53 tys. osób, z których 11 tys. to mieszkańcy obszarów wiejskich:

- **prawie 7,3 tys. osób pracujących, chcących podwyższyć kwalifikacje,**
- **2,6 tys. osób odchodzących z rolnictwa,**
- **1,6 tys. osób przeszkolonych w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.**

Kwalifikacje zawodowe, jakie otrzymują mieszkańcy obszarów wiejskich w projektach realizowanych w ramach PO KL, bezpośrednio wynikają z bieżących i przewidywanych potrzeb otwartego rynku pracy. Spektrum realizowanych szkoleń i kursów w naszym regionie jest bardzo szerokie i obejmuje:

a) szkolenia i kursy dające kwalifikacje w najbardziej popularnych, poszukiwanych na rynku zawodach usługowych:

- szkolenia dla spawaczy i spawalników, obejmujące znajomość różnorodnych, nowoczesnych technik spawalniczych stosowanych w tym zawodzie,
- kursy dla operatorów maszyn i urządzeń budowlanych - koparko-ładowarek, maszyn drogowych, suwnic, żurawi przenośnych, wózków widłowych,
- kursy branży kosmetycznej, wizażu, fryzjerskie,
- szkolenia pracowników ochrony osób i mienia,

- szkolenia branży spożywczo - gastronomicznej - cukiernik, rzeźnik, wędliniarz, piekarz, kelner,
- kursy w branży turystyczno - hotelarskiej,
- kursy dla kierowców samochodów ciężarowych oraz przewozu materiałów niebezpiecznych,
- kursy dla opiekunów osób starszych,
- kursy w zakresie nowoczesnych technologii wykończeniowych w budownictwie, dla dekarzy, monterów instalacji i urządzeń sanitarnych,
- szkolenia dla sprzedawców, magazynierów, operatorów wózków widłowych, obsługi kas fiskalnych, etc.

b) projekty dające kwalifikacje o charakterze specjalistycznym:

- szkolenia dla specjalistów w zakresie pozyskiwania środków i realizacji projektów unijnych,
- marketing turystyczny i obsługa ruchu turystycznego,
- zaawansowane szkolenia dla księgowych i pracowników działów kadr i rozwoju zasobów ludzkich,
- specjalistyczne szkolenia dla inżynierów w zakresie m.in. obsługi programu AUTOCAD,
- zarządzanie finansami przedsiębiorstw, szkolenia dla menadżerów, specjalistów ds. zarządzania zmianą gospodarczą w zakresie efektywnych form pracy i wynagradzania,
- szkolenia dla audytorów wewnętrznych,
- szkolenia dla specjalistów z zakresu komunikacji interpersonalnej, mentoringu, zarządzania innowacją i menadżerów odpowiedzialnych za planowanie rozwoju firm,
- profesjonalne szkolenia informatyczne, w tym dla administratorów sieci komputerowych i grafików komputerowych,

- szkolenia dla kosztorysantów budowlanych oraz w zakresie zarządzania jakością, audytu cieplnego budynków, wydawania świadectw energetycznych,
- szkolenia dla specjalistów w zakresie zamówień publicznych,
- szkolenia w zakresie zarządzania kryzysowego.

5.3. Działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich finansowane ze środków UE podejmowane przez inne podmioty

Rozwój obszarów wiejskich w Polsce wspomagany jest poprzez regionalne i ponadregionalne działania, w ramach wielu programów finansowanych w znacznej części przez Unię Europejską. Do najważniejszych należą Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW), Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 (PO IG) oraz Regionalne Programy Operacyjne 2007-2013 (RPO) dla poszczególnych województw.

Podstawowym celem **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich** jest ekonomiczne wzmocnienie wielofunkcyjnych gospodarstw rolnych, poprzez wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, przy jednoczesnych działaniach na rzecz stworzenia pozarolniczych źródeł dochodu dla mieszkańców wsi. Koordynowaniem wdrażania założeń PROW zajmuje się Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz samorządy poszczególnych województw. W województwie świętokrzyskim część zadań w tym zakresie przejęło Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka oraz **Regionalne Programy Operacyjne** adresowane są przede wszystkim do małych i średnich przedsiębiorców i polegają głównie na bezpośrednim wsparciu finansowym przedsiębiorców, planujących rozwój firmy lub wprowadzenie innowacyjnych technologii.

6. PODSUMOWANIE

- Struktura demograficzna ludności w województwie jest niekorzystna i kształtuje się odmiennie niż w kraju. **Udział ludności wiejskiej** w populacji ogółem w województwie jest znacznie wyższy (**54,7%**) niż w kraju (38,9%).
- Liczba pracujących w województwie wyniosła **468.937 osób** (o 2,6% więcej niż w 2007 roku), w tym najwięcej w sektorze I (głównie w rolnictwie) **143.534 osoby**, tj. **30,6%** (w kraju 15,6%).
- W końcu grudnia 2008 roku zarejestrowanych było **43.725 bezrobotnych mieszkańców wsi (56,3%)** oraz **33.991 osób zamieszkałych w mieście (43,7%)**. W Świętokrzyskim udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi był jednym z najwyższych w kraju (wyższy odsetek posiadało tylko woj. podkarpackie).
- Bezrobotni zamieszkali na wsi stanowili **50,9% napływu**, co oznacza, iż co drugi nowo rejestrujący się w województwie to mieszkaniec wsi.
- Z ogólnej liczby wyrejestrowanych **pracę podjęło 39,5%** (21.244 bezrobotnych).
- Wśród zarejestrowanych mieszkańców wsi odsetek osób **uprawnionych do otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych (14,9%)** był niższy w porównaniu z mieszkańcami miast (15,3%).
- Wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi znaczny udział stanowią osoby:
 - ✓ w wieku 25-34 lata - **30,4%** (*kraj - 28,7%*),
 - ✓ o niskim poziomie wykształcenia (zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym) - **59,0%** (*kraj - 64,9%*),
 - ✓ bez stażu pracy - **31,2%** (*kraj - 26,2%*),
 - ✓ długotrwale bezrobotni - **45,7%** (*kraj - 36,4%*).

- Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi są w znacznie gorszej sytuacji niż mieszkające w miastach. W populacji tej notuje się wyższy odsetek kobiet:
 - ✓ do 35 roku życia - **59,4%** (w mieście - 48,4%),
 - ✓ z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym - **49,4%** (38,7%),
 - ✓ bez stażu pracy - **35,3%** (23,8%),
 - ✓ długotrwale bezrobotnych - **49,7%** (44,2%).
- Najwyższy udział wśród bezrobotnych **mężczyzn** zamieszkałych na wsi stanowią osoby:
 - ✓ do 35 roku życia - **48,6%** (w mieście - 41,7%),
 - ✓ z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym - **70,9%** (57,7%),
 - ✓ bez stażu pracy - **26,1%** (20,8%),
 - ✓ długotrwale bezrobotne - **40,8%** (35,0%).
- **Bezrobotni mieszkańcy wsi w wieku 18-24 lata** stanowili **65,2%** ogółu osób młodych pozostający bez pracy w województwie.
- **Aktywnymi programami rynku pracy** objęto **15.967 bezrobotnych** zamieszkałych na wsi, co oznacza wzrost liczby zaktywizowanych o 8,1% w porównaniu do 2007 roku.
- Bezrobotni mieszkańcy wsi stanowią znaczny udział wśród uczestników programów **staży (37,8%), szkoleń (15,5%)** oraz **przygotowania zawodowego w miejscu pracy (15,4%)**.
- Wzrosła liczba bezrobotnych zainteresowanych podejmowaniem samozatrudnienia (o 33,4%).
- Na **szkolenia zawodowe** skierowano łącznie **2.481 osób** bezrobotnych zamieszkałych na wsi. Szkolenia **ukończyły 2.332 osoby**, spośród których **29,7% podjęło pracę**.

- Najwyższą efektywność zatrudnieniową uzyskano po zakończeniu prac interwencyjnych (67,1%) oraz przygotowania zawodowego w miejscu pracy (58,2%).
- **Z usług poradnictwa zawodowego** skorzystało łącznie **5.694 bezrobotnych** zamieszkałych na wsi, przy czym wszystkie osoby objęto poradnictwem indywidualnym, a 1.845 dodatkowo poradnictwem grupowym. Badaniami testowymi objęto 63 osoby, a z informacji zawodowej skorzystały 1.983 osoby.
- Zakończono realizację projektów w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Kontynuacją podjętych działań na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Na jego realizację w latach 2007 - 2013 Wojewódzki Urząd Pracy dysponuje kwotą **156.369.030 Euro**. Ze środków tych finansowane będą m.in. projekty ukierunkowane na aktywizację osób pozostających bez zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji osób pracujących, odchodzących z rolnictwa wspieranie przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz aktywizację środowisk lokalnych.

7. PROGNOZA KIERUNKÓW PRZEMIAN POLSKIEJ WSI DO 2025 ROKU³⁶

Nieustające przemiany, jakim podlega polska wieś od czasu zmiany ustrojowej początku lat 90-tych, nabrały od akcesji do Unii Europejskiej, niespotykanego dotychczas tempa. Dotyczą one nie tylko gospodarki i związanej z nią produkcji rolniczej, ale również środowiska przyrodniczego i kulturowo - społecznego.

Obecnie wieś polska włączona jest w unijną politykę rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007 - 2013, której priorytetowe działania to:

- poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
- poprawa stanu środowiska i terenów wiejskich,
- poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz wspieranie dywersyfikacji gospodarki wiejskiej.

Równolegle, każdy z krajów członkowskich opracowuje własną strategię rozwoju obszarów wiejskich, wpisującą się w ogólnoeuropejską politykę.

Grupa ekspertów z dziedziny ekonomii, agronomii, socjologii i polityki społecznej oraz nauk związanych z zagospodarowaniem przestrzennym i ochroną środowiska, stworzyła wizję rozwoju dla polskiej wsi do roku 2025.

Wymiar ekonomiczny

W związku z procesem restrukturyzacji rolnictwa, przewiduje się stopniowe zmniejszanie jego udziału w strukturze zatrudnienia, przy jednoczesnym wzroście udziału wielkoobszarowych gospodarstw w produkcji rolniczej.

Nowa sytuacja na rynku pracy spowoduje konieczność wielozawodowości i umiejętności przekwalifikowywania się pracowników. W omawianej perspektywie czasowej przewiduje się ukształtowanie liczby towarowych gospodarstw rolnych na poziomie około 500 tys. W praktyce oznacza to spadek

³⁶ Na podstawie opracowania „Polska wieś 2025 - Wizja rozwoju”, red. J. Wilkin, Fundusz Współpracy, Warszawa 2005.

liczby zatrudnionych w rolnictwie o około 1,5 mln osób, którym należy ułatwić znalezienie zatrudnienia w innych sektorach działalności gospodarczej. Głównym źródłem dochodu na wsi staną się małe firmy usługowe związane z obsługą rolnictwa np. przetwórstwo oraz usługi związane z pielęgnacją i opieką nad ludźmi starszymi i dziećmi, jak również nad przydomowymi ogrodami. Upowszechnienie się tzw. „telepracy” i informatyzacji systemów finansowych (w tym bankowości) pozwoli na zwiększenie dostępu do pozarolniczych źródeł dochodu, jak i usług konsumenckich. Szczególną uwagę należy w tym miejscu zwrócić na bezrobocie ukryte, którego poziom szacowany jest na ok. 1mln osób w skali kraju.

Mimo zmian gospodarczych i technologicznych oraz zmniejszenia znaczenia rolnictwa jako źródła dochodów ludności wiejskiej, nie przestanie ono być głównym źródłem żywności i energii odnawialnej. Zawód rolnika - przedsiębiorcy, produkującego szeroką gamę dóbr rynkowych i publicznych, będzie wymagał znacznie większej wiedzy niż inne zawody. Ze względu na strategiczne znaczenie sektora żywnościowego i energetycznego (wzrost znaczenia rolnictwa jako producenta biomasy energetycznej) produkcja rolnicza nie zostanie w pełni urynkowana.

Wymiar społeczny

Zmiany strukturalne w rolnictwie nie pozostaną bez znaczenia dla całej społeczności wiejskiej. Mimo zmniejszenia udziału rolnictwa w strukturze dochodów mieszkańców wsi, wpływ rolników na życie społeczności lokalnych pozostanie duży. Spowodowane to będzie znaczeniem rolników w zarządzaniu wykorzystaniem ziemi. W związku z wymianą pokoleniową jaka nastąpi w przeciągu najbliższych 15 lat, wzrośnie poziom wykształcenia rolników, a co za tym idzie poziom ich świadomości ekonomicznej i społecznej. Pozwoli to na włączenie rolnictwa w system gospodarowania oparty na wiedzy i innowacyjności.

Dla osiągnięcia tego celu musi nastąpić również rozwój instytucji wspomagających wprowadzanie innowacji w rolnictwie, takich jak ośrodki doradztwa rolniczego, centra przedsiębiorczości, izby rolnicze czy nawet uniwersytety ludowe.

Równoległe do zmian gospodarczych następować będą zmiany demograficzne. W prognozowanym okresie nastąpi wzrost liczby mieszkańców wsi, spowodowany głównie dodatnim saldem migracji rezydencjonalnej i sentymentalnej z miast. Szczególnie szybki wzrost liczby mieszkańców zanotują wsie położone w pobliżu większych ośrodków miejskich, przy czym obszary te będą się szybciej urbanizowały i poprawiały poziom infrastruktury technicznej i społecznej. Taka poprawa warunków życia może zachęcić do osiedlania się na wsi również osób w wieku poprodukcyjnym, co z kolei przyspieszyłoby proces starzenia się społeczności wiejskiej.

Autorzy opracowania *Polska wieś 2025* spodziewają się, że obecne różnice w poziomie życia mieszkańców wsi i miast ulegną w perspektywie 15 lat wyrównaniu. Uzależniają to jednak nie tylko od polepszenia infrastruktury technicznej (w tym teleinformatycznej) i społecznej obszarów wiejskich, ale również od tempa zmian w świadomości społecznej i ekonomicznej mieszkańców wsi.

Praca w rolnictwie może przynosić wyraźne zyski, ale wyłącznie dla wąskiej grupy wyspecjalizowanych producentów rolnych. Pozostali mieszkańcy wsi zmuszeni będą do szukania źródeł utrzymania poza rolnictwem lub łączenia pracy w gospodarstwie z innymi formami pracy zarobkowej.

Zapewnienie dostępu do wiedzy i edukacji dla wszystkich mieszkańców wsi oraz odpowiednia polityka w dziedzinie redystrybucji środków unijnych, jak również dbałość o przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju, pozwoli na zniwelowanie społeczno - ekonomicznej przepaści pomiędzy mieszkańcami wsi i miast w Polsce.

TABLICA 1. LUDNOŚĆ WEDŁUG WOJEWÓDZTW

stan na koniec grudnia 2008r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Zamieszkali na wsi	Udział %	Zamieszkali w mieście	Udział %
Dolnośląskie	2 877 059	849 314	29,5	2 027 745	70,5
Kujawsko - Pomorskie	2 067 918	808 456	39,1	1 259 462	60,9
Lubelskie	2 161 832	1 155 800	53,5	1 006 032	46,5
Lubuskie	1 008 962	365 906	36,3	643 056	63,7
Łódzkie	2 548 861	910 204	35,7	1 638 657	64,3
Małopolskie	3 287 136	1 669 820	50,8	1 617 316	49,2
Mazowieckie	5 204 495	1 839 990	35,4	3 364 505	64,6
Opolskie	1 033 040	491 443	47,6	541 597	52,4
Podkarpackie	2 099 495	1 240 030	59,1	859 465	40,9
Podlaskie	1 191 470	481 397	40,4	710 073	59,6
Pomorskie	2 219 512	744 408	33,5	1 475 104	66,5
Śląskie	4 645 665	1 010 606	21,8	3 635 059	78,2
Świętokrzyskie	1 272 784	696 552	54,7	576 232	45,3
Warmińsko - Mazurskie	1 427 073	572 094	40,1	854 979	59,9
Wielkopolskie	3 397 617	1 482 776	43,6	1 914 841	56,4
Zachodniopomorskie	1 692 957	528 899	31,2	1 164 058	68,8
POLSKA	38 135 876	14 847 695	38,9	23 288 181	61,1

**TABLICA 2. LUDNOŚĆ W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

stan na koniec grudnia 2008r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Zamieszkali na wsi	Udział %	Zamieszkali w mieście	Udział %
Świętokrzyskie	1 272 784	696 552	54,7	576 232	45,3
<i>Podregion kielecki</i>	776 615	340 802	43,9	435 813	56,1
Powiaty:					
Kielecki	200 623	187 284	93,4	13 339	6,6
Konecki	83 371	57 097	68,5	26 274	31,5
Ostrowiecki	115 078	35 983	31,3	79 095	68,7
Skarżyski	78 814	21 866	27,7	56 948	72,3
Starachowicki	93 635	38 572	41,2	55 063	58,8
m. Kielce	205 094	-	-	205 094	100,0
<i>Podregion sandomiersko - jędrzejowski</i>	496 169	355 750	71,7	140 419	28,3
Powiaty:					
Buski	73 335	56 311	76,8	17 024	23,2
Jędrzejowski	88 944	61 923	69,6	27 021	30,4
Kazimierski	35 297	28 310	80,2	6 987	19,8
Opatowski	55 740	44 280	79,4	11 460	20,6
Pińczowski	41 579	28 939	69,6	12 640	30,4
Sandomierski	80 936	51 929	64,2	29 007	35,8
Staszowski	73 498	47 903	65,2	25 595	34,8
Włoszczowski	46 840	36 155	77,2	10 685	22,8
POLSKA	38 135 876	14 847 695	38,9	23 288 181	61,1

TABLICA 3. PRACUJĄCY WEDŁUG SEKTORÓW GOSPODARKI W 2008 ROKU

Wyszczególnienie	WOJEWÓDZTWO	KRAJ
Liczba pracujących	468.937	13.711.043
w tym sektory:		
Sektor I gospodarki (rolnictwo)	30,6%	15,6%
Sektor II gospodarki (przemysł i budownictwo)	23,8%	28,7%
Sektor III gospodarki (usługi)	45,6%	55,7%

Źródło: Urząd Statystyczny w Kielcach.

TABLICA 4. BEZROBOTNI WEDŁUG WOJEWÓDZTW

stan na koniec grudnia 2008r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Zamieszkali na wsi	Udział %	Zamieszkali w mieście	Udział %
Dolnośląskie	113 890	40 577	35,6	73 313	64,4
Kujawsko - Pomorskie	110 256	50 590	45,9	59 666	54,1
Lubelskie	101 561	55 468	54,6	46 093	45,4
Lubuskie	46 311	20 271	43,8	26 040	56,2
Łódzkie	99 191	34 993	35,3	64 198	64,7
Małopolskie	97 813	54 302	55,5	43 511	44,5
Mazowieckie	178 028	82 511	46,3	95 517	53,7
Opolskie	35 698	15 790	44,2	19 908	55,8
Podkarpackie	115 567	72 544	62,8	43 023	37,2
Podlaskie	45 821	16 203	35,4	29 618	64,6
Pomorskie	67 771	32 398	47,8	35 373	52,2
Śląskie	122 748	26 194	21,3	96 554	78,7
Świętokrzyskie	77 716	43 725	56,3	33 991	43,7
Warmińsko - Mazurskie	87 420	44 059	50,4	43 361	49,6
Wielkopolskie	91 441	43 586	47,7	47 855	52,3
Zachodniopomorskie	82 520	37 223	45,1	45 297	54,9
POLSKA	1 473 752	670 434	45,5	803 318	54,5

**TABLICA 5. BEZROBOTNI W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM
WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA**

stan na koniec grudnia 2008r.

Wyszczególnienie	Bezrobotni ogółem	Zamieszkali na wsi	Udział %	Zamieszkali w mieście	Udział %
Świętokrzyskie	77 716	43 725	56,3	33 991	43,7
Podregion kielecki	51 995	25 587	49,2	26 408	50,8
Powiaty:					
Kielecki	14 298	13 162	92,1	1 136	7,9
Konecki	7 973	5 715	71,7	2 258	28,3
Ostrowiecki	7 331	2 292	31,3	5 039	68,7
Skarżyski	6 567	2 221	33,8	4 346	66,2
Starachowicki	5 357	2 197	41,0	3 160	59,0
m. Kielce	10 469	0	-	10 469	100,0
Podregion sandomiersko - jędrzejowski	25 721	18 138	70,5	7 583	29,5
Powiaty:					
Buski	3 212	2 374	73,9	838	26,1
Jędrzejowski	4 285	2 672	62,4	1 613	37,6
Kazimierski	1 684	1 233	73,2	451	26,8
Opatowski	4 490	3 483	77,6	1 007	22,4
Pińczowski	1 576	1 000	63,5	576	36,5
Sandomierski	3 875	2 553	65,9	1 322	34,1
Staszowski	3 586	2 438	68,0	1 148	32,0
Włoszczowski	3 013	2 385	79,2	628	20,8
POLSKA	1 473 752	670 434	45,5	803 318	54,5

**TABLICA 6. BEZROBOTNE KOBIETY I BEZROBOTNI MĘŻCZYŹNI
WEDŁUG POWIATÓW**

stan na koniec grudnia 2008r.

Wyszczególnienie	Bezrobotne kobiety	Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi	Udział %	Bezrobotni mężczyźni	Bezrobotni mężczyźni zamieszkałe na wsi	Udział %
Świętokrzyskie	42 663	24 186	56,7	35 053	19 539	55,7
Podregion kielecki	28 341	14 155	49,9	23 654	11 432	48,3
Powiaty:						
Kielecki	7 628	7 082	92,8	6 670	6 080	91,2
Konecki	4 602	3 301	71,7	3 371	2 414	71,6
Ostrowiecki	4 043	1 223	30,2	3 288	1 069	32,5
Skarżyski	3 520	1 221	34,7	3 047	1 000	32,8
Starachowicki	3 106	1 328	42,8	2 251	869	38,6
m. Kielce	5 442	0	0,0	5 027	0	0,0
Podregion sandomiersko-jędrzejowski	14 322	10 031	70,0	11 399	8 107	71,1
Powiaty:						
Buski	1 611	1 215	75,4	1 601	1 159	72,4
Jędrzejowski	2 802	1 760	62,8	1 483	912	61,5
Kazimierski	926	684	73,9	758	549	72,4
Opatowski	2 214	1 685	76,1	2 276	1 798	79,0
Pińczowski	929	591	63,6	647	409	63,2
Sandomierski	1 973	1 304	66,1	1 902	1 249	65,7
Staszowski	2 130	1 403	65,9	1 456	1 035	71,1
Włoszczowski	1 737	1 389	80,0	1 276	996	78,1
POLSKA	833 435	380 600	45,7	640 317	289 834	45,3

TABLICA 7. ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI OGÓŁEM, W TYM ZAMIESZKALI NA WSI

Powiaty	Liczba bezrobotnych wg stanu na 31.12.2008r.		
	OGÓŁEM	w tym zamieszkali na wsi	
		osoby	udział %
Kielecki	14 298	13 162	92,1
Włoszczowski	3 013	2 385	79,2
Opatowski	4 490	3 483	77,6
Buski	3 212	2 374	73,9
Kazimierski	1 684	1 233	73,2
Konecki	7 973	5 715	71,7
Staszowski	3 586	2 438	68,0
Sandomierski	3 875	2 553	65,9
Pińczowski	1 576	1 000	63,5
Jędrzejowski	4 285	2 672	62,4
WOJEWÓDZTWO	77 716	43 725	56,3
POLSKA	1 473 752	670 434	45,5
Starachowicki	5 357	2 197	41,0
Skarżyski	6 567	2 221	33,8
Ostrowiecki	7 331	2 292	31,3
Miasto Kielce	10 469	0	0,0

**TABLICA 8. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI
WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 2007 - 2008**

stan na koniec grudnia

Powiaty	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi			
	2007 rok	2008 rok	Wzrost / spadek	
			w liczbach bezwzględnych	w %
Buski	2 361	2 374	13	0,6
Jędrzejowski	2 812	2 672	-140	-5,0
Kazimierski	1 323	1 233	-90	-6,8
Kielecki	13 284	13 162	-122	-0,9
Konecki	5 970	5 715	-255	-4,3
Opatowski	3 530	3 483	-47	-1,3
Ostrowiecki	2 768	2 292	-476	-17,2
Pińczowski	1 146	1 000	-146	-12,7
Sandomierski	3 271	2 553	-718	-22,0
Skarżyski	2 656	2 221	-435	-16,4
Starachowicki	2 241	2 197	-44	-2,0
Staszowski	2 956	2 438	-518	-17,5
Włoszczowski	2 474	2 385	-89	-3,6
WOJEWÓDZTWO	46 792	43 725	-3 067	-6,6

TABLICA 9. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG POWIATÓW W LATACH 1999 - 2008

stan na koniec grudnia

Powiaty	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi									
	1999r.	2000r.	2001r.	2002r.	2003r.	2004r.	2005r.	2006r.	2007r.	2008r.
Buski	2 992	3 395	3 574	3 322	3 270	3 280	3 178	2 776	2 361	2 374
Jędrzejowski	3 579	4 028	4 560	4 649	4 330	4 335	4 294	3 607	2 812	2 672
Kazimierski	1 172	1 325	1 491	1 587	1 674	1 781	1 590	1 516	1 323	1 233
Kielecki	16 365	18 097	20 309	20 943	20 132	19 964	18 775	15 602	13 284	13 162
Konecki	7 632	8 401	9 071	9 110	8 954	8 857	8 083	7 013	5 970	5 715
Opatowski	3 604	3 839	4 160	4 142	4 232	4 338	4 233	3 948	3 530	3 483
Ostrowiecki	3 008	3 526	4 039	3 995	3 999	3 930	3 612	3 168	2 768	2 292
Pińczowski	1 532	1 764	1 992	1 900	1 949	1 961	1 837	1 450	1 146	1 000
Sandomierski	4 467	4 670	4 690	4 595	4 507	4 430	4 227	3 647	3 271	2 553
Skarżyski	2 248	2 534	3 017	3 175	3 210	3 403	3 201	2 785	2 656	2 221
Starachowicki	4 886	5 034	5 113	4 827	4 418	4 422	4 066	3 011	2 241	2 197
Staszowski	4 468	4 750	4 970	4 609	4 006	4 188	3 932	3 529	2 956	2 438
Włoszczowski	3 683	3 956	4 480	4 456	4 405	4 301	3 828	3 138	2 474	2 385
WOJEWÓDZTWO	59 636	65 319	71 466	71 310	69 086	69 190	64 856	55 190	46 792	43 725

TABLICA 10. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI Z PRAWEM I BEZ PRAWA DO ZASIŁKU WEDŁUG POWIATÓW

Lp.	Powiat	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi z prawem do zasiłku wg stanu na koniec		Procentowy udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych zamieszkałych na wsi na koniec grudnia 2008r.	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi bez prawa do zasiłku wg stanu na koniec		Procentowy udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych zamieszkałych na wsi na koniec grudnia 2008r.
		2007 roku	2008 roku		2007 roku	2008 roku	
	0	1	2	3	4	5	6
1	Buski	234	264	11,1	2 127	2 110	88,9
2	Jędrzejowski	218	260	9,7	2 594	2 412	90,3
3	Kazimierski	35	53	4,3	1 288	1 180	95,7
4	Kielecki	1 214	1 899	14,4	12 070	11 263	85,6
5	Konecki	1 163	1 153	20,2	4 807	4 562	79,8
6	Opatowski	173	334	9,6	3 357	3 149	90,4
7	Ostrowiecki	435	446	19,5	2 333	1 846	80,5
8	Pińczowski	91	98	9,8	1 055	902	90,2
9	Sandomierski	140	205	8,0	3 131	2 348	92,0
10	Skarżyski	354	410	18,5	2 302	1 811	81,5
11	Starachowicki	592	678	30,9	1 649	1 519	69,1
12	Staszowski	288	360	14,8	2 668	2 078	85,2
13	Włoszczowski	155	340	14,3	2 319	2 045	85,7
	Woj. świętokrzyskie	5 092	6 500	14,9	41 700	37 225	85,1
	Kraj	109 777	123 536	18,4	675 942	546 898	81,6

TABLICA 11. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI "NAPŁYW" I "ODPŁYW"

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Kwartaly				w %
		I	II	III	IV	
		w liczbach bezwzględnych				
2008r.						
Nowo zarejestrowani bezrobotni "napływ"	50 784	11 082	11 468	13 504	14 730	100,0
z tego powracający do rejestracji :						
- po raz pierwszy	10 007	1 792	3 033	3 055	2 127	19,7
- po raz kolejny (od 1990r.)	40 777	9 290	8 435	10 449	12 603	80,3
w tym powracający do rejestracji :						
- po pracach interwencyjnych	704	176	139	167	222	1,4
- po robotach publicznych	393	66	41	126	160	0,8
- po stażu	6 001	1 052	1 163	1 482	2 304	11,8
- po odbyciu przygotowania zawodowego w miejscu pracy	2 172	327	428	644	773	4,3
- po szkoleniu	2 394	221	558	715	900	4,7
- po pracach społecznie użytecznych	654	83	89	165	317	1,3
Wyrejestrowani bezrobotni "odpływ"	53 851	12 063	15 967	14 012	11 809	100,0
z powodu :						
- podjęcia pracy	21 244	5 074	6 517	5 250	4 403	39,5
z tego :						
- <i>pracy niesubsydiowanej</i>	16 862	4 336	4 851	4 154	3 521	31,3
w tym: pracy sezonowej	477	97	223	111	46	0,9
- <i>pracy subsydiowanej</i>	4 382	738	1 666	1 096	882	8,2
w tym:						
- prac interwencyjnych	1 527	339	529	373	286	2,8
- robót publicznych	921	108	534	163	116	1,7
- podjęcia działalności gospodarczej	903	122	303	269	209	1,7
- podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	948	147	276	276	249	1,8
- inne	83	22	24	15	22	0,2
- rozpoczęcia szkolenia	2 481	405	847	532	697	4,6
- rozpoczęcia stażu	6 029	1 437	1 815	1 989	788	11,2
- rozpoczęcia przygotowania zawodowego w miejscu pracy	2 455	635	747	720	353	4,6
- rozpoczęcia prac społecznie użytecznych	620	143	334	89	54	1,2
- nie potwierdzenia gotowości do pracy	13 021	2 734	3 614	3 306	3 367	24,2
- dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego	2 602	661	836	637	468	4,8
- podjęcia nauki	400	7	1	52	340	0,7
- ukończenia 60/65 lat	69	24	12	15	18	0,1
- nabycia praw emerytalnych lub rentowych	242	52	66	72	52	0,4
- nabycia praw do świadczenia przedemerytalnego	146	42	36	36	32	0,3
- z innych przyczyn	4 542	849	1 142	1 314	1 237	8,4

**TABLICA 12. REJESTROWANE BEZROBOCIE NA WSI W 2008 ROKU
"NAPŁYW", "ODPŁYW" ORAZ PODJĘCIA PRACY**

Okresy	Bezrobotni nowo zarejestrowani "napływ"	w tym kobiety	Bezrobotni wyrejestrowani "odpływ"	w tym		Wskaźnik płynności ryнку pracy (5:1)* 100%
				kobiety	podjęcia pracy	
0	1	2	3	4	5	6
<i>Ogółem</i>	99 710	50 616	105 333	53 938	41 958	42,1
<i>Miasta</i>	48 926	24 556	51 482	26 354	20 714	42,3
Wieś	50 784	26 060	53 851	27 584	21 244	41,8
I kwartał	11 082	5 059	12 063	6 028	5 074	45,8
styczeń	4 696	2 097	3 339	1 731	1 447	30,8
luty	3 513	1 619	4 141	2 066	1 626	46,3
marzec	2 873	1 343	4 583	2 231	2 001	69,6
II kwartał	11 468	6 043	15 967	7 801	6 517	56,8
kwiecień	3 700	1 832	6 140	2 928	2 566	69,4
maj	3 916	2 057	4 842	2 282	2 040	52,1
czerwiec	3 852	2 154	4 985	2 591	1 911	49,6
III kwartał	13 504	7 760	14 012	7 513	5 250	38,9
lipiec	4 526	2 594	4 874	2 514	1 683	37,2
sierpień	4 044	2 347	3 842	2 032	1 482	36,6
wrzesień	4 934	2 819	5 296	2 967	2 085	42,3
IV kwartał	14 730	7 198	11 809	6 242	4 403	29,9
październik	4 903	2 624	5 632	3 003	1 854	37,8
listopad	4 571	2 051	3 171	1 627	1 284	28,1
grudzień	5 256	2 523	3 006	1 612	1 265	24,1

**TABLICA 13. "NAPŁYW" I "ODPŁYW" BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH
NA WSI, W TYM OSOBY KTÓRE PODJĘŁY PRACĘ**

Powiat	Bezrobotni nowo zarejestrowani (napływ)	Bezrobotni wyrejestrowani (odpływ)	w tym osoby, które podjęły pracę	Wskaźnik płynności ryнку pracy (3:1)* 100%
	2008r.			
0	1	2	3	4
WOJEWÓDZTWO	50 784	53 851	21 244	41,8
Buski	2 645	2 632	1 180	44,6
Jędrzejowski	2 938	3 078	1 245	42,4
Kazimierski	1 040	1 130	355	34,1
Kielecki	14 270	14 392	5 642	39,5
Konecki	6 345	6 600	2 944	46,4
Opatowski	3 443	3 490	969	28,1
Ostrowiecki	3 384	3 860	1 526	45,1
Pińczowski	1 156	1 302	455	39,4
Sandomierski	3 165	3 883	1 039	32,8
Skarżyski	2 762	3 197	1 261	45,7
Starachowicki	3 508	3 552	1 754	50,0
Staszowski	3 639	4 157	1 679	46,1
Włoszczowski	2 489	2 578	1 195	48,0

**TABLICA 14. NOWO ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI
ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG POWIATÓW
W LATACH 2007 - 2008**

Powiaty	Nowo zarejestrowani bezrobotni zamieszkali na wsi w roku:			
	2007	2008	Wzrost / spadek	
			w liczbach bezwzględnych	w %
Buski	2 526	2 645	119	4,7
Jędrzejowski	2 780	2 938	158	5,7
Kazimierski	960	1 040	80	8,3
Kielecki	13 795	14 270	475	3,4
Konecki	6 105	6 345	240	3,9
Opatowski	3 299	3 443	144	4,4
Ostrowiecki	3 216	3 384	168	5,2
Pińczowski	1 210	1 156	-54	-4,5
Sandomierski	3 029	3 165	136	4,5
Skarżyski	2 469	2 762	293	11,9
Starachowicki	3 455	3 508	53	1,5
Staszowski	3 556	3 639	83	2,3
Włoszczowski	2 328	2 489	161	6,9
WOJEWÓDZTWO	48 728	50 784	2 056	4,2

TABLICA 15. REJESTROWANE BEZROBOCIE NA WSI WEDŁUG POWIATÓW

Powiat	Bezrobotni nowo zarejestrowani na wsi (napływ) w 2008r.	Bezrobotni wyrejestrowani na wsi (odpływ) w 2008r.	Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi - stan na koniec:			
			31.12.2007r.		31.12.2008r.	
			liczba bezrobotnych	udział % do ogółu bezrobot.	liczba bezrobotnych	udział % do ogółu bezrobot.
Buski	2 645	2 632	2 361	73,3	2 374	73,9
Jędrzejowski	2 938	3 078	2 812	62,0	2 672	62,4
Kazimierski	1 040	1 130	1 323	72,7	1 233	73,2
Kielecki	14 270	14 392	13 284	92,9	13 162	92,1
Konecki	6 345	6 600	5 970	71,7	5 715	71,7
Opatowski	3 443	3 490	3 530	77,7	3 483	77,6
Ostrowiecki	3 384	3 860	2 768	32,0	2 292	31,3
Pińczowski	1 156	1 302	1 146	64,5	1 000	63,5
Sandomierski	3 165	3 883	3 271	67,8	2 553	65,9
Skarżyski	2 762	3 197	2 656	33,9	2 221	33,8
Starachowicki	3 508	3 552	2 241	42,5	2 197	41,0
Staszowski	3 639	4 157	2 956	68,3	2 438	68,0
Włoszczowski	2 489	2 578	2 474	78,0	2 385	79,2
RAZEM	50 784	53 851	46 792	56,1	43 725	56,3

TABLICA 16. BEZROBOTNA MŁODZIEŻ ZAMIESZKAŁA NA WSI WEDŁUG POWIATÓW

stan na koniec grudnia 2008 roku

Powiaty	Bezrobotni w wieku 18 - 24 lata		Udział % (kol.2/kol.1)	Bezrobotne kobiety zamieszkałe na wsi w wieku 18 - 24 lata	Udział % (kol.4/kol.2)
	ogółem w województwie	bezrobotni zamieszkali na wsi			
0	1	2	3	4	5
Buski	956	779	81,5	492	63,2
Jędrzejowski	1 064	773	72,7	544	70,4
Kazimierski	586	474	80,9	295	62,2
Kielecki	3 149	2 938	93,3	1 621	55,2
Konecki	1 359	1 022	75,2	595	58,2
Opatowski	1 252	1 016	81,2	553	54,4
Ostrowiecki	1 300	454	34,9	245	54,0
Pińczowski	438	300	68,5	204	68,0
Sandomierski	918	689	75,1	378	54,9
Skarżyski	1 078	389	36,1	207	53,2
Starachowicki	1 028	503	48,9	320	63,6
Staszowski	944	684	72,5	390	57,0
Włoszczowski	684	558	81,6	349	62,5
miasto Kielce	1 478	0	0,0	0	-
WOJEWÓDZTWO	16 234	10 579	65,2	6 193	58,5

TABLICA 17. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG WIEKU

WYSZCZEGÓLNIENIE	koniec 2007 roku		koniec 2008 roku	
	w liczbach bezwzględ- nych	w %	w liczbach bezwzględ- nych	w %
Ogółem	46 792	100,0	43 725	100,0
z tego w grupach wieku :				
18 - 24	10 644	22,8	10 579	24,2
25 - 34	14 398	30,8	13 289	30,4
35 - 44	9 190	19,6	8 233	18,8
45 - 54	9 651	20,6	8 665	19,8
55 - 59	2 453	5,2	2 499	5,7
60 lat i więcej	456	1,0	460	1,1

**TABLICA 18. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI
WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA**

WYSZCZEGÓLNIENIE	koniec 2007 roku		koniec 2008 roku	
	w liczbach bezwzględ- nych	w %	w liczbach bezwzględ- nych	w %
Ogółem	46 792	100,0	43 725	100,0
z tego z wykształceniem :				
- wyższym	2 997	6,4	3 402	7,8
- policealnym i średnim zawodowym	10 313	22,0	10 136	23,2
- średnim ogólnokształcącym	4 048	8,7	4 385	10,0
- zasadniczym zawodowym	15 678	33,5	13 865	31,7
- gimnazjalnym i poniżej	13 756	29,4	11 937	27,3

TABLICA 19. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG STAŻU PRACY

WYSZCZEGÓLNIENIE	koniec 2007 roku		koniec 2008 roku	
	w liczbach bezwzględ- nych	w %	w liczbach bezwzględ- nych	w %
Ogółem	46 792	100,0	43 725	100,0
z tego				
do 1 roku	6 463	13,8	6 035	13,8
1 - 5	9 134	19,5	8 944	20,5
5 - 10	6 098	13,0	5 599	12,8
10 - 20	6 331	13,5	5 748	13,1
20 - 30	3 447	7,4	3 162	7,2
30 lat i więcej	534	1,2	594	1,4
bez stażu	14 785	31,6	13 643	31,2

TABLICA 20. STRUKTURA BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI WEDŁUG WIEKU W POWIATOWYCH URZĘDACH PRACY
stan na koniec roku

Wiek w latach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiatowe Urzędy Pracy												
			Busko - Zdrój	Jędrze- jów	Kazimierza Wik.	Kielce	Końskie	Opatów	Ostrowiec Św.	Pińczów	Sandomierz	Skarżysko - Kam.	Staracho- wice	Staszów	Włosz- czowa
RAZEM	2007r.	46 792	2 361	2 812	1 323	13 284	5 970	3 530	2 768	1 146	3 271	2 656	2 241	2 956	2 474
	2008r.	43 725	2 374	2 672	1 233	13 162	5 715	3 483	2 292	1 000	2 553	2 221	2 197	2 438	2 385
	Udział % w bezrobot. ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
18 - 24	2007r.	10 644	753	800	496	2 602	995	1 004	616	314	841	465	467	738	553
	2008r.	10 579	779	773	474	2 938	1 022	1 016	454	300	689	389	503	684	558
	Udział % w bezrobot. ogółem	24,2	32,8	28,9	38,4	22,3	17,9	29,2	19,8	30,0	27,0	17,5	22,9	28,1	23,4
25 - 34	2007r.	14 398	803	929	443	4 093	1 603	1 098	802	377	1 215	748	624	900	763
	2008r.	13 289	789	892	403	3 977	1 438	1 102	687	328	960	605	648	752	708
	Udział % w bezrobot. ogółem	30,4	33,2	33,4	32,7	30,2	25,2	31,6	30,0	32,8	37,6	27,2	29,5	30,8	29,7
35 - 44	2007r.	9 190	311	457	166	2 815	1 409	623	554	173	542	607	476	574	483
	2008r.	8 233	308	429	143	2 558	1 307	560	480	149	410	513	447	478	451
	Udział % w bezrobot. ogółem	18,8	13,0	16,0	11,6	19,4	22,9	16,1	20,9	14,9	16,1	23,1	20,3	19,6	18,9
45 - 54	2007r.	9 651	347	480	150	2 966	1 540	622	614	209	494	658	513	573	485
	2008r.	8 665	351	413	144	2 786	1 488	602	509	151	366	546	470	382	457
	Udział % w bezrobot. ogółem	19,8	14,8	15,5	11,7	21,2	26,0	17,3	22,2	15,1	14,3	24,6	21,4	15,7	19,2
55 - 59	2007r.	2 453	125	115	52	695	353	157	157	51	147	152	140	143	166
	2008r.	2 499	130	134	56	768	396	169	131	53	110	147	107	118	180
	Udział % w bezrobot. ogółem	5,7	5,5	5,0	4,5	5,9	6,9	4,8	5,7	5,3	4,3	6,6	4,9	4,8	7,5
60 lat i więcej	2007r.	456	22	31	16	113	70	26	25	22	32	26	21	28	24
	2008r.	460	17	31	13	135	64	34	31	19	18	21	22	24	31
	Udział % w bezrobot. ogółem	1,1	0,7	1,2	1,1	1,0	1,1	1,0	1,4	1,9	0,7	1,0	1,0	1,0	1,3

TABLICA 21. POZIOM WYKSZTAŁCENIA BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI WEDŁUG POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY

stan na koniec roku

Wykształcenie		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiatowe Urzędy Pracy												
			Busko - Zdrój	Jędrze- jów	Kazimierza Wik.	Kielce	Końskie	Opatów	Ostrowiec Św.	Pińczów	Sandomierz	Skarżysko - Kam.	Staracho- wice	Staszów	Włosz- czowa
RAZEM	2007r.	46 792	2 361	2 812	1 323	13 284	5 970	3 530	2 768	1 146	3 271	2 656	2 241	2 956	2 474
	2008r.	43 725	2 374	2 672	1 233	13 162	5 715	3 483	2 292	1 000	2 553	2 221	2 197	2 438	2 385
	Udział % w bezrobot. ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
wyższe	2007r.	2 997	168	242	49	937	234	179	170	111	319	143	126	187	132
	2008r.	3 402	181	289	58	1 096	267	207	182	116	345	145	140	211	165
	Udział % w bezrobot. ogółem	7,8	7,6	10,8	4,7	8,3	4,7	5,9	7,9	11,6	13,5	6,5	6,4	8,7	6,9
policjalne i średnie zawodowe	2007r.	10 313	604	802	456	2 765	1 115	633	605	336	730	621	499	626	521
	2008r.	10 136	655	787	423	2 968	1 109	633	484	288	606	517	566	580	520
	Udział % w bezrobot. ogółem	23,2	27,6	29,5	34,3	22,5	19,4	18,2	21,1	28,8	23,7	23,3	25,8	23,8	21,8
średnie ogólno- kształcące	2007r.	4 048	172	236	97	1 081	500	402	237	99	254	220	212	288	250
	2008r.	4 385	224	250	116	1 248	560	446	190	118	200	191	248	298	296
	Udział % w bezrobot. ogółem	10,0	9,4	9,4	9,4	9,5	9,8	12,8	8,3	11,8	7,8	8,6	11,3	12,2	12,4
zasadnicze zawodowe	2007r.	15 678	790	806	380	4 364	2 086	1 297	855	331	1 127	962	812	1 072	796
	2008r.	13 865	709	709	333	4 063	1 978	1 226	712	269	798	806	765	797	700
	Udział % w bezrobot. ogółem	31,7	29,9	26,5	27,0	30,9	34,6	35,2	31,1	26,9	31,3	36,3	34,8	32,7	29,4
gimnazjalne i poniżej	2007r.	13 756	627	726	341	4 137	2 035	1 019	901	269	841	710	592	783	775
	2008r.	11 937	605	637	303	3 787	1 801	971	724	209	604	562	478	552	704
	Udział % w bezrobot. ogółem	27,3	25,5	23,8	24,6	28,8	31,5	27,9	31,6	20,9	23,7	25,3	21,7	22,6	29,5

TABLICA 22. STAŻ PRACY BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI WEDŁUG POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY

stan na koniec roku

Staż pracy		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiatowe Urzędy Pracy												
			Busko - Zdrój	Jędrze- jów	Kazimierza Wlk.	Kielce	Końskie	Opatów	Ostrowiec Św.	Pińczów	Sandomierz	Skarżysko - Kam.	Staracho- wice	Staszów	Włosz- czowa
RAZEM	2007r.	46 792	2 361	2 812	1 323	13 284	5 970	3 530	2 768	1 146	3 271	2 656	2 241	2 956	2 474
	2008r.	43 725	2 374	2 672	1 233	13 162	5 715	3 483	2 292	1 000	2 553	2 221	2 197	2 438	2 385
	Udział % w bezrobot. ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
do 1 roku	2007r.	6 463	295	405	152	1 838	685	447	445	159	465	332	308	456	476
	2008r.	6 035	296	420	124	1 781	707	420	338	159	413	288	278	393	418
	Udział % w bezrobot. ogółem	13,8	12,5	15,7	10,0	13,5	12,4	12,0	14,8	15,9	16,2	13,0	12,6	16,1	17,5
1 - 5	2007r.	9 134	523	608	203	2 330	1 333	676	605	184	578	488	456	671	479
	2008r.	8 944	495	618	191	2 427	1 286	716	540	162	477	456	493	567	516
	Udział % w bezrobot. ogółem	20,5	20,9	23,1	15,5	18,5	22,5	20,5	23,6	16,2	18,7	20,5	22,4	23,2	21,7
5 - 10	2007r.	6 098	228	290	93	1 820	1 025	353	302	106	302	389	458	438	294
	2008r.	5 599	236	274	91	1 727	954	358	273	86	206	331	448	331	284
	Udział % w bezrobot. ogółem	12,8	9,9	10,3	7,4	13,1	16,7	10,3	11,9	8,6	8,1	14,9	20,4	13,6	11,9
10 - 20	2007r.	6 331	277	327	82	1 870	1 038	342	416	123	282	502	394	381	297
	2008r.	5 748	240	287	78	1 808	1 007	319	331	113	224	415	376	275	275
	Udział % w bezrobot. ogółem	13,1	10,1	10,8	6,3	13,7	17,6	9,2	14,4	11,3	8,8	18,7	17,1	11,3	11,5
20 - 30	2007r.	3 447	131	170	39	1 101	524	173	255	64	120	279	260	182	149
	2008r.	3 162	127	153	39	1 003	531	166	236	52	103	226	230	144	152
	Udział % w bezrobot. ogółem	7,2	5,4	5,7	3,2	7,6	9,3	4,8	10,3	5,2	4,0	10,2	10,5	5,9	6,4
30 lat i więcej	2007r.	534	29	32	7	190	46	20	42	22	19	40	26	21	40
	2008r.	594	39	33	6	182	64	20	42	18	21	48	32	39	50
	Udział % w bezrobot. ogółem	1,4	1,6	1,2	0,5	1,4	1,1	0,6	1,8	1,8	0,8	2,2	1,5	1,6	2,1
bez stażu	2007r.	14 785	878	980	747	4 135	1 319	1 519	703	488	1 505	626	339	807	739
	2008r.	13 643	941	887	704	4 234	1 166	1 484	532	410	1 109	457	340	689	690
	Udział % w bezrobot. ogółem	31,2	39,6	33,2	57,1	32,2	20,4	42,6	23,2	41,0	43,4	20,5	15,5	28,3	28,9

**TABLICA 23. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG WIEKU, WYKSZTAŁCENIA,
STAŻU PRACY ORAZ CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY**

stan na 31.12.2008r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Czas pozostawania bez pracy w miesiącach					
		do 1	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 - 24	pow. 24
BEZROBOTNI NA WSI	43 725	3 787	7 960	5 992	5 995	6 371	13 620
Wiek w latach							
18 - 24	10 579	1 224	3 127	2 163	1 629	1 418	1 018
25 - 34	13 289	1 096	2 250	1 788	1 967	2 101	4 087
35 - 44	8 233	634	1 187	1 010	988	1 235	3 179
45 - 54	8 665	654	1 081	810	1 071	1 224	3 825
55 - 59	2 499	157	285	191	297	321	1 248
60 - 64 lata	460	22	30	30	43	72	263
Wykształcenie							
wyższe	3 402	356	874	646	530	496	500
policealne i średnie zawodowe	10 136	928	2 118	1 635	1 507	1 463	2 485
średnie ogólnokształcące	4 385	409	1 109	790	691	613	773
zasadnicze zawodowe	13 865	1 155	2 266	1 695	1 834	2 042	4 873
gimnazjalne i poniżej	11 937	939	1 593	1 226	1 433	1 757	4 989
Staż pracy							
do 1 roku	6 035	596	1 078	919	803	877	1 762
1 - 5	8 944	896	1 632	1 270	1 322	1 330	2 494
5 - 10	5 599	497	943	716	810	842	1 791
10 - 20	5 748	427	867	656	761	837	2 200
20 - 30	3 162	295	511	329	464	480	1 083
30 lat i więcej	594	82	136	81	129	72	94
bez stażu	13 643	994	2 793	2 021	1 706	1 933	4 196
UDZIAŁ %	100,0	8,7	18,2	13,7	13,7	14,6	31,1
Wiek w latach							
18 - 24	100,0	11,6	29,6	20,4	15,4	13,4	9,6
25 - 34	100,0	8,2	16,9	13,5	14,8	15,8	30,8
35 - 44	100,0	7,7	14,4	12,3	12,0	15,0	38,6
45 - 54	100,0	7,5	12,5	9,4	12,4	14,1	44,1
55 - 59	100,0	6,3	11,4	7,6	11,9	12,9	49,9
60 - 64 lata	100,0	4,8	6,5	6,5	9,3	15,7	57,2
Wykształcenie							
wyższe	100,0	10,4	25,7	19,0	15,6	14,6	14,7
policealne i średnie zawodowe	100,0	9,2	20,9	16,1	14,9	14,4	24,5
średnie ogólnokształcące	100,0	9,3	25,3	18,0	15,8	14,0	17,6
zasadnicze zawodowe	100,0	8,3	16,4	12,2	13,2	14,7	35,2
gimnazjalne i poniżej	100,0	7,9	13,3	10,3	12,0	14,7	41,8
Staż pracy							
do 1 roku	100,0	9,9	17,9	15,2	13,3	14,5	29,2
1 - 5	100,0	10,0	18,2	14,2	14,8	14,9	27,9
5 - 10	100,0	8,9	16,8	12,8	14,5	15,0	32,0
10 - 20	100,0	7,4	15,1	11,4	13,2	14,6	38,3
20 - 30	100,0	9,3	16,2	10,4	14,7	15,2	34,2
30 lat i więcej	100,0	13,8	22,9	13,7	21,7	12,1	15,8
bez stażu	100,0	7,3	20,5	14,8	12,5	14,2	30,7

TABLICA 24. CZAS OCZEKIWANIA NA PRACĘ BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI WEDŁUG POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY

stan na koniec roku

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach		WOJEWÓDZTWO RAZEM	Powiatowe Urzędy Pracy												
			Busko - Zdrój	Jędrzejów	Kazimierza Wik.	Kielce	Końskie	Opatów	Ostrowiec Św.	Pińczów	Sandomierz	Skarżysko - Kam.	Starachowice	Staszów	Włoszczowa
RAZEM	2007r.	46 792	2 361	2 812	1 323	13 284	5 970	3 530	2 768	1 146	3 271	2 656	2 241	2 956	2 474
	2008r.	43 725	2 374	2 672	1 233	13 162	5 715	3 483	2 292	1 000	2 553	2 221	2 197	2 438	2 385
	Udział % w bezrobot. ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
do 1 miesiąca	2007r.	3 637	267	229	57	1 040	412	186	267	99	217	175	152	342	194
	2008r.	3 787	211	230	75	931	459	242	287	106	275	200	209	340	222
	Udział % w bezrobot. ogółem	8,7	8,9	8,6	6,1	7,1	8,0	7,0	12,5	10,6	10,8	9,0	9,5	13,9	9,3
1 - 3	2007r.	6 824	397	496	149	1 754	809	483	404	186	512	415	421	515	283
	2008r.	7 960	473	475	186	2 134	834	767	493	177	517	450	543	597	314
	Udział % w bezrobot. ogółem	18,2	19,9	17,8	15,1	16,2	14,6	22,0	21,5	17,7	20,2	20,3	24,7	24,5	13,2
3 - 6	2007r.	5 903	303	263	166	1 754	772	489	363	137	330	316	383	385	242
	2008r.	5 992	380	383	164	1 688	651	380	361	170	392	320	443	358	302
	Udział % w bezrobot. ogółem	13,7	16,0	14,3	13,3	12,8	11,4	10,9	15,8	17,0	15,4	14,4	20,2	14,7	12,7
6 - 12	2007r.	6 055	277	292	160	1 861	805	428	427	112	411	363	391	302	226
	2008r.	5 995	303	313	158	1 875	907	389	321	142	355	307	304	280	341
	Udział % w bezrobot. ogółem	13,7	12,8	11,7	12,8	14,2	15,9	11,2	14,0	14,2	13,9	13,8	13,8	11,5	14,3
12 - 24	2007r.	6 477	336	336	219	1 732	861	505	493	133	401	439	311	368	343
	2008r.	6 371	315	353	174	2 244	943	444	333	138	310	298	313	259	247
	Udział % w bezrobot. ogółem	14,6	13,3	13,2	14,1	17,1	16,5	12,7	14,5	13,8	12,1	13,4	14,3	10,6	10,3
powyżej 24 miesięcy	2007r.	17 896	781	1 196	572	5 143	2 311	1 439	814	479	1 400	948	583	1 044	1 186
	2008r.	13 620	692	918	476	4 290	1 921	1 261	497	267	704	646	385	604	959
	Udział % w bezrobot. ogółem	31,1	29,1	34,4	38,6	32,6	33,6	36,2	21,7	26,7	27,6	29,1	17,5	24,8	40,2

**TABLICA 25. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI WEDŁUG WIEKU, WYKSZTAŁCENIA, STAZU PRACY
ORAZ CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY W PODZIALE NA PŁEĆ - stan na 31.12.2008 roku**

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych ogółem	Bezrobotne kobiety		Z tego według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach						Bezrobotni mężczyźni		Z tego według czasu pozostawania bez pracy w miesiącach					
			w liczbach	% udział w ogółem bezrob. kobiet	do 1	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 - 24	pow. 24	w liczbach	% udział w ogółem bezrob. mężczyzn	do 1	1 - 3	3 - 6	6 - 12	12 - 24	pow. 24
Wiek w latach	18 - 24	10 579	6 193	25,6	581	1 730	1 331	936	874	741	4 386	22,4	643	1 397	832	693	544	277
	25 - 34	13 289	8 175	33,8	444	1 117	1 088	1 137	1 353	3 036	5 114	26,2	652	1 133	700	830	748	1 051
	35 - 44	8 233	4 822	19,9	276	583	608	538	712	2 105	3 411	17,5	358	604	402	450	523	1 074
	45 - 54	8 665	4 296	17,8	260	467	417	494	586	2 072	4 369	22,4	394	614	393	577	638	1 753
	55 - 59	2 499	700	2,9	22	34	40	67	74	463	1 799	9,2	135	251	151	230	247	785
	60 - 64 lata	460	-	-	-	-	-	-	-	-	460	2,3	22	30	30	43	72	263
Wykształcenie	wyższe	3 402	2 568	10,6	226	627	495	415	399	406	834	4,3	130	247	151	115	97	94
	policealne i średnie zawodowe	10 136	6 328	26,2	394	1 125	1 013	914	960	1 922	3 808	19,5	534	993	622	593	503	563
	średnie ogólnokształcące	4 385	3 338	13,8	287	775	609	526	473	668	1 047	5,3	122	334	181	165	140	105
	zasadnicze zawodowe	13 865	6 545	27,1	382	841	804	758	965	2 795	7 320	37,5	773	1 425	891	1 076	1 077	2 078
	gimnazjalne i poniżej	11 937	5 407	22,3	294	563	563	559	802	2 626	6 530	33,4	645	1 030	663	874	955	2 363
Staż pracy	do 1 roku	6 035	3 633	15,0	305	599	601	478	508	1 142	2 402	12,3	291	479	318	325	369	620
	1 - 5	8 944	4 603	19,0	285	691	675	673	759	1 520	4 341	22,2	611	941	595	649	571	974
	5 - 10	5 599	3 060	12,7	187	418	421	413	504	1 117	2 539	13,0	310	525	295	397	338	674
	10 - 20	5 748	3 060	12,7	164	366	342	426	444	1 318	2 688	13,8	263	501	314	335	393	882
	20 - 30	3 162	1 149	4,7	72	167	138	167	172	433	2 013	10,3	223	344	191	297	308	650
	30 lat i więcej	594	147	0,6	23	43	23	35	6	17	447	2,3	59	93	58	94	66	77
	bez stażu	13 643	8 534	35,3	547	1 647	1 284	980	1 206	2 870	5 109	26,1	447	1 146	737	726	727	1 326
Ogółem		43 725	24 186	100,0	1 583	3 931	3 484	3 172	3 599	8 417	19 539	100,0	2 204	4 029	2 508	2 823	2 772	5 203
<i>% udział bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy</i>				100,0	6,5	16,3	14,4	13,1	14,9	34,8		100,0	11,3	20,6	12,8	14,5	14,2	26,6

TABLICA 26. PODJĘCIA PRACY PRZEZ OSOBY BEZROBOTNE ZAMIESZKAŁE NA WSI W 2008 ROKU WEDŁUG POWIATÓW

Lp.	Powiaty	Podjęcia pracy ogółem	Udział % do ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych zamieszkałych na wsi	z tego:				
				Praca niesubsydiowana	udział%	w tym:	Praca subsydiowana	udział%
						prace sezonowe		
0	1	2	3	4	5	6	7	
1	Buski	1 180	44,8	968	82,0	176	212	18,0
2	Jędrzejowski	1 245	40,4	985	79,1	0	260	20,9
3	Kazimierski	355	31,4	305	85,9	0	50	14,1
4	Kielecki	5 642	39,2	4 869	86,3	10	773	13,7
5	Konecki	2 944	44,6	2 098	71,3	19	846	28,7
6	Opatowski	969	27,8	820	84,6	28	149	15,4
7	Ostrowiecki	1 526	39,5	1 041	68,2	0	485	31,8
8	Pińczowski	455	34,9	356	78,2	0	99	21,8
9	Sandomierski	1 039	26,8	829	79,8	1	210	20,2
10	Skarżyski	1 261	39,4	1 074	85,2	18	187	14,8
11	Starachowicki	1 754	49,4	1 414	80,6	72	340	19,4
12	Staszowski	1 679	40,4	1 194	71,1	153	485	28,9
13	Włoszczowski	1 195	46,4	909	76,1	0	286	23,9
WOJEWÓDZTWO		21 244	39,5	16 862	79,4	477	4 382	20,6

**TABLICA 27. BEZROBOTNI ZAMIESZKALI NA WSI UCZESTNICZĄCY W AKTYWNYCH PROGRAMACH RYNKU PRACY
W 2008 ROKU WEDŁUG PUP**

Lp.	Powiatowe Urzędy Pracy	Aktywne formy ogółem	Osoby, które podjęły pracę:					Osoby, które rozpoczęły:			
			prace interwencyjne	roboty publiczne	podjęcia działalności gospodarczej	w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	inne	szkolenie	staż	przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	pracę społecznie użyteczną
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Busko - Zdrój	604	85	0	43	83	1	101	207	71	13
2	Jędrzejów	933	91	122	33	9	5	121	324	123	105
3	Kazimierza Wlk.	299	3	16	27	4	0	58	160	31	0
4	Kielce	4 359	261	93	283	134	2	971	2 063	405	147
5	Końskie	1 937	254	397	107	88	0	224	515	345	7
6	Opatów	1 214	82	19	37	9	2	36	639	297	93
7	Ostrowiec Św.	1 166	198	90	85	74	38	105	400	41	135
8	Pińczów	398	53	7	20	19	0	113	116	33	37
9	Sandomierz	1 008	121	32	40	16	1	244	328	209	17
10	Skarżysko - Kam.	1 037	52	18	41	72	4	87	280	480	3
11	Starachowice	965	67	0	83	187	3	112	448	53	12
12	Staszów	1 198	228	35	78	119	25	227	309	177	0
13	Włoszczowa	849	32	92	26	134	2	82	240	190	51
WOJEWÓDZTWO		15 967	1 527	921	903	948	83	2 481	6 029	2 455	620

**TABLICA 28. EFEKTYWNOŚĆ ZATRUDNIENIOWA PROGRAMÓW REALIZOWANYCH
W RAMACH AKTYWNYCH FORM DLA BEZROBOTNYCH ZAMIESZKAŁYCH NA WSI W 2008 ROKU**

Lp.	Powiatowe Urzędy Pracy	Szkolenia	Staże	Przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	Prace interwencyjne	Roboty publiczne	Prace społecznie użyteczne	Podjęcie działalności gospodarczej	Doposażenie i wyposażenie stanowiska pracy
	0	1	2	3	4	5	6	7	8
	WOJEWÓDZTWO	29,7	48,6	58,2	67,1	42,2	30,6	100,0	100,0
1.	Busko - Zdrój	35,4	37,0	43,8	66,7	-	25,5	100,0	100,0
2.	Jędrzejów	32,2	42,7	61,9	65,9	62,5	11,4	100,0	100,0
3.	Kazimierza Wlk.	35,4	100,0	90,0	100,0	68,8	-	100,0	100,0
4.	Kielce	23,0	53,0	53,0	69,9	71,1	28,9	100,0	100,0
5.	Końskie	33,5	46,5	64,3	65,1	0,5	-	100,0	100,0
6.	Opatów	44,4	18,8	35,1	61,3	100,0	15,6	100,0	100,0
7.	Ostrowiec Św.	38,1	49,2	96,7	71,5	62,4	52,6	100,0	100,0
8.	Pińczów	16,1	53,0	53,1	80,7	100,0	10,8	100,0	100,0
9.	Sandomierz	28,1	46,5	36,9	64,1	62,5	62,5	100,0	100,0
10.	Skarżysko - Kam.	34,1	41,8	58,1	62,1	94,4	75,0	100,0	100,0
11.	Starachowice	41,7	63,8	94,8	0,0	-	75,0	100,0	100,0
12.	Staszów	42,0	36,0	53,6	80,8	74,3	-	100,0	100,0
13.	Włoszczowa	33,3	83,7	87,8	90,3	91,0	34,9	100,0	100,0

Źródło: Załącznik nr 6 „Aktywne programy rynku pracy” do sprawozdania MPiPS-01 o rynku pracy za 2008 rok.

ADRESY URZĘDÓW PRACY WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W KIELCACH

ul. Witosa 86, tel. 041 36 41 600, fax 041 36 41 666

- **MIEJSKI URZĄD PRACY W KIELCACH**
ul. Szymanowskiego 6, tel. 041 340 60 55, fax 041 340 60 80;
zasięgiem działania obejmuje miasto Kielce.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W BUSKU - ZDROJU**
ul. Różana 2, tel. 041 378 80 55, tel./ fax 041 378 30 54;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Busko - Zdrój, Gnojno, Nowy Korczyn, Pacanów,
Solec - Zdrój, Stopnica, Tuczępy, Wiślica.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W JĘDRZEJOWIE**
ul. Okrzei 49B, tel. 041 386 54 92, tel./ fax 041 386 38 93;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Jędrzejów, Imielno, Małogoszcz, Nagłowice, Oksa,
Sędziszów, Słupia Jędrzejowska, Sobków, Wodzisław.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W KAZIMIERZY WIELKIEJ**
ul. Partyzantów 29, tel. 041 352 29 91, fax 041 352 20 14;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Kazimierza Wielka, Bejsce, Czarnocin, Opatowiec,
Skalbmierz.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W KIELCACH**
ul. Kolberga 4, tel. centr. 041 367 11 00, 041 367 11 07, fax 041 367 11 99;
zasięgiem działania **obejmuje:** Bieliny, Bodzentyn, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce,
Górno, Łągów, Łopuszno, Masłów, Miedziana Góra, Mniów, Morawica, Nowa Słupia,
Piekoszów, Pierzchnica, Raków, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W KOŃSKICH**
ul. Spółdzielcza 3, tel. 041 372 63 63, 041 372 22 47, tel./ fax 041 372 67 01;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Końskie, Fałków, Gowarczów, Radoszyce,
Ruda Maleniecka, Słupia Konecka, Smyków, Stąporków.
Powiatowy Urząd Pracy w Końskich posiada filię:
- w Stąporkowie, ul. Piłsudskiego 132a, tel. 041 374 03 90, fax 041 374 11 53.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W OPATOWIE**
ul. Partyzantów 13, tel. 015 868 03 00, fax 015 868 03 13;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Opatów, Baćkowice, Iwaniska, Lipnik, Ożarów,
Sadowie, Tarłów, Wojciechowice.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W OSTROWCU ŚWIĘTOKRZYSKIM**
Al. 3-go Maja 36, tel. 041 265 42 08/09, 041 265 44 57, fax 041 263 33 40;
zasięgiem działania obejmuje miasto Ostrowiec Św. i gminy: Bałtów, Bodzechów,
Ćmielów, Kunów, Waśniów.

- **POWIATOWY URZĄD PRACY W PIŃCZOWIE**
ul. Złota 7, tel. 041 357 26 40, fax 041 357 52 88;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Pińczów, Działoszyce, Kije, Michałów, Złota.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W SANDOMIERZU**
ul. Mickiewicza 34, tel. 015 644 14 45/46, 015 644 14 49/50, fax 015 644 15 05;
zasięgiem działania obejmuje miasto Sandomierz i gminy: Dwikozy, Klimontów,
Koprzywnica, Łoniów, Obrazów, Samborzec, Wilczyce, Zawichost.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W SKARŻYSKU - KAMIENNEJ**
ul. 1-go Maja 105, tel. 041 251 73 00, fax 041 251 73 06;
zasięgiem działania obejmuje miasto Skarżysko-Kam. i gminy: Skarżysko Kościelne,
Bliżyn, Łączna, Suchedniów.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W STARACHOWICACH**
ul. Radomska 76, tel. 041 273 62 00, fax 041 273 62 60;
zasięgiem działania obejmuje miasto Starachowice i gminy: Brody, Mirzec, Pawłów,
Wąchock.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY W STASZOWIE**
ul. Szkolna 4, tel. 015 864 38 85, 015 864 26 76, fax 015 864 25 06;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Staszów, Bogoria, Łubnice, Oleśnica, Osiek,
Połaniec, Rytwiany, Szydłów.
- **POWIATOWY URZĄD PRACY WE WŁOSZCZOWIE**
ul. Strażacka 11, tel. 041 394 35 40, tel./ fax 041 394 37 65;
zasięgiem działania obejmuje gminy: Włoszczowa, Kluczewsko, Krasocin, Moskorzew,
Radków, Secemin.

MINISTERSTWO PRACY i POLITYKI SPOŁECZNEJ

00 - 513 Warszawa
ul. Nowogrodzka 1/3/5
www.mpips.gov.pl

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

00-930 Warszawa
ul. Wspólna 30
<http://www.minrol.gov.pl>

MINISTERSTWO ROZWOJU REGIONALNEGO

00-926 Warszawa
ul. Wspólna 2/4
<http://www.mrr.gov.pl>

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

25-516 Kielce
Aleja IX Wieków Kielc 3,
<http://www.sejmik.kielce.pl/>

URZĄD STATYSTYCZNY W KIELCACH

25-369 Kielce,
ul. Zygmunta Wróblewskiego 2,
<http://www.stat.gov.pl/urzedy/kielce/>

AGENCJA RESTRUKTURYZACJI i MODERNIZACJI ROLNICTWA w Warszawie

00-175 Warszawa
Al. Jana Pawła II 70
<http://www.arimr.gov.pl>

ŚWIĘTOKRZYSKI ODDZIAŁ ARiMR

25-414 Kielce,
ul. Warszawska 430

ŚWIĘTOKRZYSKIE BIURO ROZWOJU REGIONALNEGO

25-520 Kielce,
ul. Targowa 18
www.sbrr.pl

Portal Funduszy Europejskich 2007-2013

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
<http://www.efs.gov.pl/>
<http://www.polskawschodnia.gov.pl/>
<http://www.poig.gov.pl/>
<http://www.pois.gov.pl/>
http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/RPO/Strony/RPO_swietokrzyskie.aspx

Wydawca:
Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach
ul. Witosa 86, 25-561 Kielce
tel. 41 36 41 600, fax 41 36 41 666
www.wup.kielce.pl
e-mail: wup@wup.kielce.pl